İLKBAHAR 2023 Sayı: 54

KNK

YENİDEN YEŞERECEĞİZ

Yeniden Yeşerme Umuduyla

Merhaba

Öyle büyük bir acı ki tarif etmeye ne kelimeler yeter ne de derman! İçimiz yanıyor. 6 Şubat günü sabaha karşı güzel yurdumuzun eşsiz coğrafyasında meydana gelen depremler ile her birimiz yıkıldık! Sonsuzluğa göçen yurttaşlarımızla tükendik. Yaralanan canlarımızla kanadık. Binlerce yıllık kadim şehirlerimizin mevcut tablosu karşısında kahroluyoruz. Tarihimizin en büyük felaketlerinden biriyle karşı karşıya kaldığımız bu noktada, neyimiz var ise yaraların sarılması için çabalıyoruz; çabalayacağız…

Felaketin hemen ardından, yıkımlardan saatler sonra bütün olanaklarımızla seferber olduk. Konak halkının yardımlarını ve yerel yönetimlerinin tüm imkanlarını yıkılan şehirlerimize akıttık; akıtacağız. Personelimiz, sivil toplum kuruluşlarımız ve gönüllülerimizle birlikte, hasarın giderilmesine dair çırpınanların bir parçasıyız.

Şimdi aldığımız her nefeste; yenilenmemiz lazım geldiğini, böyle olamayacağını, bu hayatın bu biçimde akamayacağını, bilim referans alınmaksızın, rasyonel akıl odak noktası yapılmaksızın bu hayatın olumlanamayacağı gerçeğini soluyoruz. Ülkemiz bugüne değin nice acılar yaşadı, ne büyük badireler atlattık…
Her biri ardından yeniden ayağa kalktık. Önce birbirimize sarıldık, ardından, geleceğimiz dediğimiz çocuklarımızı sardık, sarmaladık. Yeni dünya dediğimiz; onlarla birlikte sonsuza kök salacağımıza inandığımız çocuklarımızın yüzü suyu hürmetine her defasında tekrar tekrar filizlendik. Ve şimdi yeniden tüm gücümüzü toplayıp, önce yerimizden doğrulma, sonrasında yaşanabilir bir atmosfer yaratma zamanıdır.

Süre giden hayatı diri tutmak bizim boynumuzun borcudur! Ülkemizin esenliği ve her bir yurttaşımız için söz veriyoruz ki: Yeniden Yeşereceğiz.

Sanatın ve kültürün iyileştiren yanını hep önemsedik; önemsiyoruz. Dergimiz KNK'nın ilkbahar sayısını bu anlayışla hazırladık.

Esenlikler dilerim…

Abdül BATUR
Mimar
Konak Belediye Başkanı

içindekiler

8 UNUTURSAK KALBİMİZ KURUSUN

10 İTALYAN DOSTUMUZUN İZMİR'İ

16 ŞEHRİN KAYBOLAN SAATÇİLERİ

22 EGE'DE ZAMAN TÜNELİ

24 ÖZGÜL AĞIRLIĞI DÜNYALAR KADAR

28 SAHİBİNİ ARAYAN FOTOĞRAFLAR

34 ÖZGÜRLÜK ALANI

42 EFLATUN NURİ KARİKATÜR YARIŞMASI

46 KALBİMİZDE HİÇ SUSMAZ

52 İZMİR'İN İLK ÇİÇEKÇİ DÜKKANI

56 BİR BİLDİKLERİ VAR

60 YENİ KEŞİF

62 KRALİÇE YETİŞTİRİYOR

66 ÇIKMAZ SOKAKLAR

72 KÖY TİYATROLARI BÜYÜYOR

76 İZMİR'DE YAŞAMAK

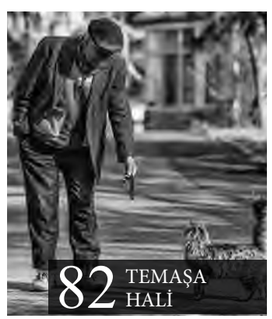
82 TEMAŞA HALİ

86 GAZETECİ YAZDIYSA DOĞRUDUR

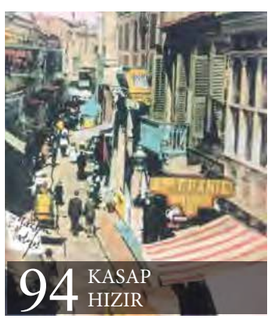
94 KASAP HIZIR

102 BİR KİTAP BİR TANITIM

KNK 2023 ilkbahar

Konak Belediyesi
Adına Sahibi

ABDÜL BATUR
Mimar
Konak Belediye Başkanı

Yayın Koordinatörü
OZAN YAYMAN
(Sorumlu Yazı İşleri Müdürü)

Editör
İPEK YAŞAR
TEODORA HACUDİ

Görsel Tasarım
FATİH AKUZUN

Halkla İlişkiler
EMİNE KALABALIK

Kültür Sanat
ABDULLAH TUNALI

Hukuk Danışmanı
MİNE GENÇ

Kapak ve 2-3. Sayfa Fotoğrafı
Aykut FIRAT

Yönetim Yeri: İzmir Konak Belediyesi
Dokuz Eylül Meydanı No:11 Basmane / İZMİR
Tel: +90 232 484 53 00
www.konak.bel.tr
knkdergi@konak.bel.tr
Gülermat Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.
Buca OSB Mah. 2/21 Sok. No:16 Begos 3. Bölge Buca / İZMİR
Tel: 0232 433 61 33
Yayın Türü: Yerel Süreli – Üç ayda bir yayımlanır, para ile satılamaz
Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Baskı Tarihi: Mart 2023

Unutursak Kalbimiz Kurusun

6 Şubat 2023 saat 04.17.
Bu anı, tarih denilen sonsuz ırmak not aldı…
Tarihle birlikte yaşam daha iyi aksın diye düşler kuran ve bunu eyleyen nicemiz varsa not aldık…

Ne unuturuz ne de unuttururuz. Anlatmaya kelimelerin yetmeyeceği denli büyük bir acı yaşadık ve yaşıyoruz. 11 ilimizi doğrudan etkileyen, ülkemizin bütününü duygusal anlamda dağıtan depremle beraber yoktur ki yıkılmayanımız. Binlerce insanımız yitti de gitti. Oysa yaşamı kana kana içip, her anını kutsayıp, doygunluğa ulaşıldığında karışmak vardı kainatına. Olmadı!

Olamadı!

Derinlerimizde şimdi her biri.

Ansızın, saniyelerle ifade edilecek bir zaman diliminde koparıp aldı canlarımızı aramızdan ihmaller, akıl dışı, bilim dışı uygulamalar. İhmaller zinciridir onun adı! Çürük binalar, imar afları, gelişi güzel yapı tasarımları ve beraberindeki yetersizlikler, afeti felakete dönüştürdü. Deprem gezegenimizin doğal bir olayı ve hemen her ülkede oluyor. Tıpkı yağmurun yağması, rüzgarın esmesi gibi. En yalın haliyle ifade etmek gerekirse, yağmur yağdığında su kanallarımız var şehirlerimiz sular altında kalmasın diye… Rüzgar kuvvetli estiğinde, yıkılmasın diye barakamız, bahçelerimizin sınırına kavak ağaçları dikeriz…

Ama ya depreme karşı neyimiz var, koca bir ülkeyi koruyacak? Onun için demiyor muyuz, “Kentsel Dönüşüm Hemen Şimdi” diye… Çığlık atıyoruz, şehirlerimizin yapı stoğunun bir an önce değişmesi gerektiğine dair. Her fırsatta şöyle haykırıyoruz: “Ülkemiz deprem kuşağında ve bu depremin yıkıcı, yakıcı etkisine maruz kalmamak için bir an önce şehirlerimizdeki yaşam alanlarımızı yenilemeliyiz.” Ama yine bir depremle yıkıldık. Sadece fiziksel yıkım değildir bu olan biten, tarumar etti hepimizi, 6 Şubat 2023, saat 04.17.

Konak Belediyesi olarak depremle beraber harekete geçtik. Depremden saatler sonra kriz yönetimi gereğince davranmaya başladık ve halkımızla birlikte refleks geliştirdik. İlk aşamada, deprem bölgesine yönelik yardım kalemlerini toplamaya başladık. Yardım tırlarımız, afet bölgesine doğru gecikmeksizin yol aldı. Konak halkını temsilen Konak Belediye Başkanı Abdül Batur ve çalışma arkadaşları deprem bölgesinde konumlandı. Bu alanlarda sarıldığımız canlar ve omzumuza yaslanan başlar, başımız üzerinedir. Konak Belediyesi’nin, bu süreçte, hemşehrileriyle birlikte yapacağı başat görev, depremde yıkılan hayatların ve şehirlerin, yeniden ayağa kalkmasına yönelik destek olmaktır.

Lakin canımız çok yanıyor.
Ne kadar haykırsak azdır çünkü biliyoruz ki giden canlarımız geri gelmeyecek! Yas halindeyiz şu an.

Söz veriyoruz ki yaşadığımız müddetçe ne bu ihmalleri ne de yitip giden canlarımızı unuturuz.

Matthias Bruno
Arkeolog

Çeviri: Buğra Efem Uslu
Çevirmen

Doç. Dr. Akın Ersoy'un yönettiği Agora ve tiyatro araştırma grubuna dahil olmamız, 2016'dan bu yana her yıl yaklaşık bir ay İzmir'e gelmemizi; şehrin birçok yönüne göz atma, çeşitli mahallelerinin özelliklerini öğrenme, mümkün olduğunca günlük yaşama ve ulusal bayramlara katılma, birlikte çalıştığımız ve karşılaştığımız insanları tanıma gibi faaliyetlerle bu şehri deneyimlememizi sağladı.

Gönüllü Elçi

Geçiş yolları üzerinde bulunan, Anadolu'nun Ege Denizi'ne açılan kapısı olan, limanıyla gerek ticari gerekse kültürel alışverişe zemin hazırlayan İzmir, bu başat özelliğiyle ülkemiz içerisinden olduğu kadar, yurtdışından da nice değerli insanları konuk etti. Dostumuz saydığımız misafirlerimiz, şehrimizle o denli özdeşleşti ki içlerinden bazısı bu topraklara yerleşti kimisi de yurduna döndüğünde İzmir'in gönüllü elçisi oldu.

Değerli konuklarımız arasında bilimsel paylaşımlarda bulunduklarımız da var. Akademik hayatını İtalya'nın Roma kentinde sürdüren arkeolog Matthias Bruno, Smryna Antik Kenti kazı ekibi içerisinde yer alıyor. Doç. Dr. Akın Ersoy Başkanlığı'nda yürütülen kazılara, her yıl düzenli olarak, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın izniyle katılan Matthias Bruno, 7 yıldır bizlerle birlikte ve şehrimize dair izlenimlerini dergimiz KNK için kaleme aldı.

İtalyan Dostumuzun İzmir'i

İtalyan ve Türk meslektaşlarımla birlikte Roma Dönemi'nden kalma antik mermer taş ocakları arayışında, Türkiye'yi enine boyuna keşfetmeme ve antik kentleri ziyaret etmeme yol açan arkeolojik araştırmalar için, 1990'ların başından beri Türkiye'ye geliyorum. İzmir, yıllardır bizim için varış, çıkış ya da dönüş şehri oldu. Bu sayede şehrin son yıllardaki büyümesini, gelişimini ve değişimlerini takip etme imkânı bulduk.

Genişletilen Kordon kıyısı, 2000'li yılların başında inşa edilen metro, sıklıkla seferleri olan vapurlarla bir kıyısından diğer kıyısına geçilebilen İzmir Körfezi ve son dönemde yapılan tramvay hattının körfez boyunca rahatlıkla ulaşımı sağlaması, deniz ile günlük yaşamı birbirine entegre ediyor. Ayrıca Pagos'un eteklerinde, Kadifekale'nin hemen altında yer alan antik Helenistik - Roma Tiyatrosu'nun arkeolojik araştırmalarına eklenen Agora gibi önemli arkeolojik alanların bulunduğu yerlerde yapılan düzenlemeler ve çok sayıda kazının, bu alanların serbest bırakılmasına ve mümkün olan en iyi şekilde müzeleştirilmesine olanak verdiğini biliyoruz. Doç. Dr. Akın Ersoy'un yönettiği Agora ve tiyatro araştırma grubuna dahil olmamız, 2016'dan bu yana her yıl yaklaşık bir ay İzmir'e gelmemizi; şehrin birçok yönüne göz atma, çeşitli mahallelerinin özelliklerini öğrenme, mümkün olduğunca günlük yaşama ve ulusal bayramlara katılma, birlikte çalıştığımız ve karşılaştığımız insanları tanıma gibi faaliyetlerle bu şehri deneyimlememizi sağladı. 19. yüzyıl sonlarından kalma eski bir liman iskelesinin ve Karaburun Yarımadası'na kadar muhteşem gün batımını seyredebileceğiniz, alışveriş, toplanma ve körfeze bakan restoranların bulunduğu canlı bir yer olan Konak Pier'e uzanan tarihi çarşının, kaldığımız Osmanlı kazı evi bölgesinde olması büyük bir şanstı. Bununla birlikte İzmir'in manzarasının tadı en güzel Kadifekale'den çıkıyor. Buradan körfezin karşı tarafındaki Çiğli, Karşıyaka, Bayraklı ve Bornova'dan şehrin ortasındaki büyük Hilton Oteli'nin bulunduğu mahallelere, körfezin güneybatı kıyısındaki Konak, Balçova ve Narlıdere'ye uzanan nefes kesen İzmir manzarasını izleyebilirsiniz. Kale bölgesi gözünüze terk edilmiş görünebilir. Eskimiş Kale'nin giriş kapısının hemen ilerisinde kadınların turistlere folklorik ürünler sattığı birkaç stant, ağaçlar arasında küçük bir kafe ve hemen ötesinde öğleden sonra

neşeyle çığlık atan çocukların sesiyle canlanan küçük bir oyun alanı var. Yukarıya doğru devam edildiğinde ise eski moda odun sobalarında pizza hamurunu andıran ekmek yapan hanımlarla karşılaşıyoruz ve tadı sıcakken çıkan bu lezzetli ekmeği sıkça almaya gelen müşteriler görüyoruz. Tepenin bu tarafından Buca ve Gaziemir'in güneydoğuya doğru gelişimini gözlemlemek, şehri uçsuz bucaksızmış gibi hissettiriyor.

BAROK-ROKOKO DÖNEM

Kale'den Agora'ya doğru inildiğinde ise Pagos'un dik yamaçları boyunca uzanan, dar sokakların ve dik merdivenlerin bulunduğu bir semtten geçiliyor. Çocukların geçmişte olduğu gibi basit nesnelerden yapılmış oyuncuklarla sokakta oynaması bazen yoksul gözükse de onurlu bir hayatı gözler önüne seriyor. Son yıllarda 806 Sokak boyunca çizilen duvar resimleri tüm mahalleye ve mahalle sakinlerine özgün bir hava kazandırmış. 19. yüzyılın sonlarından kalma eski evler, mahallenin her köşesine dağılmış durumda. Çoğunda yerleşim olan bu eski evlerin birkaçı restore edilmiş olsa da ne yazık ki bazıları harap halde ve kısmen yıkılmış durumda. Semtin alt kısmında, Basmane'den şehir merkezine uzanan ve Osmanzade Yokuşu ile kesiştiği noktada, Dönertaş Sebili'nin bulunduğu popüler bir pazar alanı olan Anafartalar Caddesi görülüyor. 1814 civarında inşa edilmiş çeşme, şehri temsil eden dekoratif motifleri ile Türk "barok-rokoko" döneminden bir eser.

LABİRENT GİBİ

Aynı sokak üzerinden sahil kesimine doğru ilerleyince birçok küçük sokağın iç içe geçmesiyle adeta bir labirenti andıran pazar alanında zamanımızı biraz harcasak da çok zorluk çekmeden gideceğimiz yönü bulabiliyoruz. İsmini yakın zamanda restore edilmiş Etz Hayim Sinagogu'ndan alan sokağa girmek için Eşrefpaşa Caddesi üzerindeki dar Havra Sokağı'na giriyoruz. Sebze, meyve, baharat ve balık tezgahlarıyla bütünleşmiş Havra Sokağı boyunca yürüdüğümüzde Kestanepazarı Camii karşımıza çıkıyor. Çevresindeki her şeyden yüksekte olan kubbeli yapı, terasından bakıldığında bölgenin karakteristik daracık sokaklarını görmeye olanak tanıyor. Biraz ilerlediğimizde ise adını altındaki sundurmalı şadırvandan alan Şadırvanaltı Camii bizi karşılıyor. Farklı renklerdeki eski Roma sütun millerinden oluşan revakların hemen sağında, bizi caminin geniş ve ferah iç mekanına götüren bir merdiven bulunuyor. Buradan ilçenin en geniş ve uzun sokaklarından biri olan Anafartalar Caddesi'ne uzanıyoruz. Antik Smyrna Limanı'nın güney iskelesine giden rota olma özelliğini taşıyan kavisli cadde, dolambaçlı sayılabilecek bir yolculuktan sonra ferah Atatürk Meydanı'na çıkıyor. Şehirden belki de izole sayılabilecek deniz kenarındaki merkezi bölge, Konak Saat Kulesi'ne ve dibindeki Konak Camii'ne ev sahipliği yapıyor.

Hisar Camii

ANITSAL YAPILAR

Kemeraltı camilerinin belki de en gösterişlisi olan Hisar Camii; her bir köşesinde kafe ve restoranların bulunduğu, ortasında fideler, çiçek soğanları ve pek çok farklı çiçeğin satın alınabileceği büyüklü küçüklü stantların olduğu, ağaçlarla çevrili küçük bir meydandan geçildikten sonra ulaşılabilir hale geliyor. Hisar Camii, eski Roma sütun millerinden oluşan anıtsal bir giriş revakına sahip olmasıyla birlikte, geniş ve ferah bir iç mekâna sahip. Hisar Camii'ni iki tarafından da çevreleyen Kızlarağası Hanı, kesinlikle tüm semtin merkezi olarak kabul görebilir. İki kata yayılmış olan han, üst katında çok yüksek ve fahiş fiyatlara satılan antikaların bulunduğu küçük dükkanlarla dolup taşıyor. Batı tarafında avluya bakan küçük kafede limonata ya da farklı içeceklerinizi tüketirken çarşının üst kısmını, Hisar Camii'nin kubbelerini ve minarelerini izleyebilirsiniz. Batı tarafından 871 Sokak'a çıkılıp biraz yürüdükten sonra Ali Paşa Şadırvanı Meydanı'na varıyoruz. Merkezinde 1800'lerin başından kalma, kubbesi Prokonnesos mermer sütunlarıyla desteklenen, sekizgen şadırvan, son zamanlarda gerçekleştirilen restorasyonlardan

Fotoğraf: Mehmet YASA

sonra eski ihtişamını kazanmış. Şadırvanın etrafında ise aralarında çok iyi pide yapan bir restoranın da bulunduğu, küçük restoranlar var. Ayrıca buraya kadar gelmişken Hacı Ahmet Sait Salepçioğlu Camii'ni ziyaret etmemek olmaz. İki tarafında da bulunan merdivenlerle ulaşılan camii; Helenistik dönemden beri Smyrna'da kullanılan ve Göztepe'den çıkarılan yeşil andezitten yapılmış cephesi ile karakteristik bir dış görünüme sahip.

ESKİ İLE YENİ

Dar sokaklarda kaybolarak Kemeraltı'nın üst kısmına ilerlerken 19. yüzyıldan kalma eski evlere hayran olmamak elde değil. Bir kısmı iyi durumda olan evler sadece ilçenin değil, 13 Eylül 1922 yangınıyla büyük bir kısmı heba olan şehrin eski zenginliğini ve güzelliğini yansıtıyor. Yangının yok ettikleri ile neyse ki kurtarılabilen mahalleler arasındaki kesişme, kentin yerleşiminde bugün bile hissedilebiliyor. Konak Pier'den Basmane Garı'na uzanan ve yangın sonrası yeniden yapılanma döneminde kısmen yıkılmış bazı hanları barındıran Fevzipaşa Bulvarı, sonraki yıllarda yeniden inşa edilen bu alanın güney sınırını çizmekte. Yeniden yapılanma döneminden sonra ortaya çıkan rafine ve zarif muhitin merkezinde Kültürpark yer alıyor. 1936 yılında açılan şehir merkezindeki geniş ve yeşil alan, aynı zamanda arkeoloji ve sanat tarihi koleksiyonları gibi birçok sergi alanını içeriyor. Bölgede birkaç tanınmış otel, Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü, İzmir Atatürk Lisesi ve yerel halkın sıkça ziyaret ettiği restoranlar bulunmakta. Yıllar önce karşılaştığımız, restoranlarda masalar arasında dolaşıp Mustafa Kemal Atatürk'ün biyografik kitabını satmaya çalışan yaşlı bir beyefendiyle yollarımız tekrar kesişiyor.

CÖMERT ŞEHİR

Son olarak ana cadde olan Kıbrıs Şehitleri Caddesi boyunca, aynı zamanda tüm ara sokaklardaki çok sayıda kafe ve barda buluşan gençlerin uğrak yeri, çok güzel, canlı bir yer olan Alsancak'ı ziyaret ediyoruz. Körfeze bakması amaçlanarak yapılmış 19. yüzyıl evlerinin bir kısmı ayakta dursa da büyük bir kısmının yerini uzun, modern binalar almış. Bununla birlikte, binalar tamamen imrenilecek bir konumda yer almakta. Mimari yapıdaki bu köklü değişime rağmen Alsancak Gündoğdu Meydanı ve Cumhuriyet Meydanı'ndan, Konak Pier'e kadar uzanan Kordon; günümüzde şehrin odak noktası ve İzmir'in en güzel kısımlarından biri olarak şehir ile deniz arasındaki güçlü bağlantıyı simgeliyor. Serin ve esintili havasıyla özellikle yazın kalabalık olan Kordon, sadece gençlerin değil, her yaştan insanın uğrak yeri. Bu şehrin hoş bir gerçeği olan sokak köpekleri de insanların arasında rahatsız edilmeden dolaşabilmekte. İzmir hakkında daha görülmesi ve bilinmesi gereken, söylenecek ve anlatılacak çok şey var; anekdotlar, detaylar, rastlantılar, izlenimler ve duygular... Pagos, Kemeraltı ve müezzinin günün hangi diliminde olduğumuzu belirleyen ezan sesinin geldiği Şadırvanaltı Camii'nin kubbeleriyle çevrili antik kentin kalbinde kalan ayrıcalıklı insanlar olarak söyleyebileceğimiz tek şey, İzmir'in bizi her zaman büyük bir misafirperverlik ve cömertlikle karşılayan, evimizdeymişiz gibi hissettiren bir şehir olmasıdır.

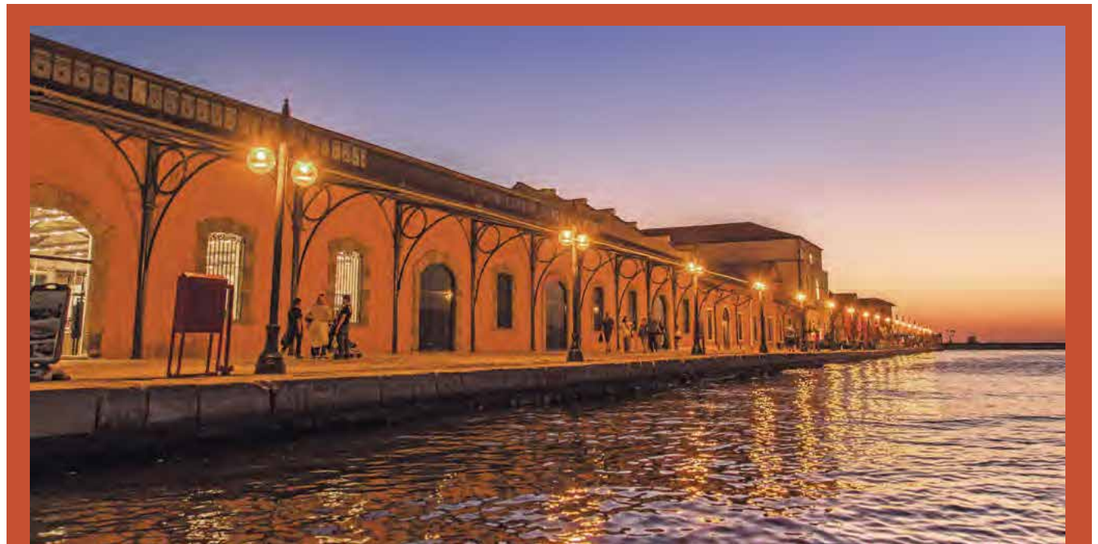

Prof. Dr.
Çınar
ATAY

İzmirlilerin saat tercihlerinde bir dönem moda ve gelenekler önemli yer tutuyordu. Yelek cebinde taşınan saatler en ilgi çekeniydi. Şehrin ünlü Frank Sokağı'ndaki dükkanlarda, Levantenler tarafından üstlenilen saatçilik, prestijli meslekler arasındaydı. Bu saatçiler arasından bir bölümü, 1922 yangınında kayboldu ve Avrupa genelinde yayın yapan gazetelerdeki ilanlarla da arandı.

Şehrin Kaybolan Saatçileri

İtalyan Devleti Posta İdaresi, İzmir'de 1920 yılından itibaren Rıhtımda, Hotel Smyrna Palace'ın bulunduğu yapının zemin katında faaliyet gösteren Posta Bürosu'nun, "…1922 olayları sırasında ortaya çıkan yangın…" nedeniyle tahrip edildiğini bildirmişti. Bu nedenle İtalyan Devleti Posta İdaresi, yangın sırasında tahrip olan koliler için herhangi bir sorumluluk kabul etmeyeceğini duyurmuştu. Söz konusu haber Çarşamba ve Cumartesi günleri, İsviçre'nin ve hatta döneminde dünya saat üretiminin merkezi olan, Chaux de Fonds'da yayınlanan, İsviçre Saatçiler Odası'nın yayını, "La Fédération Horlogère" isimli gazetenin, 29 Kasım 1922 tarihli sayısında yer aldı. Gazete haberinde, İzmir'de yaşayan ve şehrin tahribatı sırasında yok olan isimleri belirterek; saat alıcılarının halihazırdaki adreslerini bilenlerin, Chaux-de-Fonds Serre Sokağı 58 numaradaki, "Chambre Suisse de l'Horlogerie"ye (İsviçre Saatçiler Odası) bilgi vermeleri istenmiştir. Bu saatçiler Arménak Caracachian, Paul Blumberg, Artin Herougian, Vahan Smyrnaguessian, Fred. Wm. Hornstein, Antoine Asian& Cie ve Joseph Scuto Astlick idi.

La Fédération Horlogère 29 Kasım 1922 tarihli nüshası ve Yangın sonrası izi kaybolmuş saatçileri arama yazısı "Chambre Suisse de l'Horlogerie" tarafından izi aranan İzmir saatçilerinden biri olan Guiseppe (Joseph Mari) Michele Scuto-Astlick'in babası Guiseppe (Joseph) Michele Scuto-Astlick, 1833 yılında Mısır İskenderiye'de doğmuş ve 1 Ekim 1912'de, İzmir'de 79 yaşında

ölmüştü. Ailenin tek evladı idi ve üç yaşındayken Dimyat (Mısır) doğumlu babası Michel Scuto ve annesi Thérès aynı yıl, on beş gün ara ile 1836'da Mısır'daki veba salgınında hayatlarını kaybetmişti. Öksüz kalan Michele, çocuğu olmayan ve 1821 yılında İzmir'de Pierre Astlick (?-1877) ile evlenen halası Maria Scuto (1800-1868) tarafından, yeğeni olmasına rağmen evlat edinilmişti. Maria Scuto'nun diğer ağabeyi, Sicilya, Messina doğumlu ve İtalya'da yaşayan Carlo Scuto (1812-?), Mısır'da ölen kardeşi gibi saat işi yapmaktaydı. Maria Scuto ve kocası Ermeni asıllı Pierre Astlick'in ise saatçilikle ilgisi olmadığı bilinmektedir. Michele'in üçü küçük yaşta ölen dokuz çocuğundan bir olan Joseph (Giuseppe), Michele (Maria), Scuto Astlick, (1864-?), Ester Zochazian/ Ciocagian (1866-1851 Karşıyaka) ile evlenmişti. İzmir'de yaşayan Alfonso isimli bir amcası daha bulunmaktaydı ki onun saatçilikle uğraşıp uğraşmadığı hakkında kesin bilgi bulunmuyor ancak Alfonso, yeğenini saatçilik işine sokmuştu. Joseph Giuseppe İtalya'daki diğer amcasının desteği ile İzmir'de saat piyasasına girmiş ve ithalatçı olarak işe başlamıştı. Büyük olasılıkla İtalya'daki amcası ile irtibatlı olarak İsviçre ve Fransa menşeli saatlerin zamanla İzmir'deki önemli satıcılarından biri olmuştu. İzmir'in kayıp diğer saatçilerinden Arménak Caracachian (1860-?) aynı zamanda mücevher satışı yapıyordu. Eşi Emilie Françoise Josephe (1875-?) döneminde saat endüstrisinin merkezlerinden biri olarak kabul edilen Cenevre'ye çok yakın Vanzy'de doğmuştu. Emilie Françoise Josephe mücevher işine ek, saat ithalatına, karısının ailesinin etkisiyle girmişti. Caracachian daha ziyade büyükbaba saati de denen, "comtoise" saatleri ithal ederdi. Comtoise saatler özellikle varlıklı İzmirli ailelerin evlerine farklı sıcaklık veriyordu. Düzenli tik taklarından ve özellikle saati barındıran heybetli mobilya parçasıyla bir prestij kaynağıydı.

ÇUHA BEDESTENİ

Arménak Caracachian'ın, Artin Herougian, Paul Blumberg, Vahan Smyrnaguessian, Rodokanakis ve Oğulları, Stephan Tshekerdjian gibi İzmir saatçilerinin Kızlar Ağası Han'ın içinde yer alan Çuha Bedesteni'nde dükkanı bulunmaktaydı. Joseph Scuto Astlick'in ise dükkanı Rue des Verreries'de (Camcılar Sokağı) idi. Daha sonra İzmir'de saatçiliğin gelişmesi ile hem bu işi yapanlar artmış hem de adresleri şehrin daha farklı mekanlarına yayılmıştı. 1909 yılından itibaren, fonograf ve ses kayıtları satışının yaygınlaştığı İzmir'de bu işin öncüsü, daha sonraları dükkanını Frank Sokağı'na taşımış Paul Blumberg, Alman kökenli bir Fransız Levanten'i olarak tanınsa da Musevi kökenliydi. Aslen optik ve saat üzerine ihtisaslaşmış dükkanı, İzmir'in en eski dükkanlarından biriydi ve kuruluş yılı 1884 olarak biliniyordu. Kısa sürede İzmir gazetelerine verdiği ilanlardan ötürü şehirde adından çokça söz ettirdi. 1904 yılından itibaren Zonophone ve Odeon firmalarının ve E. Berliner'in Gramophone Co. Firması'nın, 1907 yılında Türkiye piyasalarına girmesiyle İzmir'de bu şirketlerin temsilcisi oldu. Dükkanının önünde, kaldırım üzerinde çift yönlü kendi saati asılı olan Blumberg'in mağazası dönemindeki adı ile Francomahala'nın bu ünlü sokağa ün katmaktaydı. Dükkanındaki fonograf ve kayıtları daha ziyade İzmir'in varlıklı kişileri tarafından satın alınıyordu. Satışını yaptığı müzik aletleri, gramofon, plak ve saatleri Türkler dışında daha ziyade Ermeniler, Rumlar, İtalyanlar, Yahudiler ve Almanlar'a yapılmaktaydı.

ZİYNET VE SAAT

Saatçilikte ihtisaslaşmış ve pek çok İsviçre saat imalatçısının temsilcisi olarak İzmir'de yaşayan İngiliz tabiiyetindeki Frederick Wilhelm Hornstein ise iş yerini kuyumcuların çoğunlukta bulunduğu Madama Han'da açmıştı. Ana işi ziynet ve takı satışı üzerineydi. Saati de bu kapsam içine pazarlamakta ve daha ziyade pahalı ürünleri dükkanında bulundurmaktaydı. "La Fédération Horlogère", 10 Mart 1923 tarihli Cumartesi günkü sayısındaki ilanında, Frederick Wm. Hornstein'ı da aradığını ve hakkında bilgisi olanların haber vermesini istemekteydi. Buradan anlaşılmaktadır ki Hornstein 1922 yılından itibaren saat ve kuyumculuk işini bırakmış ve kaybolmuş durumdadır. Frederick Wilhelm Hornstein bütün Doğu Ülkeleri için belli başlı saat ve mücevherat firmalarının temsilcisi olduğunu belirten logosu Hornstein'ın, "Fédération Horlogère Suisse"in (İsviçre Saatçiler Federasyonu) üyesi olduğu ve 1900 yılında girdiği piyasada İzmir'in önemli saat ithalatçıları arasında olduğu bilinmekteydi. Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile saat ve bijuteri ithalatında görülen düşme sonucunda, "Fédération Horlogère Suisse" üyesi olan Hornstein'ın basit bir saat satıcısı olmadığını, kendilerini temsil eden güvenilir bir isim ve komisyoncu olduğunu ve İsviçre'den güvenle her türlü saati ve bijuteriyi ithal etmeye yetkili olduğunu duyuruyordu. Hornstein'ın çabaları ile İzmir'de saat piyasasında savaşın sonlarına doğru belirli bir hareketlenme görüldü ve buradan anlaşılmaktadır ki Hornstein, İzmir saat piyasasına hakim durumda idi. 1917 yılında Osmanlı Posta İdaresi, posta paketlerinin Osmanlı ülkesine girmesinin kesintiye uğradığını bildirmesine karşın bu kısıtlamadan İzmir ve çevresinin işlem dışında tutulduğunu bildirmesi, savaş yıllarında dahi İzmir ithalatındaki serbestinin ve özelde posta kolileri ile gelen saat ticaretinin kesintiye uğramadığını göstermektedir. Hornstein'ın La Fédération Horlogère'e verdiği ve kendisini İzmir'deki tek saat ve mücevher uzmanı olduğunu duyuran ilan. (***La Fédération Horlogère, Trente-troisième Année, No 9. Samedi 2 Février 1918***)

Trente-troisième Année. — N° 9.
Prix du numéro : 20 centimes

Samedi 2 Février 1918
Bureaux : Rue de la Serre, 58

DANIEL JEAN RICHARD

LA FÉDÉRATION HORLOGÈRE SUISSE

ABONNEMENTS — Un an / Six mois — Suisse . . . . Fr. 9.05 Fr. 4.55 — Union postale » 18.— » 9.— — Compte de Chèques postaux IV b 426

Paraissant le Mercredi et le Samedi à La Chaux-de-Fonds — Abonnement par la poste : 20 cts en plus.

ANNONCES — suisses 20 ct., offres et demandes de places 10 ct. la ligne, étrangères 25 centimes la ligne — Les annonces se paient d'avance

Organe de la Chambre suisse de l'Horlogerie, des Chambres de commerce, des Bureaux de contrôle et des Syndicats professionnels

Les Consulats suisses à l'étranger reçoivent le journal

Bureau des annonces : PUBLICITAS, Société anonyme suisse de Publicité, 22, rue Léopold Robert, La Chaux-de-Fonds. Succursales et agences dans les principales villes suisses. Nombreux correspondants à l'Etranger.

Notre exportation horlogère
pendant les trois premiers trimestres 1917

La Fédération Horlogère a donné dans son numéro du 16 janvier un tableau résumant les chiffres de notre exportation d'horlogerie pendant les mois de janvier à septembre 1917. Nos lecteurs nous permettront d'analyser brièvement ce tableau, et d'en comparer les indications à celles relatives aux trimestres précédents.

En *valeur*, nos ventes à l'étranger ont atteint le total de fr. 151.259 322
en 1916 ce total était de » 135.855.558
Augmentation fr. 15.403.764

En 1916, avec un total pour 9 mois de fr. 135 millions, le résultat de l'année entière atteint 207 millions. Pour 1917, il est vraisemblable que ce chiffre, le plus élevé que nous ayons jamais réalisé jusqu'ici, sera largement dépassé. Cette constatation ne présente plus guère actuellement qu'un intérêt rétrospectif. Il est bon cependant de la faire, car elle est réconfortante. Malgré la guerre, malgré les entraves de tout genre apportées à notre approvisionnement et à nos exportations, malgré les difficultés toujours plus grandes que nous éprouvons à opérer le recouvrement de nos créances à l'étranger, le total de nos ventes est en progrès constant ! Quel plus beau témoignage pourrait-on rendre au travail, à l'énergie, à la persévérance, au courage et au savoir-faire de nos fabricants et exportateurs !

L'exportation de 1917 dépasse celle de 1916, pour le
1er trimestre de fr. 9.611.108
2e » » » 3.777.655
3e » » » 2.015.001

L'avance va en décroissant, mais elle est encore sensible quand même.

Il est juste d'ajouter que cette différence est due à l'augmentation des prix; en *quantité*, nous avons au contraire une légère diminution, ainsi que cela résulte des deux tableaux suivants :

Nous avons exporté, de janvier à septembre 1917 :

	Pièces	Fr.
Mouvements de montres	1.954.478	21.091.328
Montres métal	6.984.816	46.377.009
» argent	2.539.693	34.625.901
» or	431.662	26.093.735
Chronographes, etc.	20.933	1.061.430
Autres montres	388.431	8.647.078

Pour les trois premiers trimestres de 1916, les chiffres étaient les suivants :

	Pièces	Fr.
Mouvements de montres	1.613.348	18.463.192
Montres métal	7.550.280	42.126.639
» argent	2.502.538	29.269.998
» or	574.211	25.428.787
Chronographes, etc.	47.404	872.965
Autres montres	401.413	6.350.571

Sont en avance :
les mouvements finis, de 331.130 pièces
» montres argent » 37.135 »
» pièces compliquées » 3.529 »

Par contre, il y a déficit sur les
Montres métal, de 565.464 pièces
» or » 142.549 »
Autres montres » 12.982 »

Les prix moyens déclarés ont subi les variations suivantes :

	1916	1917	Augmentation
Mouvements de montres	9,58	10,85	13,3 %
Montres métal	5,59	6,64	18,7 »
» argent	11,70	13,63	16,5 »
» or	44,28	60,45	36,5 »
Chronographes, etc.	50,16	50,71	1,1 »
Autres montres	16,32	22,26	36,4 »

Ceux qui sont tant soit peu au courant des conditions de la fabrication auront l'impression que ces augmentations, ou tout au moins certaines d'entre elles, ne correspondent pas aux conditions actuelles de la production. Ce qui s'explique par le fait que notre exportation de janvier à septembre 1917, comprend pour une part des articles produits, et vendus, encore aux conditions antérieures; il faut donc s'attendre à trouver dans les prochaines statistiques de nouvelles majorations de valeur de toutes les unités.

Nous nous abstiendrons, pour cette fois, de donner le total de nos exportations à destination des pays qui constituent nos principaux débouchés; ces détails présenteront plus d'intérêt, lorsqu'ils s'appliqueront à une année entière.

Comme conclusion, notre étude nous a permis de constater, une situation, qui, si elle n'est peut-être pas aussi satisfaisante à la fin du troisième trimestre qu'à la fin du premier, n'en est pas moins, somme toute, favorable. Nous avons malheureusement en perspective de nouvelles difficultés, entre autres, au point de vue de notre approvisionnement en matières premières et en métaux précieux. Mais, d'autre part, nous savons par des articles qui ont été reproduits ici et par de nombreuses déclarations de clients, que les pays mêmes qui ont fermé le plus hermétiquement leurs frontières à nos articles, ont aujourd'hui besoin de nos montres.

Ces renseignements devraient être pour nous un encouragement. Par nos efforts communs, nous réussirons, comme nous l'avons fait jusqu'ici, à surmonter toutes les difficultés. Nous voulons bien consentir les sacrifices raisonnables qui pourront être nécessaires pour faciliter la reprise de nos exportations. Mais d'autre part, la conscience de notre force nous permettra de répondre en toute tranquillité avec le fabuliste à ceux qui voudraient exiger de nous des concessions excessives en prétendant être animés essentiellement du désir de venir en aide à l'horlogerie suisse :

Votre compassion...
Part d'un bon naturel. Mais quittez ce souci :
Les *temps* nous sont moins qu'à vous redoutables.

Courage et confiance, tel doit être notre mot d'ordre. G. S.-J.

Affaires russes

Il résulte d'un avis de la Légation de Suisse à Pétrograde que la chancellerie de crédit autorise, sur demande de leurs consulats respectifs, les ressortissants de pays étrangers qui désirent quitter la Russie, à emporter avec eux une somme de 2000 roubles au maximum et leurs bijoux personnels, non destinés à des buts commerciaux.

La Légation envisage que toute démarche faite actuellement en vue de retirer de l'argent des banques n'aurait aucune chance d'aboutir.

ÜNLÜ ROSKOPF

İzmir'de her markadan özenle üretilmiş saatler arasında en fazla satılanlar Osmanlı rakamlı emaye kadrana sahip Roskopf saatleriydi ve ucuzluğu ile piyasayı tutmuştu. Avrupa'daki ünü ise "proleter" saati olmasıydı. İkinci olarak, anahtarlı 18 taşlı saatler piyasada sıkça görülmekteydi. Bu saatler savonet (savonette) adı altında, kutularda gümüş küvette Osmanlı kadranlıydı ve genellikle 1865'te Georges Favre Jacot tarafından, daha 22 yaşındayken, çıraklıktan edindiği bilgilerle İsviçre'nin, Le Locle şehrinde, Billodes Sokağı'ndaki atölyesinde üretilmeye başladığı için, Billodes markasını taşımaktaydı. 1911 yılına gelindiğinde bir gün yıldızlarla dolu gökyüzüne baktığında, gökyüzünü ona mükemmel bir mekanik aletteki çarklar sistemine benziyormuş gibi göründü ve bu hareketliliğin etkisi ile saatlerine "Zenith" ismini verdi. Dolayısıyla Osmanlı piyasasına Zenith markalı saatler, 1911 sonrasına tarihlenme durumundadır. Kültürlü veya cahil, tüccar veya köylü, her kişi kendi bütçesine göre, gerek karmaşık yapılı ve gerekse ucuz, basit sistemli metal muhafazalı, Roskopf tipi bir saat sahibiydi. Osmanlı'nın son yıllarına doğru kapağı işli saatlere talep artmaya başlamış, 1917 yılında Türkiye'nin saat ithalatındaki payı yüzde 10 oranına erişmişti.

FRANK SOKAĞI ETKİSİ

19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarında İzmir'de saat yapım, satıcı ve tamircileri olarak önde gelen isimlerde Rumlar daha yoğun görülmekteydi. Bunlar arasında Çuha Bedesteni'nde, Agapios, Koulmasis, Giovanni Rodokanakis ve hemen yanında Yol Bedesteni'nde Ladopoulos'un dükkanları yer almaktaydı. Bunlar daha ziyade tamir işlerinde uzmanlaşmışlardı. Satış işlerinde ise Frank Sokağı'ndaki dükkanlar daha uzmanlaşmışlardı. Andreas Chorafas ve K. Antoniadis'in dükkanları burada yer alırdı. Gritikos Handa K. Issigonis'in dükkanı vardı. Saat konusunda İzmir'in ana merkezinin Çuha ve Yol Bedestenleri'nin olduğu, Ermeni saatçiler; Simon Simonian, Stephanis Sekerdjian, Arménak Caracachian, Artin Herougian, Vahan Smyrnaguessian, Antoine Asian, Arax Papasian'ın burada yer almış olmasından anlamaktayız. Levanten saat satıcıları ise Gritikos, handa dükkanı olan Matteo Lorenz dışında daha ziyade Frank Mahallesi'nde yer almaktaydı. Frank Sokağı'nda yer alan Robert Frédéric ise İzmir Aydın ve İzmir Kasaba Tren İstasyonları'ndaki saatlerinin bakımını üstlenmişti. Müslümanlar arasında Ahmet Efendi ve Odun Pazarı'nda Tevfik Efendi ile arastada Hafız Mehmet Efendi yer almaktaydı. Fredrick William Hornstein ise Madama Han'da İzmir ve Anadolu'da satılan saatlerin ithalatını yönetmekteydi.

Saatler, Prof. Dr. Çınar Atay arşivine aittir.

İSVİÇRE ZİYARETLERİ

Zaman zaman, İzmirli saatçilerin kendilerinin İsviçre'ye giderek alımlar yaptığı da olmaktaydı. Bundan amaç daha ucuza saat temin etmekti. Hatta özellikle Chaux de Fonds'da yoğunlaşmış saat endüstrisi içinde atölyesini tasfiye edenlerden blok alımlar da yapılabilmekteydi. İzmir'in genellikle orta gelir seviyesine hitap eden saatçilerinden Vahan Smyrnaguessian (30 Aralık 1876-?) bu saat alımcılarından birisi olarak, 1907 yılı yazında tekrar, İsviçre, Chaux de Fonds'a saat satın almak amaçlı gelmiş ve Hôtel Central'a yerleşmişti. 10 ve 16 Temmuz 1907 tarihlerinde Pazartesi hariç, Chaux de Fonds'da her gün yayınlanan, L'Impatial Gazetesi'nin 8166 sayısında her türlü saat alıcısı olduğu ilanını vermişti. Verdiği ilanlarda görüşmelerini farklı saatlerde vermesi dikkat çekici olup, genellikle öğlenden sonraları kendisi saat alımı için üreticilerle temas kurmaktaydı. 1922'de izi kaybolan saatçilerden olan Smyrnaguessian'ı, Paris'te 2 Nisan 1930 tarihinde Fransız vatandaşlığına kabul edilir görmekteyiz. La Fédération Horlogère'in 29 Kasım 1922 tarihli nüshasında aranan söz konusu saatçilerden Artin Herougian ve Antoine Asian & Cie, izi belirlenemeyen A. Anghelidakis, Simon Simonian, Otto Blank, Andreas Chorofas, Matteo Lorenz, Arax Papazian ve Hatchikoff Frères diğer saatçiler gibi tarih sayfaları arasında yok oldular.

SAAT KULELERİ

İzmirlilerin saat tercihlerinde moda ve gelenekler önemli bir yer tutmaktaydı. Bunun yanında geniş ve kalın İngiliz saatleri Osmanlı piyasası için yelek cebinde taşınırken, ezilmeye dayanıklı kapaklı saatler de üretilmekteydi. Bu saatler iki iç kasa ve dıştan saati koruyan bir dış kasa ile korunmaktaydı. 1830'lu yıllardan sonra İzmir piyasasında ustalıkları sınırlı da olsa saat tamircileri görülmeye başladı. Bu süreci pandüllü saatlerin yapımı takip etti. Bununla beraber Avrupa ülkelerinde görülen saat kuleleri Osmanlı'ya oldukça geç girdi. 1830'lu yıllarda Balkanlar'da yaygınlaşan saat kulelerine İzmir ilk olarak, 1871 yılında Aydın Gar Binası yanına yapılan saat kulesi ile katıldı. İzmir saat piyasasın Birinci Dünya Savaşı öncesinde çıktığı zirveyi hızla kaybetti ve 1922 itibarı ile süreç içinde saat tedarikçilerinin giderek ortadan kalktığı görüldü. İzmir'de artık Frederic Roskopf'un ucuz saatlerini alacak veya pazarlayacak güç ve tüccar kalmamıştı. Zaman içinde cep saatlerinin ortadan kalkmaya başlanması ve yeni üreticilerin devreye girmesiyle seri üretime geçilmesi pazarlama sistemlerini değiştirdi. Dolayısıyla sözü edilen saatçilerden günümüze gelen isimler arasında belirgin bir isme rastlanmaz oldu. Sadece yakın zamanlarda, döneminde Odun Pazarı'nda yer alan David Gabaï ismi bir süre daha İzmir piyasasında sözü edilen nadir isimlerden oldu.

Faydalanılan Kaynaklar

La Fédération Horlogère, Trente-huitième Année, N° 21. Mercredi, 14 Mars 1923.
La Fédération Horlogère, Trente-deuxieme Année, No 68, Mercredi 29 Aout 1917.
La Fédération Horlogère,Trente-septième Année,No93Mercredi 29 Novembre 1922
La Fédération Horlogère,Trentième Année, N° 103, Vendredi 31 Décembre 1915
Traian Stoianovich, Balkan Worlds: The First and Last Europe, Pub. M.E. Sharpe, Armonk, New York, 1994.
l'Impartial, Journal Quotidien et Feuille d'Annonces, XXVIIeme année, 10, 16 Juillet, 1907

Ege'nin iki yakasında 100 yıl önce yaşanan nüfus mübadelesi, Konak Belediyesi ve Efes Selçuk Belediyesi işbirliğinde, "Mübadele 100 Yıllık Hasret" konulu sergiyle, yeniden hafızalarımıza işlendi.

Ege'de Zaman Tüneli

Konak Belediyesi ve Efes Selçuk Belediyesi, mübadelenin 100'üncü yıldönümünde, "Mübadele 100 yıllık Hasret" sergisi düzenledi. Güzelyalı Nazım Hikmet Kültür Merkezi'nde gerçekleşen sergi açılışında yer alan Konak Belediye Başkanı Abdül Batur ve Efes Selçuk Belediye Başkanı Filiz Ceritoğlu Sengel, "Dünya barış yurdu olsun" vurgusu yaptı.

Ege'nin her iki yakasından da Türkiye'de yaşayan mübadiller ve akrabalarıyla yapılan röportajların yanı sıra, o günlerden kalan aile yadigarı fotoğraf, el işi ve ev eşyalarının yer aldığı sergi, 100 yıl önceye bir zaman tüneli açtı. "Ata Yurdundan Ana Yurduna" adlı belgesel gösteriminin de yapıldığı sergi açılışında, Rahmi Can Gür'ün katılımıyla Agora Minör Grubu'nun sunduğu, "İki Kıyının Ezgileri" konseri duyguları daha da yoğunlaştırdı.

Başkan Batur, mübadelenin 100'üncü yılında düzenledikleri anma ve etkinliklerle iki yakanın insanının birbirine daha da yaklaştığını söyledi. Barışın egemen olduğu bir dünya vurgusu yapan Başkan Batur, Ege'nin barışın denizi olduğunu dile getirerek, "Dünya bir barış kenti olsun, hepimizin istediği bu. Barışın egemen olduğu, insanların birbiriyle kavga etmediği, güç savaşlarının olmadığı, emperyalist ülkelerin güçsüz ülkelerin üzerinde hüküm kurmadığı günler yaşansın istiyoruz. Ege Denizi bir barış denizi olsun diyoruz. Bu tür anmalarda asıl amacımız insanları, toplumları, ülkeleri birbirine yaklaştırmak. Bir buçuk milyon kişi buradan oraya, 500 bin kişi oradan buraya göç ediyor. İki milyon kişi o devirde hareket halinde. Bundan sonra bu tür sıkıntıların bir daha yaşanmamasını ve barışın egemen olduğu bir dünya istiyoruz" dedi.

Efes Selçuk Belediye Başkanı Filiz Ceritoğlu Sengel de Girit göçmeni ve uzun yıllar Eşrefpaşa'da yaşamış bir annenin kız olarak kendilerine gelen sergi fikrini heyecanla karşıladıklarını söyledi. Sengel, "Bir sürü hikayeye ve buram buram hasrete tanığız" diyerek, "Sergi ile her şeyden öte iki yakanın aynı gökyüzü altında barış ve kardeşlik türkülerini bir arada nasıl seslendirdiğine şahidiz. Burada atalarından duydukları hikayeleri aktaranlar var. Bu aktarımlar çoğalsın ki geçmişte yaşanan acılar tekrarlanmasın. Aktarımlar sürsün ki bundan sonra hep beraber bir arada yaşamanın ne olduğunu anlatabilelim ve barış türkülerini dilimizden düşürmeyelim" görüşlerine yer verdi.

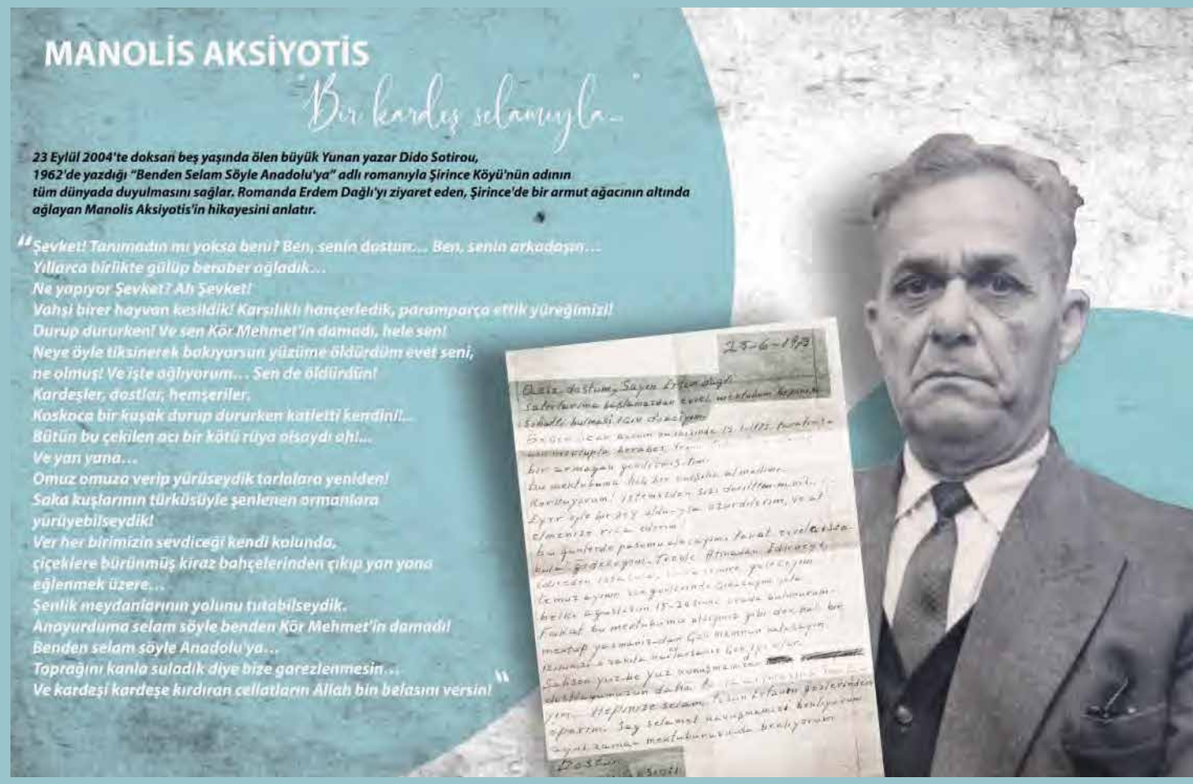

Ege Üniversitesi bünyesinde yer alan Türkiye'nin ilk kâğıt ve kitap müzesi, uluslararası nitelikteki bine yakın eseri kitlelerle buluşturuyor. Müze çatısı altında dünyanın ölçek olarak en küçük kitabı da yer alıyor.

Özgül Ağırlığı Dünyalar Kadar

Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi, kağıt ve kitabın yüzyıllar içinde üretimden sanat eserine ulaştığı noktaya kadar geçirdiği tüm evrelerin en özel örneklerini sunuyor. El yapımı kağıt üretimi, modern kağıt sanatı gibi bölümlerin yer aldığı müzenin en ilgi çeken bölümü ise minyatür kitaplar. Bu bölümde dünyanın en küçük kitabı da yer alıyor.

Dünya kültür tarihinin vazgeçilmez demirbaşları arasında yer alan kağıt ve kitabın uzun soluklu yolculuğunu, farklı kültürlerden örneklerle ziyaretçilere sunan Ege Üniversitesi'nin müzesinde birbirinden ilgi çekici eserler sergileniyor. Müzede el yapımı kağıt üretimi, kağıt tarihi, günümüz renkli kağıt sanatçıları, dünya renkli kağıtları, kitap sanatları, matbaa, minyatür kitaplar ve tipografi gibi bölümler bulunuyor. Müzenin en önemli özelliklerinden biri, her bölümün ve objenin ayrıntılı bilgilerine ulaşabilmeniz. Müzede modern kağıt sanatı bölümünde IAPMA (International Association of Hand Papermakers and Paper Artist) üyesi sanatçıların eserlerine geniş ölçüde yer veriliyor. Müze, bilgi ve görselleriyle her eğitim düzeyindeki öğrenciye hitap ediyor. Müze, Türkiye'de ilk olmasının yanı sıra, konunun bu boyut ve zenginlikte ele alındığı bir üniversite girişimi olarak da uluslararası alanda benzersiz konuma sahip. Müze, yurtiçi ve yurtdışından çok sayıda bağışçı sanatçının eserlerinin yanı sıra çeşitli kişi ve kurumların katkılarıyla oluştu. "Minyatür Kitaplar" en çok ilgi görenler arasında bulunuyor. Dünyanın ölçek olarak en küçük kitabı da müzede konumlu. Müze kapsamında ayrıca bir de sanat galerisi var.

BİNE YAKIN ESER

Türkiye'nin ilk kâğıt ve kitap müzesi niteliğini taşıyan, dünyanın en küçük kitabı ve en hafif kâğıdının sergilendiği Ege Üniversitesi (EÜ) Kâğıt ve Kitap

Sanatları Müzesi, uluslararası nitelikteki bine yakın eseri sanatseverlerle buluşturuyor. Ayda yaklaşık 500 ziyaretçi ağırladıklarını aktaran Müze Yöneticisi Öğr. Gör. Dr. Seda Ağırbaş, “Türkiye’de ilk olmasının yanı sıra, konunun bu boyut ve zenginlikte ele alındığı bir üniversite müzesi olarak da uluslararası alanda benzersiz konuma sahip” diyor.
EÜ Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi, bünyesinde yer alan ve dünyada başka bir örneği bulunmayan eserlerle merakları üzerine topluyor. Müze, dünya kültür tarihinin son 2000 yılının vazgeçilmez demirbaşları kâğıt ve kitabın uzun soluklu yolculuğunu, farklı kültürlerden örnekler ile ziyaretçileriyle buluşturuyor.
Öğr. Gör. Dr. Seda Ağırbaş, “Müzemiz, Ege Üniversitesinin kültürel ve sanatsal varlıklarından Levanten köşklerinden olan, 19. yüzyılın Ballian Konutu’nda hizmet veriyor. İçinde bir sanat galerisi de bulunan müzede bine yakın obje sergileniyor” yönünde görüş belirtiyor. Öğr. Gör. Dr. Seda Ağırbaş, müzelerinde kağıdın üretiminden, sanat eserine vardığı noktaya kadar çeşitli aşamalardan örneklerin sergilendiğini vurgulayarak şunları vurguluyor: “Müzenin giriş katında el yapımı kâğıt üretimi demo odası, organik yazı malzemeleri, dünya renkli kâğıtları, günümüz renkli kâğıt sanatçıları, modern kâğıt sanatı bölümleri; üst katında ise kitap sanatları, exlibris, matbaa, sanatçı kitapları, çocuk kitapları, kitap biçimleri, kitaplardaki ustalar, baskı teknikleri, minyatür kitaplar ve tipografi bölümleri yer alıyor. Kâğıt ve kitabın uzun soluklu yolculuğu farklı kültürlerden örneklerle ziyaretçilere sunuluyor. Müzemiz, bilgi ve görselleriyle her eğitim düzeyindeki öğrencilere her yaştan kişilere yönelik olarak dizayn edilmiş bir konumda. Türkiye’de ilk olmasının yanı sıra, konunun bu boyut ve zenginlikte ele alındığı bir üniversite müzesi olarak da uluslararası alanda benzersiz konuma sahip.”

DÜNYANIN EN KÜÇÜK KİTABI

EÜ Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesinde yer alan 32 ülkeden 42 kâğıt sanatçısının yaptığı “One World Many Papers - Bir Dünya Çok Sayfa” adlı eser, müzenin sembolleri arasında yer alıyor. Küçük parçalardan oluşan kâğıtlarla hazırlanan dünya haritası, tüm detaylarıyla eşsiz bir görüntü oluşturuyor. Joshua Reichters tarafından yapılan, 32 sayfalık Japon ipek kâğıdına basılmış ve elle deriye ciltlenmiş, “Bilder-ABC Resimli Alfabe Kitabı” dünyanın en küçük kitabı unvanı ile bu müzede yer alıyor. Ağırlığı 5 miligram ve boyutları parmakla tutulmayacak kadar küçük olan eser, minyatür kitaplar bölümünde sergileniyor. Metrekaresi iki gram ağırlığında olan dünyanın en hafif kâğıdı da ziyaretçiler tarafından yoğun ilgi görüyor.

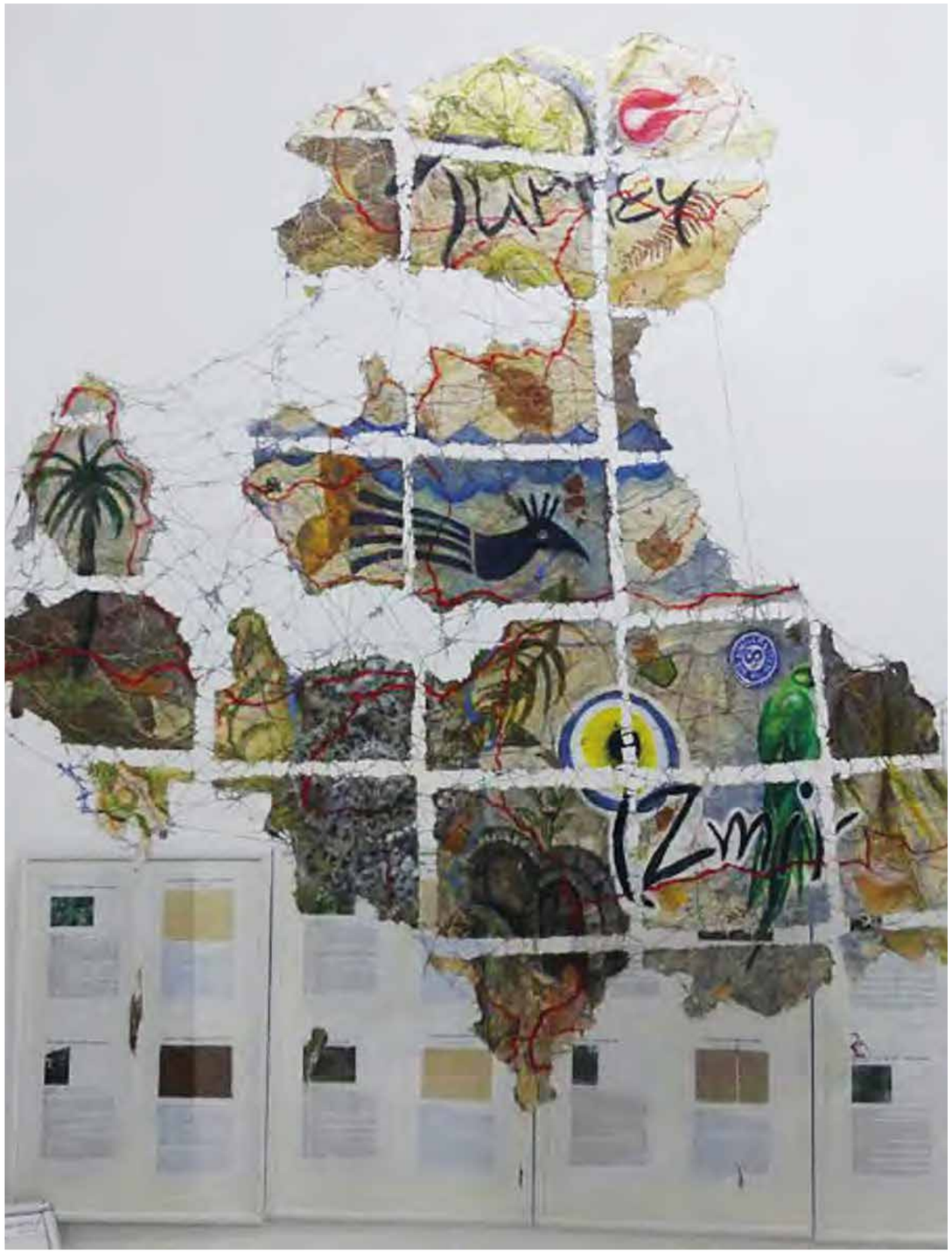

KNK

TRT İzmir Bölge Müdürlüğü Kameramanı İlhan Arga, 30 yıldan fazladır bitpazarlarından ve sahaflardan topladığı fotoğrafların sahiplerini, 2016'dan bu yana Facebook sayfasında arıyor. Sahibini Arayan Fotoğraflar hesabı aracılığıyla pek çok fotoğrafı, sahiplerinin yakınlarına ulaştıran Arga, bu hatıraların aileleri birleştirme gücü olduğuna inanıyor. Arga'nın, sonuca ulaşan çabası, TRT Belgesel ekibi tarafından da filme dönüştürüldü.

Sahibini Arayan Fotoğraflar

İlhan Arga ve Belgesel Çekim Ekibi

Türk edebiyat tarihinin unutulmaz kalemi, müstesna şair Ümit Yaşar Oğuzcan'ın en az kendisi kadar unutulmaz eseridir, "Sahibini Arayan Mektuplar" dizisi. Nice genci hayata hazırlamıştır. Yaşamın sevgiyle tamamlanabileceğini öğreten bu mektuplar dizisi, kaleme alındığı 1961 yılından bu yana insan yanımızı bulmamıza pusula olan sanat yapıtları arasındadır.

Şöyle yazıyor mektuplarından birisinde Ümit Yaşar Oğuzcan: "Aramak… Ömür boyunca aramak… Yalnız seni aramak… Paslı teneke kutularda, küf kokan dolaplarda, çerçevelerde, tenhalarda, ağaç diplerinde, sonra vapurlarda, trenlerde hep seni aramak. Belki bu şehirde değilsin. Ne çıkar? Seni arıyorum ya. Belki de aynı sokakta evlerimiz, sabahları beni görüyorsun işime giderken.

Sonra akşamı bekliyorsun, alacakaranlığı… Beni bekliyorsun ya da bir başkasını, bir başkasını…Hiç gel demeyeceğim sana. Aramak neredeyse ben oradayım. Ayaklarım ne güne duruyor? Yok yok birden karşıma çıkma. Kaç, saklan. Seni aramak istiyorum. Git bu şehirden haydi git. Dağlara çık, o uzak dağlara. Rüzgarların krallığında hüküm sür. Baktın ki oraya geldim, yine kaç. Başını al, açıl denizlere. Gemilerin en güzeli, en büyüğü dilediğin limana götürmeli seni, dilediğin yerde demir atmalı. Ben küçük bir balıkçı kayığı ile peşinden gelsem yeter. Seni arıyorum ya?
Bir yıl, beş yıl, on yıl değil; beşikten mezara kadar aramalı insan, ama ne aradığını bilmeli. Yaklaşıp uzaklaşmalı aradığından. Okyanus dalgaları üstünde bir küçük tekne gibi alçalıp yükselmeli. Yalınayak koşmalı yollarda, ayaklarını sivri taşlar kesip kanatmalı. Çöllerden geçmeli yolu, yanmalı kavrulmalı. Sonra gözün alabildiğine ak, soğuk ülkelere düşmeli. Buzlar kırılmalı ayaklarının altında, üstüne kar yağmalı. Bir gün bulacaksam bile parça parça bulmalıyım seni. Ayaklarını Afrika'dan getirip bir kağıt üzerine yapıştırmalıyım, saçların Sibirya'da olmalı, dudakların Çin'de. Gözlerin Hindistan'da bir mabudun gözleri olmalı, ellerin İtalya'da bir heykelin elleri. Bulsam da seni parça parça bulmalıyım. Yine de bir yerin eksik kalmalı. Yeniden yollara düşmeliyim, onu aramalıyım. Ve tam seni tamamladığım gün ölmeliyim."

BULMANIN MUHTEŞEMLİĞİ

İzmir'de, Ümit Yaşar Oğuzcan'ın arayışına benzer bir arama hali var hanidir! Sahibini Arayan Mektuplar değil de Sahibini Arayan Fotoğraflar söz konusu bu kez. İçeriği, bütünüyle olmasa da Sahibini Arayan Mektuplar'da olduğu gibi harlı mı harlı sevdaya, sevdalara dair! Akıp giden zamanın herhangi bir anında, başka başka mekanlara düşen başta aile fertleri olmak üzere arkadaşların, dostların, okul arkadaşlarının, mahalle arkadaşlarının velhasıl yolu zamanın herhangi bir anında kesişenlerin; sonrasında, o anın uzağında kalanları ve anılarını buluşturma ve fotoğraflar ile yenilenerek daha da derine kök salma hali içeren Sahibini Arayan Fotoğraflar sayfası 2016 yılından bu yana feacebook üzerinde yayın yapıyor. Şöyle başlayalım söze: Bir öğretmene ait, ağzına kadar anıyla dolu iki bavul dolusu fotoğraf çıksa karşınıza, ne yaparsınız? Ya da şehrin musiki

hayatından müstesna bir kişiliğin sureti… Ya da hayatın bin bir suratını taşıyan yüz binlercesi… Özenle giyinilip stüdyolarda çektirilmiş fotoğraflar, düğünde dernekte verilmiş pozlar, çocukların büyüme hatıraları, askerlik anıları, okul sıralarında nizami duruşlar, hastane odaları, grev konuşmacıları, üstü kazınarak eksiltilmiş aile toplantıları…

Hepsi ve fazlası, kameraman İlhan Arga'nın atölyesindeki arşivde... Türkiye'nin dört bir yanından, özellikle de İzmir, İstanbul ve Ankara'dan toplanmış 500 bin fotoğrafın en önemli yanı, bitpazarlarına ve sahaflara düşen sahipsiz fotoğraflar olması. Ortaokuldan bu yana bitpazarlarından ilgisini çeken kültürel objeler alan, lisede sahipsiz fotoğraf, özellikle de aile albümleri toplamaya başlayan İlhan Arga, "Bu albümler hem şehrimizin kültürel hazinesidir hem de o ailelere ait miraslardır" diyor.

Yok olmamaları için sahiplerini arayan Arga, 2016 yılında Facebook'ta Sahibini Arayan Fotoğraflar sayfası açmış. Çünkü Arga'ya göre fotoğraflar, "aile bireyleri arasında yaşanmış olumsuzlukları çözme ve iyileştirme gücüne sahip".

TRT İzmir Bölge Müdürlüğü kameramanı, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunu İlhan Arga, pek çok fotoğrafı sahibiyle buluşturmuş, teşekkür almış. Fotoğrafları sayfadan kaldırmasını isteyen aile yakınları da olmuş, saygıyla karşılamış. Herkesin, çözüm üretebildiği toplumsal problemlere çare olması gerektiğine inanan, "Kötülükler çok hızlı yayılır. İyilikler ise çok yavaş ve zahmetle büyür" diyen Arga, Sahibini Arayan Fotoğrafları bir sosyal sorumluluk projesi olarak gördüğünü söylüyor. TRT Belgesel kanalı da, Sahibini Arayan Fotoğraflar belgeselini çekti ve Arga'nın çabası daha geniş kitlelere ulaştı. Arga, uğraşını halen tüm arşivini tuttuğu İzmir'deki atölyesinde sürdürüyor.

KÜLTÜREL HAZİNE

Ortaokul yıllarından bu yana bitpazarlarına gittiğini söyleyen Arga, bu mekanların ilginç yerler olduğunu aktararak, "Buralarda aklınıza gelmeyen ya da bulma ihtimalinizin çok az olabileceği malzemeleri sürpriz şekilde bulabilirsiniz. Ortaokul yıllarında daha çok okul malzemeleri, odamda kullanabileceğim ilginç objeler, video ve müzik kasetleri toplardım. Zamanla elektronik malzemeler, kasetçalarlar, radyolar, hoparlörler topladım. Dergiler, kitaplar da ilgi alanımdaydı. Özellikle mizah dergileri... İş, içinden çıkılmaz hale gelince topladığım tüm malzemeleri atmak ya da satmak zorunda kaldım. Son yıllarda sadece Sahibini Arayan Fotoğraflar konusunda çaba gösteriyorum" diyor. Görsel malzemelere her zaman ilgi duyduğunu söyleyen Arga, lise sona doğru yavaş yavaş fotoğraf ve aile albümleri toplamaya başladığını vurgulayarak, "Önce görsel malzeme olmasından dolayı ilgimi çekiyordu. Daha sonra albümleri incelemeye gözden geçirmeye başlayınca bugüne kadar gelecek ve beni, fotoğrafların sahibini aratacak kadar rahatsız duruma getirecek bir çabanın içine girdim. Bu albümler hem şehrimizin kültürel hazinesidir hem de o ailelere ait miraslardır. Yok olması, yakılması ya da kağıt hurda olması çok büyük kayıptır. Bunun dışında aile bireyleri arasında yaşanmış olumsuzlukları çözme ve iyileştirme gücüne de sahiptir. Bu ümitle yani aile bağlarını güçlendirme, tedavi etme ihtimalini görerek toplamaya ve sahiplerini aramaya devam ediyorum" diyor.

YOĞUN EMEK

Arga, öncelikli amacının aile albümlerini toplamak olduğunu söyleyerek, "Sahibini Arayan Fotoğraflara gelmeyen her albüm, gerçek sahiplerini bulma konusunda büyük sıkıntıya girmiştir. Zamanımın büyük bölümünü bu işe ayırırım. Cumartesi ve pazar günleri 05.00'te başlayan mesai, hafta içi de gelen istihbaratlarla koşuşturmamı sağlar" diyor. Her albümün kendi hikâyesini içinde sakladığına vurgu yapan Arga şunları söylüyor: "Bazen o albüme ait diğer parçalar, aylar hatta yıllar sonra elime geçiyor. Bazen bir ay bazense üç yıl sonra albümün kalan fotoğraflarına ulaşıyorum. Çok düşünmeme rağmen bunun nedenini bulamadım… Albümlerdeki fotoğraf sayıları değişiyor; 20, 500, 2 bin... Geçenlerde bir öğretmene ait, ağzına kadar fotoğrafın bulunduğu iki bavul aldım. Fotoğrafları saymaya korktuğum için tahmini 5 bin olarak kabul ettim. Fotoğrafların bitpazarına ulaşmasına yönelik öncelikli tespitim, o kişilerin soylarının

kesilmesidir. Yani çocuklarının olmaması. Çocuklar olmayınca ailenin uzak kuşakları ya da mirasçıları için o anıların kıymeti kalmıyor ve satılıyorlar. Bir diğer neden ise yurt dışı bağlantıları. Aileler 1930'lardan bu yana çocuklarını yurt dışına gönderiyor. Avrupa'da ya da Amerika'da okuyup yaşamaya devam eden çocuklar anavatanları ile ilişkilerini kesiyor. Anne baba öldüğünde cenazelerine bile gelmediklerinden buradaki eşyaları satılıyor… Bir diğer neden ise aile içi kavga ve anlaşmazlıklardan dolayı ilişkilerin bozulması. Sonuçta genel sorun, sahip çıkmamak."

500 BİN
FOTOĞRAF

Zamanla binlerce aile albümünün, Sahibini Arayan Fotoğraflar'da birikmeye başladığını söyleyen Arga, "Sosyal medya ve interneti biraz daha etkin kullanmaya başlayınca aklıma, bir sayfa oluşturup oradan sahiplerini arama fikri geldi. 2016 yılında Facebook üzerinden sahiplerini aramaya başladım" yönünde görüş belirtiyor.
Çabasının daha önce örneği olmayan bir uygulama olduğunu aktaran Arga, "Ben ve beni takip edenler ana yapıyı birlikte oluşturduk. Albümün akılda kalabilecek fotoğraflarını tarayıp elde ettiğim ipuçlarıyla birlikte bir metin yazarak yayınlamaya başladım. Sayfayı takip edenlerin bir kısmı ise bu ipuçlarından hareket ederek kişilere ulaşıp ya onlara ya da bana haber verdiler. Bu, çok güzel bir dayanışma örneği olarak karşımıza çıktı. Fotoğraflar sayması veya tahmin edilmesi çok zor bir seviyeye ulaştı. Yaklaşık bin ailenin albümü mevcut. Çoğunluğu İzmir'de yaşamış. Çekimlerim dolayısıyla Türkiye'nin birçok yerine gidiyorum, oralardan da albümler topladım. Özellikle İstanbul ve Ankara'dan aileler var. Bunun dışında özelliği olan, tek tek topladığım fotoğraflarım da var. Sanırım yaklaşık 500 bin fotoğraf var" diyor.

Topladığı albümleri uzun yıllar torbalarda sakladığını söyleyen Arga, "Aldığım her albümü dış etkenlere karşı korumak için kilitli torbalarda sakladım. Fakat düzenli bir raf sistemim olmadığı için çoğu dağınıktı. Geçen yıllarda bir hurdacıda bulduğum kapaklı plastik kutular imdadıma yetişti. Dağınık şekilde yerlerde, torbalarda duran tüm albümleri o kutulara koydum. Sonra raf düzeni kurdum. Şimdi aile albümleri, kutularında ve raflarında duruyor. Şimdi ise başka ve daha büyük bir problemle boğuşuyorum; arşivleme ve tasnifleme. Hangi kutuda hangi fotoğraflar var? Arşivleme, profesyonellik gerektiren bir işmiş, bunu öğrendim. Bu konuda desteğe ihtiyacım var. Baş edemiyorum" diyor.

GÜZEL VE RİSKLİ

Her fotoğrafın hem ailenin hem de toplumun yansıması olduğunu söyleyen Arga şu görüşlere yer veriyor:
"Ne hissediyorsak ya da ne hissettirmek istiyorsak fotoğrafa öyle yansıtmışız. Bakışımızla duruşumuzla hem şimdiki zamanı hem de geleceğe mesajımızı ifade etmeye çalışmışız. Her fotoğraf geleceğe bir mesajımız… Sahibini Arayan Fotoğraflar aileleri fotoğraflarla buluşturmaya çalışan alan ve tehlikeli, aynı zamanda riskli bir alan. Çünkü aileler, kendilerini fotoğraftaki kişi(ler) den uzaklaştıran problemleri hâlâ yaşıyor olabilir. Sayfada fotoğrafları görüp sessizliği tercih edenler de var. Benimle iletişime geçip "O fotoğrafları yayından kaldırın!" diyenler de var. Eğer gerçekten o kişilerin birinci derece yakınlarıysa yayından hemen kaldırıyorum. 'İyi ki siz varmışsınız yoksa bu fotoğraflar kaybolup giderdi' diyen aile yakınları da oluyor. Aslında bu, benim yetişemediğim ve eksik kaldığım bir alan. Önümüzdeki dönemde sahada albüm toplamak için harcadığım enerjiyi oraya yönlendireceğim. Albümlerle aileleri buluşturduğum en güzel örnek, 2000 yılında vefat eden Fehamettin Özgüç'e ait fotoğraflardı. İnternetten kızına ve yeğenine ulaştık. Fotoğrafları bulduğumuzu ve onlarla buluşturmak istediğimizi anlattık. Çok sevindiler. Fehamettin Özgüç, keman ve viyolonsel sanatçısı. Öğretmenlik yapmış. İzmir'de ilk çocuk korosunu kuran kişi. Ailede neredeyse herkes müzisyen.

TRT Belgesel kanalı için çekilen belgeselin birinci bölümünün asıl konusu oldular. Onlarla buluşmayı ve hikâyesini, belgeselin birinci bölümünde işledik. Bu Sahibini Arayan Fotoğraflar için önemli bir gelişmeydi ve bir ilkti. Daha çok insan var... Birçoğu örnek alacağımız, isimsiz kahramanlar, bazıları da yaşamlarını sessiz sedasız sürdürmüş insanlar. Hiçbir ayrım yapmadan sahiplerini aramaya devam ediyoruz..."

BELGESEL

Arga, TRT'nin, Sahibini Arayan Fotoğraflar belgeselini hazırlaması sürecini de şu sözlerle aktarıyor: "Dilim döndüğünce bu projeyi tanıdığım veya tanıştığım herkese anlatıyorum. Yaklaşık dört yıl önce bir belgesel projesinde beraber çalıştığım meslektaşım, kameraman Alper Türkdoğan'a anlatmıştım. Fark ettirmese de ilgisini çekmiş ve beraber çalıştığı yapımcı Özge Akkoyunlu'ya anlatmış. Ve bu ikili Sahibini Arayan Fotoğraflar belgeselinin kahramanları olmuş. Onlar olmasa proje gecikmiş bir şekilde ve belirsiz bir zamanda izleyiciye ulaşacaktı.

'İYİLİK YAVAŞ BÜYÜR'

"Aklım ve fiziğim müsaade ettikçe Sahibini Arayan Fotoğraflar için albüm toplamaya devam edeceğim" diyen Arga, "Mesleğimle paralel giden ve onu besleyen bir uğraş. Bir yandan her bireyin, ulaşabildiği çözüm üretebildiği toplumsal problemlere çare olması gerekiyor. Kötülükler, olumsuzluklar çok hızlı ve kontrol edilemez şekilde yayılır. İyilikler ise çok yavaş ve zahmetle büyür. Ben Sahibini Arayan Fotoğrafları bir sosyal sorumluluk projesi olarak görüyorum ve dokunabildiğim hayatlarda kalıcı bir iz bırakmak istiyorum" diyor..

Lütfü DAĞTAŞ
Gazeteci

Yaşamını ve sanatsal üretimini İstanbul ile Ankara'da sürdüren sanatçılar yönünü bir bir İzmir'e çeviriyor. Şehrimizin özgürlük ortamına demir atan sanat insanları, fikir birliği etmişçesine, İzmir'in kendilerine iyi geldiğini aktarıyor. Bazısı İzmir'in eski bir mahallesindeki evi sanat atölyesine uyarlıyor, kimisi de şehrin modern yüzündeki daireyi sanat galerisine dönüştürüyor.

Özgürlük Alanı

Yüzünü İzmir'e çeviren sanatçılar arasında yer alan ressam Dilşad Atasoy, İkiçeşmelik Caddesi üzerinde yer alan cumbalı eski bir İzmir evini sanat atölyesine dönüştürdü. Antik Agora'nın bitişiğinde konumlanan atölyesinin, 8 bin 500 yıllık tarihi soluduğunu aktaran sanatçı, bunun büyülü bir gerçekliği olduğunu aktarıyor. İzmir'e yönelin bir diğer sanat insanı da uzun yıllar Ankara ve İstanbul'da sanat galericiliği yapan Sergül Okay oldu. Şehrimizde birbiri ardına açılan sanat galerinden bir yenisi, Sergül Okay tarafından, Alsancak Semti'nde açıldı. İzmirli olan ve İzmir'in kendisine iyi geldiğini ifade eden Okay, galerisinin öğrencilerin burs kaynağı olduğunu söylüyor.

Her iki isimle de dergimiz KNK için söyleştik…

"İnsanı sevmekle başlar her şey", der Sait Faik. İzmir'i sevmekle başlar her şey, diye öykünürüm ustamızın o sözünden hareketle. Sait Faik'in dışında çocukluğuyla ilk gençliğinin bir bölümünü İzmir'de geçiren, yine edebiyatımızda iz bırakmış Halid Ziya Uşaklıgil'in (1866-27 Mart 1945), "İzmir Hikâyeleri" adlı anısal öykü kitabında anlattığı İzmir, bendeki İzmir tadının öncelikli kaynaklarından birisidir, dolayısıyla taşlarını örmeğe başlar İzmir sevgimin. Ardından Tarık Dursun K.'nın, "İZMİR, Aah İzmir"i tamamlar bunu. Sonra imbat çıkar Karaburun üstünden doğru, gelir gelir de İzmir'in yüreği ta Damlacık'ta bulur beni. İzmirli Dario Moreno'nun şarkıları ya da Yunan Sanatçı Haris Alexiou'nun içli sesi Damlacık'tan uçmam için nedendir; artık Tilkilik'teyimdir ya da Namazgah'ta, sonrasında İkiçeşmelik Yokuşu'nda.

Bu kez hâlâ yaşamın sürdüğü yıpranık iki katlı evlerin çokça görmüş geçirmiş avlularında selluka sarmaşığının eflatunlu beyazlı narin çiçeğinin altında Nadir Göktürk'ün o yüreğimi titreten Selluka şarkısı başlar:

"yağmur yağdı, gene
damlar boyandı
sellukalar uyandı
yağmur yağdı, gene
yıkandı kalbim
aşk kapıma dayandı

dilimde şarkılar, hepsi
aşktan yakınır
yüreğimde kuşlar, hepsi
aşktan sakınır
yar senin kalbin kırılmış,
sözler sana dokunur"
ama bak aşk sende de var,
gözlerinden okunur

sen sen sen aşkı bilsen,
başka bir dünyaya girsen
sen sen sen aşkı bulsan,
selluka gibi sarılsan".

İzmir, yıllardır beni böylesine sarıp sarmalamışken şimdi kapısının önünde durduğum yer İkiçeşmelik Caddesi'ne açılan 770 sokağın hemen başı, 8 numaralı ev. Bu ev artık ressam Dilşad Atasoy'un yaklaşık bir yıl önce yerleştiği atölyesi. Atölye öyle bir yerde ki tam İzmir! Nasıl mı? Yürüyerek on solukta işte Pagos Dağı ve zirvesindeki Kadifekale. Hemen altında Kral Yolu. Bu kez doğu yönünde yine on adım gidelim Agora Ören Yeri. Karşısında tüm canlılığıyla Havra Sokağı ve boydan boya Kemeraltı. Kısacası 8 bin 500 yıllık geçmişi olan kentin orta yerindeyim. Şebnem Soral Tamer'in, 2014 yılında Cumhuriyet Kitap Eki'ne verdiği röportajda ifade ettiği, "… Şehir denen şey bir illüzyondur aslında… Ona bakan gözlere, aradıkları neyse onu gösterir. Fazlasını istiyorsan, fazlasını aramalı ve görmelisin" sözleriyle ilk olarak, Dilşad Atasoy'a konuk oluyoruz.

Dilşad ATASOY

Sizi tanıyarak başlamak isterim sohbetimize, Dilşad Atasoy kimdir, neler yapar?

İnsanın kendini anlatması ne zor... Resim yapan, resim düşünen, sanatla yaşayan biriyim işte. Okuyan, yazan, gezen, gözlemleyen, anlamaya çalışan bir yanım var. Sürekli beslenme, öğrenme ihtiyacı içindeyim. Uzun yıllar öğretmenlik yaptım, ardından çeşitli sanat projeleri, sanat programları... Öğrencilik ve öğretmenlik yıllarımda da sonrasında da her daim resim yaptım. Şöyle bir dönüp bakıyorum geçmişten bugüne kadar, yaşamımda değişmeyen tek şey resim yapmak olmuş, yapmak istemişim ve yapabilmişim. Çok şanslı sayıyorum kendimi.

Resim yapmaya nasıl başladınız, sizi bu konuda yönlendiren ne oldu?

Kendimi bildim bileli resim yaparım, elimde hep kâğıt kalem vardır, yazarım, çizerim. Severim çizmeyi. Resmin, beni özgürleştirdiğine inanıyorum. Kendimi en iyi ifade edebildiğim, duygu ve düşüncelerimi en rahat aktarabildiğim dil bu. Kimi insan yazarak, kimi müzikle, kimi de çizerek yapıyor bunu. Ben çizen gruptayım. Lisede resim öğretmenimiz ünlü ressamlardan kopya resimler yapmamızı isterdi. Yaptığım tüm resimler okulda panoya asılmış ve orada kalmıştır, elimde bir tane bile yok bunlardan. Beni resme yönlendiren şeyin aslında dışarıdan değil, içerden olduğunu düşünüyorum. Çizmek, boyamak beni mutlu ediyor, bunları yapamamak da mutsuz... Umarım hayatımın sonuna dek resim yaparak yaşayabilirim.

Soyut ve figüratif çalışmalar yapıyorsunuz. Her iki daldaki çalışmalarınızla ilgili vereceğiniz bilgi nedir?

Aslında içimden geleni, hissettiğimi, düşündüğümü yapıyorum demek daha doğru olacak sanırım. Daha çok, soyut çalışıyorum ama dönem dönem figüratif çalışmalar da yapıyorum. Rehberimin, iç dünyam, duygu durumum olduğunu söylemek yanlış olmaz. Daha önce de söyledim resim benim özgürlük alanım.

Satış kaygısı, sanatçıların özgürce çalışmasını engelleyebiliyor. Böyle bir engele takılmadan çalışabilme şansım olduğu için seviniyorum. İçimi tuvale açıyorum, duygularımı düşüncelerimi orada ifade etmeye çalışıyorum, içimden geleni oraya aktarıyorum. Söylemek istediğim her şeyi orada söylüyorum, göstermek istediğim her şeyi orada gösteriyorum. O bir dil, o dili kimsenin bilmesi, anlaması gerekmiyor. Yaptıklarım izleyeni etkiliyorsa, onda bir duygu yaratıyorsa bir iletişim oluşuyor aramızda. İşte o zaman benim sözümden başka bir söz, başka bir anlam buluyor resmime bakan kişi. Bu, benim söylemek istediğim şeyin anlaşılmasından daha önemli benim için.

Resim yaparken tematik hedefler belirliyor musunuz? Proje ölçekli çalışmalarınız oluyor mu? Oluyorsa örnekler verir misiniz?

Evet, tematik çalışmalar yapıyorum. Bir konu ilgimi çekiyor ya da bir soru oluşuyorsa zihnimde, onun üstünde düşünmeye başlıyorum. Önce merak, duygu, düşünce, sonra onu ifade etme isteği... O konu üzerine yoğunlaşıyorum, okuyorum, yazıyorum, düşünüyorum, derinleşiyorum, sonra tuvale aktarma süreci geliyor. Bir konu zihninizde olgunlaşmış olsa bile, boş tuvalin karşısına geçip içinizdekini o yüzeye aktarmak öyle zor ki... Aklınız, duygunuz ve eliniz arasındaki koordinasyonu sağlamak için sürekli çalışma gerekiyor. Ben bugüne kadar hep böyle tematik sergiler açtım. Örneğin bir dönem, 'Masal Diyarlar' isimli sergim vardı. Hayalimde yarattığım diyarların resimleri sergilendi orada. Bir dönem, yaşam ve köklerimiz konusuyla çok ilgilendim. 'Kökler' sergisi çıktı ortaya. En son açtığım serginin ismi, 'Düşümce' oldu. Pandemi döneminin karanlığından, kâbusundan sıyrılabilmek için düşlediğim bir dünyanın resimleriydi onlar. Daha önce de belirttiğim gibi ben aslında hislerimle, hissettiklerimle resim yapıyorum. Yaşamda olan, insana, doğaya dair çok şey beni etkiliyor.

Bazen hüzün ve kızgınlık, bazen sevinç ve umut, bazen de isyanla bakıyorum hayata. O gün hangi ruh hali içindeysem o hal yansıyor tuvale. Bazen çok renkli, bazen çok karamsar olabiliyorum. İçimden geldiği gibi yani...

"Sanat eğitimi almak çok önemli"

Resim çalışmalarına başlarken eğitim aldınız mı? Hocalarınız oldu mu? Öykündüğünüz adlar var mı?

Sanat eğitimi almak çok önemli, sadece yeteneğin yeterli olmadığını düşünüyorum. Ama eğitimden sonra kendini bulmak da eğitim kadar önemli. Kendini bulmak için de çok çalışmak, sürekli çalışmak gerekiyor. Sanat tarihine baktığımızda dünya, akademik sanat eğitimi almamış ünlü ressamlarla dolu. Fakat usta çırak ilişkisi tarih boyunca hep var olmuş. Bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Ben yıllarca farklı atölyelerde desen, suluboya, yağlıboya, akrilik çalıştım. Çok kıymetli hocalarım oldu. Çeşitli üniversitelerden sanat tarihi ve renk eğitimleri aldım. Bana katkı sağlayacağını düşündüğüm tüm eğitimlere katılmayı sürdüreceğim yaşamımın sonuna kadar. Örneğin Ponart Akademi'nin Online Sanat Eğitimleri'ne devam ediyorum şu sıralar. Yaşamda da sanatta da eğitim hiç bir zaman bitmez, bitmemeli. Öykündüğüm, hayranlıkla takip ettiğim çok isim var elbette.

Hem dünyada hem de Türk sanatçılar içinde o kadar çok beğendiğim isim var ki hangisini saysam diğeri eksik kalacak.

"İstanbul'dan sonra İzmir çok iyi geldi."

Gelelim son bir yıldır İzmirli olmanıza. Bu kente yerleştiniz. Dahası İzmir'in yüreği sayılacak, eski dokunun egemen olduğu Konak merkeze bağlı İkiçeşmelik'te, iki katlı, avlulu bir İzmir evini, Arakapı Sanat Atölyesi adıyla açtınız. İstanbul'dan sonraki İzmir sürecinizi özetler misiniz? Bu kent, sanatta yaratıcılık bağlamında sizi besliyor mu?

Kesin olarak söyleyebileceğim bir şey var ki, İstanbul'dan sonra İzmir çok iyi geldi bana. Rahat, sakin ve yavaş bir şehir. İstanbul'un insanı yoran, geren karmaşası yok burada. Çok mutluyum, gerçekten doğru bir karar verdiğimi düşünüyorum. Ayrıca bu şehirde bir hayalimi gerçekleştirme olanağı da buldum. Yıllardır bir tarihi binayı atölye olarak kullanmak istediğimi söyler dururdum. Artık çok güzel bir tarihi binada atölyem var ve bunun için çok şanslı olduğumu düşünüyorum. Bence atölyemin bulunduğu Konak, İzmir'in özel ilçelerinden biri. İzmir'in merkezinde ve tarihi dokusu çok etkileyici. İzmir'in çok kültürlü yaşamının en güzel örneklerini burada görmek mümkün. Agora Antik Kenti, tarihi evler, tarihi camiler, sinagoglar, kiliseler, çeşmeler, kemerler, hanlar... Keşfedilecek çok şey var. Bu özelliklere sahip bir çevrede bulunmanın, atölye ortamının beni gerçekten etkilediğine ve beslediğine inanıyorum. Sanat etkinlikleri açısından İstanbul'un yerini tutacak bir şehir bulmak zor elbette ama İstanbul'daki atölyemi kapatmadım, aralıklarla gidiyorum. Orasının sanat ortamlarından da beslenmek gerekiyor.

Yine sanat alanında projeler yapıyor, projelerde görev alıyorsunuz. Bu konudaki çalışmalarınızı özetler misiniz?

İçinde yer aldığım ve organizasyonunu yaptığım çok sayıda sanat projesi oldu bugüne kadar. Bugünlerde, çok heyecan verici, uzun soluklu bir projeyi kotarmaya çalışıyoruz. İspanya'da yaşayan değerli sanatçımız Şükrü Karakuş'un bir projesi bu. Proje koordinatörlüğünü ben yürütüyorum. İsmi, Kırk Yama Yüz Beden. İki yıldır devam eden projede sona yaklaştık. Türkiye'de yapılacaklar hemen hemen tamamlandı, diyebilirim. İspanya'da Şükrü Hocanın çalışma süreci artık hız kazandı. Türkiye'de farklı alanlardan, farklı kültürlerden, farklı mesleklerden seçilmiş yüz insan projemizde yer aldı. Şimdi heyecanla sergiye hazırlanıyoruz.

Ailece sanatın içinde yer aldığınızı biliyorum. Sevgili kızınız Ceren Atasoy ilk bildiğim örnek. Birlikte neler yapıyorsunuz?

Evet, sanatla iç içe bir aileyiz. Müzik, resim, sinema ve edebiyat konusunda çalışmaları olan aile bireylerimizin olması hepimiz için büyük şans. Aile içinde sanat konuşup, birbirimizden beslenebiliyoruz. Ceren, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sinema Televizyon mezunu. Bahçeşehir Üniversitesinde de Reklamcılık ve Marka Yönetimi yüksek lisansını tamamladı. Sanatın birçok dalıyla ilgileniyor. Program yapımcılığı, şarkı sözü yazarlığı, sergi ve enstalasyon projeleri gibi çok sayıda çalışması var. Bir de yayınlanmış çocuk kitabı var; ismi, Böcüklü Kitap. Birlikte çok proje ürettik bugüne kadar. Ben İzmir'e yerleşince de Arakapı Sanat atölyesini kurduk. Arakapı

YouTube kanalında Gel De Sorma isimli kültür sanat söyleşileri dizisini başlattık. Sanat projeleri düşünmeye ve üretmeye devam ediyoruz.

“Çoğu çocuk sanat eseri görmeden büyüyor!”

Sanatın bu denli içinde olan birisine şu genel soruyu sormak gerekiyor şimdi: Sanat insan yaşamında neden gerekli?

İnsan yaşamında öncelik elbette zorunlu gereksinimlerin karşılanması. Bunun ardından ruhun, gözün, zihnin doyurulması geliyor ki, bu iş ancak sanatla mümkün. Bu konuda plastik sanatlar en şanssız alanlardan biri sanırım. Ben müzikten anlamam diyen kimseye rastlamadım ama resimden hiç anlamam diyen çok insan gördüm. Sinema için de bu böyle, insanlar film izler, filmi kendince yorumlar, ben anlamam demez. Plastik sanatlarda durum farklı, hep daha elit bir kitleye ait olarak görülüyor. Oysaki kamusal alanlarda, evlerde, ofislerde, okullarda orijinal eserler yaygınlaşsa, insanlar bu eserlerle dolu ortamlarda yaşasalar, gözleri de ruhları da beslenir değil mi? Bizde özellikle son yıllarda artan bir salgın var, şehir meydanlarını sanatsal heykeller yerine kitsch işlerle doldurmak... Bunun, özellikle çocukların estetik algısı bakımından tehlikeli olduğunu düşünüyorum. Siyasetin sanata uyguladığı sansür ve baskı da eksik olmadı yıllardır. Yıkılan, kırılan, yasaklanan heykeller ve resimleri söylemeden geçmeyeyim. İçimi çok acıtan şeylerden biri de, önemli birçok ressamımızın yaptığı çok sayıda duvar resminin yok edilmesi. 12 Eylül döneminde Türkiye’nin çeşitli yerlerinde yapılan duvar resimleri, Cunta rejimi tarafından üstleri boyanarak kapatıldı. O resimler korunsaydı, hiç olmazsa onları görerek büyüyen bir nesle sahip olacaktık.

Türkiye’de çoğu çocuk sanat eseri görmeden büyüyor maalesef. Avrupa insanı bu anlamda çok şanslı. Şehirler heykellerle ve müzelerle donatılmış. O eserlerin arasında yetişen çocukların sanata bakışı, estetik anlayışı elbette farklı oluyor. Japonya’da sanat eserleri arasında büyüyen çocukların başarılı, yaratıcı, mutlu ve kendine güvenli olduğu, empati duygusunun daha gelişmiş olduğu gözlemlenmiş örneğin. İnsanın hayatı anlaması anlamlandırması, kendini ifade etmesi ve yaratıcılığını geliştirmesi bakımından sanatın katkısı büyük. Darısı başımıza diyelim.

Sergül OKAY

ÖĞRENCİLERİN BURS KAYNAĞI

Ankara ve İstanbul’daki sanat galericiliğin ardından şimdi de İzmir’de sanat galerisi açan Sergül Okay’ın altını çizerek vurguladığı İzmir’in kendisine iyi geldiği konusu oluyor. Okay’ın galerisi, şehrin modern yüzü olarak kabul edilen Alsancak’ta. Cumhuriyet Meydanı’na çıkan bulvar üzerindeki bir apartman dairesinde sanat galerisini açan Sergül Okay, söyleşimizin bir diğer ismi.

Daha önce Ankara ve İstanbul’da yaptığınız sanat galerisi yöneticilik çalışmalarınıza ilişkin özet bilgi verir misiniz?

1992 yılında, Ankara’da, İlayda Sanat Galerisi’ni kurarak başladım galericiliğe. İlayda, kızımın ismi, onun ismini verdim ki galeriyi benden sonra o devam ettirsin. Öyle de oldu. 2002 yılında İstanbul’da galerimizin şubesini açtık ve oranın yöneticiliğini de İlayda sürdürdü. Açıldığımız günden bugüne hep kaliteli sergiler yaptık ve gelecek vadeden genç sanatçıları destekleyen bir galeri olduk. Özel koleksiyonlara, kurum koleksiyonlarına danışmanlık hizmeti verdik. O yıllarda; özellikle Ankara’nın sanat ortamına katkı sağlamak için çok emek verdiğimi söylemeliyim. Biliyorsunuz; Ankara memur kenti; insanların alım gücü İstanbul’a göre daha düşüktür. Fakat o kadar çok resim seven, resim alan sanatsever oluştu ki çevremizde, düzenli olarak taksitle resim alan müşterilerim bile oldu. Bu beni çok mutlu eden bir süreçtir, çünkü hem sanatçıyı ekonomik olarak desteklediğim hem de insanlarda sanat sevgisi oluşmasına katkı sağladığım zamanlardı.

İzmir’e göç etme kararını niçin aldınız? İzmir’e yerleşeli ne kadar oldu? Kararınızın gerekçesi neydi?

Ben İzmirliyim, liseyi bitirene kadar İzmir’de yaşadım. İzmir Kız Lisesi mezunuyum. Sonra üniversiteyi okumak için Ankara’ya gittim. Ardından İtalya’da yaşadığım bir dönem var, sonra tekrar Ankara...

Ankara’da evlendim ve orada devam ettim yaşamıma ama doğduğum kent İzmir hep aklımdaydı, hep özlemim vardı İzmir’e... Ankara’daki galeriyi kapattıktan sonra önce Bodrum’a yerleştim fakat çocukluğum, gençliğim, anılarım beni İzmir’e çağırıyordu; uydum o çağrıya ve İzmir’deyim artık. On yıl oldu yerleşeli, iyi ki de gelmişim, çok mutluyum burada.

Tekrar döndüğünüz İzmir'de sanat galerisi açmanızın nedenleri hakkında bilgi verir misiniz?

Aslında Ankara'daki galerimi kapatma sebeplerim arasında biraz dinlenme isteği de vardı. Yıllarca galericilik yapmak çok keyifli ama aynı zamanda çok da yorucu bir iş. Gerçekten ara verdiğim bu süreçte epeyce dinlendim ama boş durmadım yine de. Kendi koleksiyonumdaki eserleri satarak burs verdim öğrencilere, hala da vermeye devam ediyorum. Öğrencilerin eğitimine katkı sağlamak çok mutlu ediyor beni, kendimi işe yaramış hissediyorum. Ülkeye iyi yetişmiş bir insan, ihtiyacı olan gence de maddi bir katkı sunmuş oluyorum. Bursları, ömrüm oldukça, gücüm yettikçe sürdüreceğim. Son yıllarda tekrar çalışma, üretme isteğim giderek artmaya başladı. İzmir'in iyi sanat galerilerine ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Ben de iyi işler yapmak, iyi sanatçılara sergi açmak hedefiyle açtım galerimi. İzmir'de sanat yerel kalıyor bana göre, açılan sergilerde genellikle İzmirli sanatçılar ve hep de aynı isimler yer alıyor. Ben; Türkiye'nin önemli sanatçılarını İzmir'e getirme, onların eserlerini İzmirli sanatseverlerle buluşturma amacındayım. Umarım hedeflerime ulaşabilirim.

Sergül Okay Sanat Galerisi İzmir'in neresinde, İzmirli sanatseverler kolayca ulaşabilecekler mi bu adrese?

Galerimiz tam merkezde, herkesin kolayca ulaşabileceği bir yerde, Cumhuriyet Bulvarı üzerinde yer alıyor. Biliyorsunuz; Cumhuriyet Bulvarı insanların en çok kullandığı yollardan biri, bir geçiş noktası. İzmirlilerin çok iyi bildiği Arkas Sanat Merkezi'ne de çok yakınız. Bulvar üzerinde Postacıoğlu Apartmanı No:125, 5. kattayız.

Galeride sergiler açmak dışında başka planlarınızın olduğunu biliyorum onlardan da söz eder misiniz biraz?

Galerimde sadece sergiler değil, kültür sanat sohbetleri de yapılsın istiyorum. Resim, heykel, edebiyat, şiir, felsefe söyleşileriyle beslenelim hep birlikte. Güzel sanatlara ilgi duyan herkesin buluşma, toplanma yeri olsun burası. Birbirimizden beslenelim, düşünelim, tartışalım. Yeni çıkan kitapları tanıtalım, imza günleri yapalım, kitap kulüpleri oluşturalım. Sanatçıları bu söyleşiler sayesinde tanıyalım ve hem eserlerini görelim hem de üretme süreçlerini onlardan dinleyelim. Kısacası sanatçıyla sanatseveri sıcak bir ortamda buluşturalım istiyorum.

Bir sanat galerisi kurucusu olarak İzmirlilerin sanata bakışı, ilgisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Her anlamda Türkiye'nin en modern kentlerinden biri İzmir. İzmirliler de kültürel düzeyi yüksek, aydın, modern insanlar, özellikle Konak-Alsancak civarı köklü İzmirlilerin yaşadığı yerleşim. Bunları düşününce İzmir beni şaşırtıyor biraz. Sanat ortamı durgun maalesef. Biz galeri olarak yaptığımız işlerle bunu da değiştirmeye, geliştirmeye çalışacağız. Açtığımız sergileri daha çok insan görsün, yaptığımız söyleşilere daha çok insan katılsın istiyoruz. İzmirlilerle ilgili bir yargı daha var ki bunun da değişmesi gerekiyor. Deniyor ki 'İzmirli sanat eseri alır ama İstanbul'dan alır.' Umarım açtığımız sergilerle bunun değişmesine de katkı sağlarız.

İzmir'de açtığınız bu yeni galeride şimdiye kadar kimlerin eserlerini sanatseverlerle buluşturdunuz?

Galerimiz kısa bir süre önce açıldı. İlk önce bir karma sergiyle çıktık sanatseverlerin karşısına. Reyhan Abacıoğlu, Sema Barlas, İsmail Ateş ve Selahattin Yıldırım'ın çok güzel eserleri yer aldı bu sergide. Ardından solo bir sergiyle devam ettik. Uluslararası sergiler açmış önemli bir sanatçının Bahadır Gökay'ın heykel ve resimlerini getirdik İzmir'e. Sergilerimiz seçici kurulumuzun onayından geçerek belirleniyor. Hem önemli usta sanatçılara hem de gelecek vadeden genç sanatçılara sergi açmaya devam edeceğiz.

Sergül Okay Sanat Galerisinde sergi açmanın koşulları nelerdir?

Bu bize hep soruluyor, tek şartımız var ki o da şudur: Eserler iyi olsun, sanatçı hem eserleri hem de bugüne kadar yaptıklarıyla seçici kurulumuzun onayından geçsin. 40 yıla yakın galericilik hayatımda asla kiralama yöntemiyle sergi açmadım bugüne kadar, bundan sonra da açmayacağım. Galericilik, benim ticari öncelikle yaptığım bir iş değil, tabii ki bir galerinin yaşaması için kazanması şart ama önceliğim nitelikli işler yapmak.

Şehrimizin ülkemize armağanı olan karikatürist ve kültür insanı Eflatun Nuri anısına İzmir Gazeteciler Cemiyeti ile birlikte düzenlediğimiz, ‘Eflatun Nuri Ulusal Karikatür Yarışması’nın altıncısını, “Demokrasi ve Özgürlük” temasıyla gerçekleştirdik.

Eflatun Nuri Aydınlatıyor

Konak Belediyesi olarak İzmir Gazeteciler Cemiyeti ile her yıl geleneksel olarak düzenlediğimiz, Eflatun Nuri Ulusal Karikatür Yarışması’nda kazanan eserler ülkemiz gündeminde. Bu yıl “demokrasi ve özgürlük” temasını işleyen yarışmada birincilik ödülü Ahmet Özalp’ın olurken, Yüksel Can ikincilik, Şevket Yalaz ise üçüncülük ödülüne layık görüldü.

315 eserin değerlendirildiği yarışmada usta karikatürist Mustafa Bora adına verilen ve bu yıl ki konusu, “Cüneyt Arkın” olan portre özel ödülünü de Arif Demirel, Ayşe Öçal ile Halit Kurtulmuş Aytoslu aldı. “Konak Belediyesi Özel Ödülü” ise Musa Gümüş’ün oldu. Lütfü Çakın, Uğur Günel, Mustafa Yılmaz başarı ödüllerine; Coşkun Göle İGC Özel Ödülü’ne; Banu Moğulkoç özel ödüle; Kutlukhan Perker de yayınlanmış basın karikatürü dalında ödüle değer görüldü.

Birincilik Ödülü - Ahmet ÖZALP

Ikincilik Ödülü - Yüksel CAN

Üçüncülük Ödülü - Şevket YALAZ

6. Eflatun Nuri Ulusal Karikatür Yarışması’nda dereceye giren karikatüristlere ödülleri, bu yıl da Çalışan Gazeteciler Günü olan 10 Ocak’ta düzenlenen törenle verildi. Konak Belediye Başkanı Abdül Batur törende yaptığı konuşmada, altı yıldır düzenlenen yarışmada emeği geçenlere teşekkürlerini iletti ve bu organizasyonda bulunmaktan mutluluk duyduğunu aktardı. Başkan Batur, karikatürün insan hayatına ve algısına derinlik kattığını söyleyerek şöyle konuştu:
“Bir arada olmak, karikatürün o hoşgörülü çizgisiyle dünyayı ve insanları yaşatmak çok önemli. Böyle bir organizasyonda olduğumuz için mutluyuz. Karikatür sanatı, insanların algısının gelişmesine büyük yarar sağlıyor. Karikatür sanatına hoşgörü göstermeyen toplum ve yöneticiler maalesef sorunlu toplumlar ve yöneticilerdir. Eğer hoşgörü kültürünün yeşerip büyümesini istiyorsak, karikatürü hayatımızın tam ortasına koymalıyız. Hemen hemen her konuda eserler üreten karikatür sanatı, yer aldıkları yayın organlarında ilk hedef haline gelmiş ve önüne set çekilmiştir. Çünkü karikatür, adaletin olmadığı yerde hukukun yanındadır. Savaşa karşı barışın, şiddete karşı sevgi ve hoşgörünün yanındadır.”

10 Ocak Çalışan Gazeteciler Günü’nü de kutlayan Başkan Batur, Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi’ne göre Türkiye’nin son sıralara indiğini, gazetecilerin tutuklanmaya devam edildiğini dile getirdi.

Adalet, özgürlük ve demokrasi demeye devam edeceklerini söyleyen Başkan Batur, bunun için hep birlikte mücadele ettiklerini vurguladı ve şunların altını çizdi: “Kalemlerin üzerindeki baskıların kalktığı, hak, hukuk ve adaletin yeniden tecelli ettiği, özgürlüklerin ve demokrasinin ülkemizde yeniden bahar havası estirdiği günler yakında. Artık özgürlük istiyoruz, demokrasi istiyoruz. Bu ülkede hak ve hukukun yeniden tecelli etmesini, gazetecilerin cezaevine girmediği bir ülke istiyoruz.

Herkesin fikrini özgürce söylediği bir ülke istiyoruz. Bunu da sağlayacak olan bizleriz, hep birlikteyiz. Çok yakınız, kapıyı açtık, girmek üzereyiz. Bütün kalbimizle inanıyoruz; her şey güzel olacak.”

TARAFSIZ HABERCİLİK

İzmir Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Dilek Gappi, altıncı kez düzenlenen Eflatun Nuri Karikatür Yarışması’nı başkaldırı olarak niteleyerek, “Çünkü son bir yılda 31 gazetecinin toplamda 52 gün gözaltına alınmasına, 60 gazeteci hakkında soruşturma açılmasına, 127 davada 273 gazetecinin yargılanmasına, gazetecilerin yalnızca bir yılda toplamda 75 yıl hapis cezası almasına, 54 haber sitesine ve bin 355 haber içeriğine erişimin engellenmesine, RTÜK marifetiyle 61 ayrı karar ile kanallara milyonlarca lira para cezası kesilmesine, 599 basın kartının iptal edilmesine, Basın İlan Kurulu eliyle ulusal ve yerel gazetelere ceza yağdırılmasına karşı bizim isyanımızdır.

Bağımsız, tarafsız habercilik için çok şeyi göze aldık, almaya devam edeceğiz. İzmir basını sonuna kadar ve inatla gerçekleri yazmaya devam edecek” dedi.

ÖZGÜN YARIŞMA

Eflatun Nuri Ulusal Karikatür Yarışması Genel Koordinatörü Karikatürist Sadık Pala da yarışmanın özgünlüğüne vurgu yaptı. Pala, İzmir Karikatür Müzesi’nin yeniden açılmasına olanak tanıyan Başkan Batur’a şu sözlerle teşekkür etti: “Yarışmanın başlamasında ve devam etmesinde emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. Ama en büyük teşekkür Abdül Başkanımız’a. Çünkü, gerçekten sanata ve karikatüre çok değer veren bir isim. Birkaç yıldır kapalı olan İzmir Karikatür Müzesi’nin, Alsancak’ın göbeğinde, Türkan Saylan Kültür Merkezi bünyesinde açılmasına imkan sağladı. Bu sebeple en büyük alkış ve teşekkürü kendisine yapıyoruz.”

Başarı Ödülü 1 - Lütfü ÇAKIN

Başarı Ödülü 2 - Uğur GÜNEL

Başarı Ödülü 3 - Mustafa YILMAZ

Yayınlanmış Basın Karikatürü Ödülü - Kutlukhan PERKER

İGC Özel Ödülü - Coşkun GÖLE

Konak Belediyesi Özel Ödülü - Musa GÜMÜŞ

Özel Ödül - Banu MOĞULKOÇ

Mustafa Bora Portre Özel Ödülü 1
Halit Kurtulmuş AYTOSLU

Mustafa Bora Portre Özel Ödülü 2
Arif DEMİREL

Mustafa Bora Portre Özel Ödülü 3
Ayşe ÖÇAL

İpek
YAŞAR

Cenap Şahabettin demese de bilirdik ki; “En geveze kuştur ümit, kalbimizde hiç susmaz…” Bugün işte, o kuşlar fısıldıyor bizlere. Anlatmalıyız, dostumuzu ve onun doğa sevgisini! Hem iyi çocuklara, kahramanlara; hem halden bilmeze. Hem iyi gelecektir, umuda en fazla ihtiyaç duyduğumuz günlerde...

Kalbimizde Hiç Susmaz

Aykut Fırat’ın penceresinden sesleniyoruz sizlere. Özellikle de umudunu yitirmek üzere olanlara. Şimdi bir bahar arifesindeyiz. Özgürlüğün kıyısındayız. Bir karanlık sayfayı örtmek, gözlerimizi aydınlığa kamaştırmak üzereyiz. Şimdi dünyaya, Aykut Fırat gözünden bakma zamanı, hem de tam zamanıdır. En karanlık günde, o aydınlığı bulma zamanı... Fotoğraf, bir damla ışıktan yansıtmaktır dünyayı. Şimdi kuşların peşinden uçmak, doğaya kavuşmak, umudu yeniden bir zeytin dalı gibi güvercin gagasında taşımak zamanı, aydınlığa bakmak zamanı.

İzmir’de onu tanımayan gazeteci yoktur ama adı İzmir’i aşmış, ülkede bilinir bir foto-muhabiridir kendisi. Destansı bir meslek geçmişi var, onurlu bir meslek yaşamı bırakmış arkasında. Mesleğindeki ustalığı kadar doğaya ve özellikle kuşlara olan tutkusu ve bu alandaki eşsiz fotoğraflarıyla da bilinir.

Ülkedeki kuş cennetlerine girme izni olan ender kişilerdendir. Gazi gazetecidir (1979’da Konak’ta YKM binasına asılan bubi tuzaklı bombalı pankartı fotoğraflamak üzere oradadır. Pankartın olduğu yere tırmanır, fotoğraf makinesini hazırlar, parmağı deklanşörde beklerken polis memuru Enver Özkıranlar da pankartı indirmektedir. Tam da son köşeyi sökerken patlar bomba, Aykut Fırat yaralanır. Mesleği uğruna, özgür basın gazisidir artık), Kardak krizinin birebir tanığıdır (1995, Kardak krizinin yaşandığı yıl.

Türkiye bandralı bir yük gemisi Kardak Kayaları'na oturur. Bu deniz kazası Türkiye ve Yunanistan arasında krize dönüşür. Önce Kilimli Adası papazı ve belediye başkan yardımcısı Kardak Kayalıkları'na çıkıp bayrak diker. Kardak'la ilgili istihbaratı alan Aykut Fırat, meslektaşı Cesur Sert'le birlikte haber yapmak üzere kayalıklara gider. Yunanistan Bayrağını alır, yerine Türk Bayrağını dikerek fotoğraflar ve haberini yaparlar. Derken, komandolar, harekatlar art arda… Yunanistan Bayrağı, ülkesine konsolosluk aracılığıyla verilir. O dönemin en ses getiren olaylarındandır). Demem o ki Aykut Fırat, bir an olsun rahat durmamış, her an haber peşinde koşmuş, inandığı yoldan şaşmamış, dürüst gazetecilik yapmış bir meslek üstadı. İnsanlığı, insan olmayı her dem en önde tutmuş, başında taşımış. Vaktiyle İzmir Büyükşehir Belediyesi binasından atlayarak intihar eden genç kızın fotoğrafını da Aykut Fırat çekiyor. Anılarının en karanlık sayfalarından, çünkü o kadar istemez ki o fotoğrafı çekmeyi… "Keşke atlamasa, kim bilir ne derdi var" der, durur içinden. Eli yine deklanşörde ama içinden dua etmekte, "Allah'ım lütfen atlamasın." Ama hayat, o fotoğrafı çektirir Aykut Fırat'a, gözyaşları yanağından akarken gözü vizörden bakar. Meslek yaşamı boyunca aldığı ellinin üstündeki ödülden birini bu fotoğrafla alır; sevinmediği tek ödüldür. Aykut Fırat'ı tanıyanlar bilir, onun her zaman söylediğidir, bir insanlık dersidir: "Gazeteciyim ama önce insanım."

USTA

Kendi deyimiyle kısa pantolonla başladığı mesleğinde, onu efsaneleştiren Hürriyet gazetesinin ardında İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde ve daha sonra da Konak Belediyesi'nde çalışır. Çokça kıskanılan bir fotoğraf ustasıdır. Arkadaşlarıyla onun hakkında konuştuğunuzda, mutlaka biri onu çok kıskandığını itiraf eder. Yanlış anlaşılmasın, kötü niyetli değildir bu itiraflar, aksine, iltifattır, hakkını teslim etmektir. Zira o kuşakta, sanal deyişler yoktur, her şey çok daha içten, samimidir. Aykut Fırat, ne zaman o günlerden bahsetse, "Gazeteciliğin tadı vardı, insanlığın tadı vardı. Kravatsız işe gitmezdim. Sevgi, saygı vardı" der. Şimdilerde daha spor ve casual bir tarz tercih etse de onu halen boynunda fularıyla, özel günlerde ise papyonuyla görmeniz sizi sakın şaşırtmasın.

DOĞAYA DÖNÜŞ

Çalıştığı dönemde hafta sonlarında, tatillerde buluşurdu doğayla Aykut Fırat. Onun doğaya bu tutkunluğu, doğuştandır, biz öyle biliriz. Onunkisi bir aşk hikayesi… Doğa aşkı, fotoğraf aşkı…

Emeklilikle beraber kendisine ve dolayısıyla da doğaya daha çok zaman ayırma fırsatı buluyor. Sırtında çantası, çatısı çadırı diyar diyar dolaşıyor. Hangi kuşu sorsan, adını bilir Aykut Fırat. Saatlerce kamuflajla bekler kuşların poz vermesini. Ürkütmeden, incitmeden, sevgiyle… "Doğa günden güne daha fazla tahrip oluyor. Topluma bu güzelliği sunabilirsek, bir bilinç

Aykut FIRAT

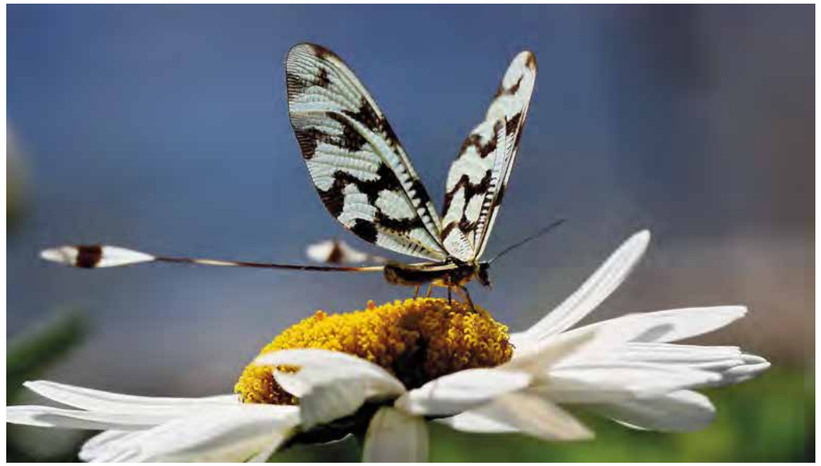

oluşuyor, farkındalık yaratmış oluruz diye düşünüyorum" dediğini sıkça duyarsınız. Fotoğrafçılıkta, doğayı bambaşka özetler:
"Gazete fotoğrafçılığında olan biteni tek bir karede anlatmanız gerekiyor. Tüm hikayeyi bir kare fotoğrafa sığdırmak gerek. Ama doğa fotoğrafçılığında öyle bir stres yok. Doğada ince detay arayışı var."

KÜÇÜK BALKON
AŞİYAN OLDU

Aykut Fırat doğayla böylesi bir bağ kurmuşken, o hepimizin evlere kapandığı pandemi günlerinde ne yaptı dersiniz? Ben hep çok endişeli, çok özlemli aradım kendisini. O kadar alışkınım ki onun doğaya koşmasına… Evden çıkmadan, kuşları olmadan ne yapardı Aykut Fırat? Yalıçapkınları özlerdi onu, flamingolar arardı. Aykut Fırat olmak, en umutsuz günde umut olmak demekti. Bir daha hatırlatmak isterim o sözleri: En geveze kuştur ümit, kalbimizde hiç susmaz…
O pandemi günlerinde Aykut Fırat, balkonunda minik bir köşe hazırladı kuşlar için. Buğday koydu, su koydu kaplara. Işığı yansıtacak perde koydu, kuşlar alışsın diye kamufle ettiği tripodunu, fotoğraf makinesini koydu. Küçücük balkon, aşiyan oldu. Kumrular geldi, kumrular gitti karelerce.

HER ŞEY GÜZEL OLACAK

Ne zaman İzmir'den uzakta, bir diyarda, göğe baktığım bir durakta, bir kuş fark etsem gökte, hemen derim ki: " Uçun kuşlar, uçun İzmir'e doğru."
Kuşlar anlatır, kuşlar söyler umudu.
"Allı turnam, bizim ele varırsan
Şeker söyle, kaymak söyle, bal söyle
Gülüm gülüm, kırıldı kolum
Tutmuyor elim, turnalar hey"

Allı turnanın flamingo olduğunu, tüm kuşların ama özellikle göçmen kuşların neden korunması gerektiğini, dünyamız için ne denli önemli olduğunu Aykut Fırat'tan öğrendim ben. Fotoğraf nasıl çekilir o hepimizden iyi bilir ama önce fotoğrafı okumayı öğretti bana. Elinde makine, şimdilerde telefon, fotoğraf illaki çekilir ama göz vizöründen beyinle ve kalple fotoğraf nasıl çekilir onu öğretti bana. Gazeteci, foto-muhabir, doğa fotoğrafçısı, fotoğraf sanatçısı kimliklerini bir kenara bırakıp "önce insan, önce doğa, önce dünya" demeyi hepimize öğretti. Öğretiyor da… Ben ondan, umudu öğrendim, en umutsuzum sandığım günde. Ondan öğrendim, her yeni günün, yeni güzelliklerle geldiğini, "her şey güzel olacak" demeyi…

Yaşadıklarında, yaşattıklarınla, sevgiye ve dünyaya dair umudu çoğaltmanla iyi ki varsın Aykut Fırat.

Schlosser ailesi, çiçek üretimine başlayıp, 1885 yılında, şehrin ilk çiçekçi dükkanını açtı. Alsancak'ta St. Josehp Lisesi sokağında açılan mekanın ilk müdavimleri Levanten aileler oldu. Sonrasında dükkandan çiçek beğenme kültürü tüm şehre yayıldı.

İzmir'in İlk Çiçekçi Dükkanı

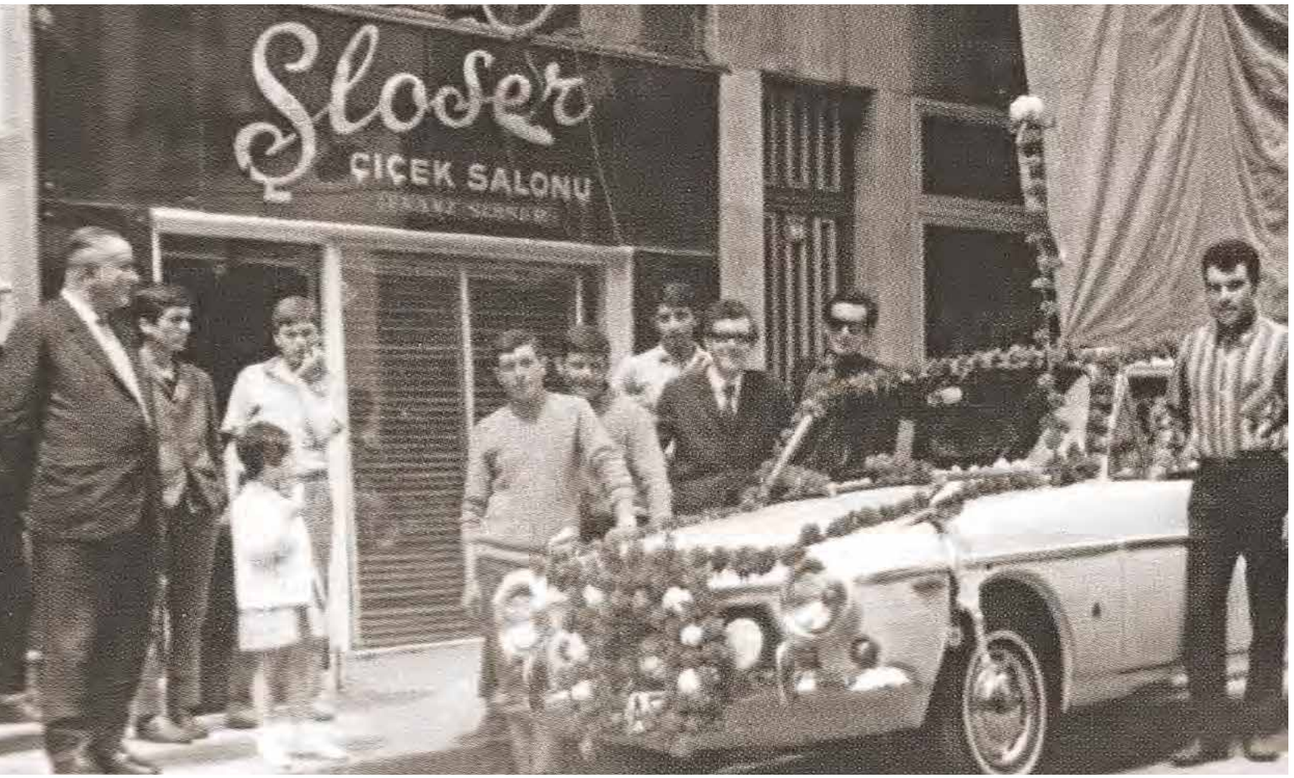

Yıl, 1880'lerdi. Lale Devri İstanbul'da çoktan olup bitmişti. Ne var ki Osmanlı İmparatorluğu'nun önceki yüzyılda ihtiyaç duyduğu batılılaşmayı İzmir zaten yaşıyordu. Şehrin, "Lale Devri", Levantenler'in İzmir'e yerleşmesiyle başlamıştı ve şehir, Yeni Çağ'ın tiyatrosunu, eğlence anlayışını, at yarışını, futbolunu, golfünü Levantenler ile tanımıştı. Osmanlı'nın en batısında, Avrupa'nın en doğusundaydı. Yani çiçekten önce onun sembolize ettiği Batılılaşmayı yaşamaya başlamıştı. Belki de bu yüzden çiçek İstanbul'dan daha geç girdi, şehrin yaşamına. Ama yine Levanten bir aile ile… O aile, İzmir'i çiçekçilik sektörüyle tanıştırdı.

İzmir'de bir paşa 1880'de, Almanya'dan bir ziraat mühendisini, Pınarbaşı'ndaki bahçesini düzenlemesi için çağırdı. O mühendis Franz Schlosser (Şloser), Yunan bir kralın soyundan gelen eşi Anna'yı, Almanya'da bırakıp İzmir'e çalışmaya geldi. Üç ay kadar burada kalıp bahçenin peyzajını yaptı. Altı ay sonra bahçenin bakımı için yeniden geldi. Bu gidiş gelişler sırasında Schlosser, çok sevdi İzmir'i ve paşa ile çok iyi arkadaş oldu. Paşa, "Sana buradan bir bahçe alalım, yılda iki üç ay gelir kalırsın" deyince Pınarbaşı'nda, bahçeyi aldılar. Burası, "Alman'ın Bahçesi" olarak anıldı. Anna ve Franz Schlosser İzmir'e yerleşti. Franz Schlosser, Alman'ın Bahçesi'nde çiçekler yetiştirdi, bahçe düzenlemesi yapmaya devam etti. 1885'te ise Anna Schlosser, Avrupa'dan getirdiği bilgiyi eşinin mesleği ile birleştirerek, İzmir'de olmayanı gerçekleştirmek üzere kolları sıvadı. Şehrin ilk çiçekçi dükkanı Şloser Çiçek Salonu'nu, Alsancak'ta, St. Joseph Lisesi'nin sokağındaki eski bir Rum evinin alt katında açtı. Üst katta da kendileri yaşıyordu. İzmirliler daha önce gidip kimseden çiçek satın almamıştı.

Çiçek onlar için doğadan topladıkları, kiminin bahçesinde yetiştirdiği bir güzellikti sadece. Ancak şehirdeki Levantenler'in dükkanın müdavimi olmasıyla bu kültürü edindiler. Hatta siparişler öyle artmıştı ki Franz Schlosser'in bahçede yetiştirdiği kesme çiçekler talebi karşılamaya yetmiyordu. Ek olarak İstanbul'dan ürün getiriyorlardı.

Ama Schlosser'in dükkanı, 1900'lerin başına kadar, yani Macar Çiçek Salonu açılıncaya kadar şehrin tek çiçekçisi olarak kaldı.

KARDELENE MİNNET

Anna ve Franz Schlosser'in 1902 yılında ilk çocukları dünyaya geldi. George. Sonra beş çocukları daha oldu. Alber, Riri, Arlet, Riketa ve Vera. Schlosser bütün çocuklarını Almanya'da okuttu. Daha sonra tüm çocuklar Türkiye'ye döndü. Riketa ve Arlet Schlosser evlenince anne memleketi Yunanistan'a gitti. Riri ve Vera Schlosser ise ABD'ye… Alber ve George Schlosser, ömürlerinin sonuna dek İzmir'de yaşadı.

Okulu bitince İzmir'e dönen ilk çocukları George, İzmir'de çiçek üreticiliğini başlatan babasının işini devralmak üzere onunla birlikte çalışmaya başladı. Sektörü daha da büyüttü. Kırklareli'nden Erzurum'a, Kars'a kadar Türkiye'yi dağ-taş dolaşan George Schosser, 1935-40'larda başta lale ve kardelen olmak üzere çiçek soğanları toplamaya başladı. Bayraklı Çay Mahallesi'nde seralar kurdu; topladığı ürünleri burada yetiştirip ihraç etmeye başladı.

Bayraklıdaki seradan çiçek sevkiyatı yapılıyor

Kendisinden hemen sonra Türkiye'ye dönen kardeşi Albert Schlosser de onun yakınında kendine bir başka bahçe kurmuş, aile mesleğine girmişti. İhracat yaptığı için sık sık Almanya'ya giden, kurdeleden gelin taçlarına dek her malzemeyi oradan getiren George Schosser, düğün, kokteyl ve cenaze törenlerinde hizmet vermeye devam etti. Bu arada George Schosser, Lucie Schlosser ile evlenmişti. 1947'de oğulları Franz dünyaya gelmişti. Almanya'da kardelen ihraç ettiği Lipman firmasıyla işler o kadar iyi gidiyordu ki çok iyi arkadaş olduğu Bay Lipman ile birbirlerine şöyle söz verdiler: "Bizim kardelene büyük bir minnet duygumuz var. Kimin daha önce çocuğu olursa ona kardelenin ismini verelim." Ardından 1950'de George Schlosser'in küçük oğlu dünyaya

geldi. Kardelenin Latince ismi Galantuz Elwesi'nden hareketle oğluna Fredrich Elwesi adını verdi. Türkiye'yi bunca gezen, dolaşan George Schosser, 1960'larda da tıbbi bitkiler de toplamaya ve ihraç etmeye yöneldi. Fredrich Schlosser'in aktardığına göre babasının Türkiye'deki ilkleri bunlarla bitmiyordu ve şunları aktarıyordu: "Türkiye'ye çileği ilk getiren, babamdır. İlk olarak Bayındır'da yetiştirildi. Domates şeftalisini, bürüksel lahanasını Türkiye'ye getirip yetiştiren kişidir. Bir de babam, fideleri köylerde dağıtıyormuş ve dışarıdan getirip dağıttığını aktarıyormuş. Ayrıca dünyada bilinmeyen bir tür siklameni buldu. İsmi litaratüre 'sklamen neopolitanum variete schlosserianum' olarak geçti."

MODANIN ÖNCÜSÜ

Dükkan 1959'da, St. Joseph'in sokağındaki yerinden, Kıbrıs Şehitleri Caddesi'nde, bir dönem Ayrıntı Kitabevi olan yere taşınmıştı. Bu eski Rum evinin üst katı da ailenin konutu olmuştu. Çocuklar büyüyünce işleri devraldı. Franz, babaannesi Anna'nın kurduğu ve babasının devam ettirdiği Şloser Çiçek Salonu'nda, 1965'te çalışmaya başladı ve dükkanı devraldı. Kardeşi Fredrich ise babasının kurduğu işi büyüttü, Blumeks Dış Ticaret adıyla tıbbi bitkiler ve bitkisel çay hammaddesi ihracına devam etti. Franz, ailenin sektörde ilkleri yaratma geleneğini korudu. Uluslararası İzmir Fuarı'nın en popüler zamanlarında, İzmir'den yükselen, "Sanat Güneşi"ne yaptıkları özel tasarımla, bir modanın öncüsü oldu. Zeki Müren, İEF'ye gelmeye başladığında çiçekçilikte çığır açıldı. Zeki Müren için özel ayaklı sepetler yapılır oldu. Adı da "Zeki Sepeti" idi. Zeki Müren, ayaklı, gösterişli tasarımları çok seviyordu ve bu sepetler sadece Zeki Müren'e yapılıyordu. Franz Şloser bir başka tasarımın da öncüsü oldu. İzmir'de ilk aranjmanı yaptı. Menemen'e gidiyor ve oradan aldığı yoğurt çömleklerinin içine kuru otları koyuyor, üzerine çiçekleri tanzim ediyordu. Sonra aranjman sepetleri çıktı. Almanya, İsviçre, Fransa'ya gidip geliyor ve oralarda gördüklerini uyguluyordu.

BİR DE MÜZİSYEN

Franz Şloser, çiçekçiliğinin yanında bir dönemin ünlü müzisyenlerindendi. İzmir Konservatuvarı'nı kuran Macar asıllı keman sanatçısı Prof. Dr. Marta Sadi Amati'den ders almıştı. 1963 yılında arkadaşı Donald Dabur'un teşvikiyle dört kişiden oluşan "Karakediler Orkestrası"nı kurdular. Grubun diğer üyeleri Ahmet Akın ve Pauliono Padulano idi.

Ali Kocatepe, Maça Beşlisi, Ferdi Özbeğen, Selim Çalışkantürk gibi isimlerin fırtına gibi estiği dönemde, "Karakediler", kurulduğu dönemin en genç topluluğuydu. Şloser'in bateri çaldığı grup, dans müziği yapıyordu. Maestro Donald Dabur'un İtalya'dan getirdiği yeni 45'likleri, Amerikan Kulübü, Efes Oteli, Kuşadası Tusan Otel gibi yerlerde çalıyorlardı.

Dalida, Pepino Di Capri, Rita Pavone, Los Paraguayos, Enrico Macias, Adriana Celentano ve Elvis Presley eserlerini yorumladıkları sanatçılardı.

TASAVVUFA YÖNELİNCE

Franz Şloser, 1966 yılında 19 yaşındayken, ilk eşi Necla Hanım ile evlendi. Kısa bir süre sonra askere gittikten iki ay sonra ilk kızı Elis dünyaya geldi, sonra da Şeniz… Şloser'in ifadesiyle, eşiyle, 37 yıl dillere destan bir aşk yaşadılar. 37 yıl sonra onları ayıran Necla Şloser'in kalp rahatsızlığı sonucu yaşamını yitirmesi oldu.

Franz Şloser ardından Şahsine Hanım ile ikinci evliliğini yaptı. Şloser Çiçek Salonu'na ne mi oldu? Franz Şloser, 1993'te dükkanı kapattı. Nedeni, onun iç dünyasında saklıydı ve o süreci şöyle anlatırdı: "1980 yılında Mevlana ve Yunus ile tanıştım, tasavvufa yöneldim. Bir sene Kuran'ı ve diğer kitapları inceledikten sonra Kuran'ın enginliğini anladım. Müslüman oldum, hacca gittim. Tasavvuf ve Kuran'ı anlatmak için Türkiye'nin birçok yerinde konferanslara davet edildim. Bu işler arasında dükkan çok zamanımı alıyordu. 1993 yılında kapattım."

İzmir Life Dergisi'ne, "Kökler" temalı dosyalarında yer alan, bu yazıyı, dergimiz KNK'da yayınlamamıza izin verdikleri için teşekkür ederiz.

Elif Eda
DOĞAN
Yazar

“Niye açtı şimdi bu çiçek?” Kendinden öyle emin! Bir bildiği olmalı. İnsanlığın unuttuğu onun hala, inadına anımsadığı. Milyonlarca yıldır, köklerinden aldığı bu bilgiyi damarlarında taşıyıp çiçeğinde bize fısıldıyor yılmadan, usanmadan.
Bir bildiği var çiçeğin, bizlere öğrettiği!

Bir Bildikleri Var

“Süren savaşa, patlayan bombalara, yiten canlara, kandırılmaya, tüm rezalete rağmen niye açtı şimdi bunlar?” “Ne gerek vardı?” Fakat öyle kendinden emin duruyorlardı ki! “Bir bildikleri var” diye geçirdi içinden. İnsanlığın unuttuğu, onların anımsadığı...
“Ara ara bir şeyler hatırlar gibi oluyorum. O anlarda insanın dilinin ucuna gelen bir bilgi, yine de tam olarak kestirilemeyen. Çok derinlerden gelen bir ses. İşte o ses, bu sarı çiçeklerden geliyor şimdi…

Şu an… Ne dedikleri önemli değil... Sadece bir bildikleri var.” (*)
Çiçekler… Gökyüzüne bakarken bir ağacın dalından ya da bir balkondan göz kırpan… Çiçekler… Şehrin keşmekeşinde koştururken ya da her şeyden bıkmış dalgın dalgın arşınlarken sokakları ansızın çıkıveren… Üstelik yaşadığın şehir İzmir’se bir kış günü bile olabilir bu karşılaşmalar. Günlerdir hava buz gibidir ama bir iki gün güneş çıkıverir bulutların arasından sonra bir bakarsın hop! Bir çiçek açıvermiş kaldırım taşlarının arasından.

Açık havada bir alışveriş merkezinde dolaşırken öyle amaçsız, kalabalıkta kaybolmaya gitmişken bir bakarsın yaseminler seslenir beyaz beyaz, kenardan köşeden. İzmir’de bu karşılaşmalar olur hep! Yüreğine su serper her defasında. Mevsim baharsa zaten artık için dışın çiçek, mor salkımlar sarkar eski Rum köşklerinin bahçelerinden sokaklara, en güzelleri de bilen bilir Bornova’dadır.

Sardunyalar seslenir balkonlardan mercan renkli, pembe, beyaz… Yaseminler, melisalar yaz akşamlarının parfümünü sıkar sıcaktan baygın ahaliye. Yaz geceleri balkonlardan duymaya devam edersin baştan çıkarıcı kokuları, her şeye rağmen devam dersin. Sonbaharda çiçekler azalır artık ama tamamen yok olmazlar ortalıktan, kışın bile göz kırparlar, güneş onlara dokundukça. İzmir’de çiçekler mevsimli mevsimsiz açar durur neyse ki! Bir bildikleri var derim ne zaman bir çiçek görsem.

Fotoğraf: Çiğdem Metin Kurutaç

Aslında bu bilgi doğanın kendisinden kaynaklanır, sezerim. Biz insanlar unutmaya ne kadar meyilliysek doğa bir o kadar hatırlayan ve hatırlatandır yaşamı. Üstüne döktüğümüz betona rağmen bir yolunu bulur çatlakların arasından; kırık kaldırım taşlarından, eski bir evin taş duvarından sıyrılıp gelir. Yeşil bir dal uzatır bize, üstüne bir de çiçek konduruverir şaşarsın! Buca, Karşıyaka, Alsancak, Bornova… Hangi mahallede olursan ol, şaşırmaya hazır ol! İnsanların giderek daha da unutkan olduğu, unutmayı seçtiği günler artarken üstüne bir de birbirimize kazıklar atmaya, bombalar fırlatmaya devam ederken soruyorum kendi kendime; niye açtı şimdi bu çiçek? Kendinden öyle emin! Bir bildiği var demekten kendimi alamıyorum. İnsanlığın unuttuğu onun hala, inadına anımsadığı. Milyonlarca yıldır, köklerinden aldığı bu bilgiyi damarlarında taşıyıp çiçeğinde bize fısıldıyor yılmadan, usanmadan. Bir bildiği var çiçeğin, bizlerin unuttuğu… Nerede ve ne zaman olduğunu umursamadan açıveren çiçekler… Savaşın ortasında kan gövdeyi götürürken, depremde yıkılan bir enkazın beton blokları arasından, sahile vuran botların adasından çıkıverir. Dağların tepelerin üzerinde özgürce açanlar da var hala, adlarına festivaller düzenlenen. Karaburun'da nergisler, Urla'da enginarlar, Bayındır'da bin bir çeşidiyle çiçek festivalleri. Oysa ben apansız karşıma çıkan karahindiba, namı diğer sarı çiçek sevdalısıyım ezelden, bilirim çünkü beni uyandırmaya gelmiştir. Haydi, hatırla der. Neden buradasın? Nefes alıp vermeyi hatırlarım o zaman, kalbimi çarptırmayı hatırlarım, adım atmayı ve dahi sevmeyi. Bazı çiçekleri küstürmüşüz, ne yazık! İstanbul'a leylaklar, İzmir'e sellukalar küsmüş! Açacakları toprakları örtmüşüz elimize ne geçtiyse, onlar da toplayıp pılıyı pırtıyı şehri terk eylemiş. Leylakları hatırlarım doğduğum şehirden, çocukluğumdan. Ne zaman İzmir'de denk gelsem koşar koklarım çocukluğumu. Fakat sellukalar bize tamamen küsmüş, gören duyan var mı? Eskiden Karşıyaka sokakları onlarla doluymuş, mis kokularıyla sarıp sarmalarmış yoldan geçenleri. Bense sellukaya şehrimin sokakları yerine Ezginin Günlüğü'nün bir şarkısında rastladım. Bir kez olsun koklayabilsem…
Haydi, barışalım artık!

Söz! Unutmak yok!

Yağmur yağdı, gene damlar boyandı
Sellukalar uyandı
Yağmur yağdı, gene yıkandı kalbim
Aşk kapıma dayandı
Dilimde şarkılar, hepsi aşktan yakınır
Yüreğimde kuşlar, hepsi aşktan sakınır
…
Sen sen sen aşkı bilsen, başka bir dünyaya girsen
Sen sen sen aşkı bulsan, selluka gibi sarılsan (**)

*'Sarı' isimli öykümden alıntıdır.
**Selluka / Ezginin Günlüğü

Fotoğraflar: Aykut FIRAT

Nif Dağı'nda, hanımeligiller ailesine ait yeni bir bitki türü keşfedilerek, bilim dünyasına kazandırıldı. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Hasan Yıldırım öncülüğünde gerçekleşen buluşla ortaya çıkan yeni bitki türüne, bölgede yaşayan efelerden yola çıkılarak, "Efe Çenberi" adı verildi.

Yeni Keşif

İzmir'in Kemalpaşa ilçesi sınırlarında bulunan Nif Dağı'nın zirvesinde yayılış gösteren, Hanımeligiller (Caprifoliaceae) ailesinden yeni bir bitki türü keşfedildi. Bitkiye, bölgenin karakteristik figürü olan efelerden yola çıkılarak "Efe Çenberi" adı verildi.

Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Hasan Yıldırım'ın öncülüğünde gerçekleştirilen çalışmada keşfedilen bitki türünün bilimsel adı ise Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü Zooloji Anabilim Dalında görev yapan ve 2019 yılında vefat eden, dünyaca tanınan, bir sürüngen hayvan uzmanı olan Prof. Dr. Bayram Göçmen'e ithafen "Kanautia goecmeni" oldu. Bitkinin keşif sürecini anlatan Prof. Dr. Hasan Yıldırım, "Bu tür, yıllar boyunca Nif Dağı'nın zirvesinde gözle görünürlüğü oldukça fazla olmasına ve 1.700'den fazla bireyinin bulunmasına rağmen fark edilmeden gözden kaçmış. Bu dağda bizler de dahil bir çok akademisyen tarafından sayısız çalışma yapılmış olsa da genel görüntüsü 'Sipil çayı' (Sideritis sipylea) ile çok benzerlik göstermesinden dolayı birbiriyle karıştırılmış. Çiçeklenme sürecinin Temmuz-Eylül ortaları gibi geç bir zaman diliminde olması, bu türün yıllar boyunca fark edilememesine neden olmuş" dedi.

Prof. Dr. Yıldırım, anılan bitkinin çiçekli haliyle ilk olarak 2018 yılının Eylül ayı ortalarında karşılaştıklarını ve bu türü bilim dünyasına tanıtmaya karar verdiklerini söyleyerek, "Hacettepe Üniversitesinden Doç. Dr. Barış Özüdoğru, Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsünden Erdinç Oğur, doktora öğrencileri Tuğkan Özdöl, Ilgın Can Deniz ve yüksek lisans öğrencisi Seval Erdem ile birlikte yaptığımız çalışmalar sonucu makalemizi hazırladık. Makalemiz, 2022 yılının başlarında taksonomi alanının önemli dergilerinden olan, Yeni Zellanda merkezli Phytotaxa dergisinde yayınlandı ve keşfimiz bilim dünyasındaki yerini aldı" dedi.

NİF DAĞI

Türkçe ismi "Efe Çenberi" olarak belirlenen yeni türün dünyadaki tek yarı çalımsı "Knautia" türü olduğunu vurgulayan Prof. Dr. Yıldırım, bu türün bilinen tek yayılış alanının sadece Nif Dağı zirvesinde 1.300-1.500 metre rakımlardaki açık dağ yamaçları olduğunu söyledi. Prof. Dr. Yıldırım, "Efe Çenberi, yaklaşık 1.700-2.000 kadar bireye sahip. Yetiştiği alanlar, keçi, koyun, inek gibi hayvanların yoğun otlatma baskısı altında. Ayrıca yol genişletme çalmaları ile de çok ciddi tahribata uğramış. Nif Dağı, bitkisel biyoçeşitlilik açısından önemli bir yer. Dünyada sadece bu dağda bilinen ve sadece bu dağda yayılış gösteren toplam 6 nokta endemik bitki bulunuyor. Bu alanın habitat bazında koruma altına alınması gerekiyor" dedi. Bitkinin türü hakkında bilgi veren Prof. Dr. Yıldırım, "Knautia cinsinin dünyada yaklaşık 60 kadar türünün olduğu bilinmektedir. Ülkemizde ise yeni keşfimiz ile beraber görülen tür sayısı 12'ye çıktı. Efe Çenberi'nin de keşfedilmesi ile ülkemize endemik Knautia türü sayısı ise 3'e yükseldi. Benim de yer aldığım 'Efeler Yolu' projesinin başlangıç noktası Nif Dağı'dır. Yaklaşık 500 km civarında bir parkura sahip rota; İzmir Bozdağlar serisi ve Aydın Dağları'nı da kapsayıp, Selçuk Meryem Ana civarında tamamlanıyor. Efe Çenberi bitkisi, projenin başlangıç noktasında keşfedildiğinden dolayı projenin 'Bayrak türü' olarak belirlendi" diye konuştu.

Elif
BAŞKAYA
Gazeteci

Ege Arısı'nı damızlık olarak kullanarak, Seferihisar'da kraliçe arı yetiştiren Aslıhan Özşahin, Türkiye'nin dört bir yanına arı yolluyor.

Kraliçe Yetiştiriyor

Seferihisar ilçesinde yaşayan ve 7 yıl önce rahatsızlığı bulunan oğluna doğal bal yedirmek amacıyla arıcılığa başlayan Aslıhan Özşahin, arı yetiştiriciliğinde profesyonelleşti. Ailesinin de desteğiyle 450 kovan arıdan bal, polen ve arı sütü üretimi yapan Özşahin, asıl yoğunluğu ise kraliçe arı yetiştirmeye verdi. Ana arı üretimi için bahar aylarında özel olarak çalışan Özşahin, günün büyük bölümünü kraliçe üretimine harcıyor.

Özşahin, arıcılıkta çok uzun bir serüveni olmadığını ancak hızlı yol kat ederek kraliçe yetiştirmeye başladıklarını söylüyor. Kraliçelerin damızlık olarak kullanıldığını anlatan Özşahin, "Anadolu ırkı ve Muğla ırkının ıslahından sonra ortaya çıkmış olan Ege arısını yetiştiriyoruz. Türkiye geneline ciddi satışlarımız var. Anadolu ırkı olduğu için tüm bölgelere uyum sağlıyor" diyor. Özşahin, Türkiye'de arı denilince akla ilk balın geldiğini ancak kraliçe arı üretiminde ciddi açık bulunduğunu vurguluyor. Kraliçe arı üretenlerin de sorunlar yaşadığını aktaran Özşahin, "Çünkü üretim başlı başına bilgi gerektiriyor. Günü gününü bırakın saat saat hesaplanması lazım. Biz notlarını alıyoruz ve telefonlara alarmlar kuruyoruz" diyor. Kraliçe arılara yoğun talep olduğunu, sipariş sıkıntısı yaşanmadığını dile getiren Özşahin, şunları aktarıyor: "Geçen yıl tüm tüm arılar satıldı. Bu, yaptığımız işin kalitesinden kaynaklanıyor. Günlük 2000-2500 yumurta atma kapasitesine sahip bir kraliçeden bahsediyoruz. Böyle kraliçeler yetiştiriyoruz."

EN BÜYÜĞÜ
2 YAŞINDA

Kraliçe arının kalitesinin balın da kalitesini, yavru faaliyetlerinin ve koloninin kalitesini etkilediğini söyleyen Özşahin, "Kraliçe az yumurtlarsa istenilen verimlilik sağlanamazsa biz kaliteli ve koloni başı yüksek verim alamayız.

Ayrıca kraliçe arının en yaşlısı 2 yaşında olmalı. Kraliçe arıyı her yıl değiştirmek bir avantaj ancak en azından her iki yılda bir değiştirilmesi gerekiyor ki koloni daha güçlü olsun. Eğer verimlilik alamazsanız çaba ve eforu boş yere sarf edersiniz. Maddi anlamda bir kazancı olmaz" diyor.

EGE ARISI

Kraliçe arının, üretmeye başladığı günden itibaren verimliliği nedeniyle yoğun bir ilgi gördüğünü dile getiren Özşahin, çok sayıda kraliçe arı siparişi aldığını söyleyerek, "Arıcılığa başladıktan sonra kendi kraliçe arılarımı üretmem gerektiğini fark ettim ve öncelikle kendi kolonilerimin kraliçesini, Ege Arısı ırkıyla değiştirmek için bu işe başladım. Sonrasında özellikle sosyal medya üzerinden paylaştığım kovanlarım büyük ilgi gördü çünkü kraliçe arının yavru faaliyeti ve arı yoğunluğu çok dikkat çekti. Bunun temelde iki sebebi olduğunu söyleyebilirim; Ege Arısı'nın özellikleri ve koloni bakımı. Biri arıdan diğeri de arıcıdan kaynaklanıyor kısaca. Ben de bu ikisini bir araya getirebildiğimi paylaşınca etrafımdan birçok kraliçe arı siparişi almaya başladım" görüşlerine yer veriyor. Ege Arısı'nın tamamen bu topraklara ait olduğunu aktaran Özşahin, "Flora ve iklime uygun, yavru faaliyetini üst düzeyde tutan çok verimli bir arı ırkıdır bu. Ayrıca Tarım ve Orman Bakanlığı onaylı tabii bu da müşterilerimiz açısından kıymetli bir güvence. Ben de tamamen damızlık Ege Arısı ile çalışıyorum. Aldığımız

bala da kraliçe arının kalitesi yansıyor. Koloni başına 40 kilogram civarında bal alıyoruz. Çam balında üç katlı koloniyle ülkemizde bir ilke imza attık. Bu da gerçekten çok yüksek bir verim alabildiğimizin en büyük göstergesi" diyor.

ZAHMETLİ ÜRETİM

Üretim sürecinin çok önemli ve hassas olduğunu vurgulayan Özşahin, "Üretim gerçekten de çok teknik bilgiler barındırıyor ve bu yönüyle diğer hayvancılık işlerinden ayrılıyor.

Kraliçe arı üretirken Karl Jenter seti ve elle larva transfer yöntemini kullanıyoruz. Özellikle setle üretim yaparken matematiksel hesaplamalar yaparak arıyı sürekli takip ediyoruz. Bu noktada her dakika bizim için çok büyük önem arz ediyor. Bu iki yöntemle damızlık Ege Arısı üretimi yapıyoruz. Türkiye'nin her yerine gönderim yapıyoruz. Ege Arısı'na Karadeniz'den tutun Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne kadar her yerden talep var. Kraliçe arılarımızı özel kutularına koyduktan sonra kargo aracılığıyla hızlı bir şekilde müşterilerimize ulaştırıyoruz. Bu işin en güzel tarafı müşterilerimizden güzel dönüşler almak. Birçok müşterimiz arılarının oğula kaçması, kraliçenin yalancılaması gibi birçok riski bizim arımız sayesinde defetti. Sezonumuz Mart ayının son haftasına doğru açılıyor ve Ağustos ayına kadar devam ediyor" diyor.

Kumru EĞRİLMEZ
Yazar

Ne de güzel demiş İlhan Berk: “Çıkmaz sokağı olan şehre, şehir mi derim ben” diyerek. Nice şanlıyız ki İzmir’de birbirinden ilgi çekici çıkmaz sokaklar var. Ve her bir çıkmazın, aslında bizi kendimize götürdüğü gerçeğiyle; çıkarmış, çıkmazmış aldırmadan, ne çıkar kendimizi bıraksak tam da oraya? Unutulmamalı ki bu hayatın sıkıntılarının illa bir çıkışı var, tıpkı İzmir’in sokaklarının eninde sonunda denize çıkması gibi.

Çıkmaz Sokaklar

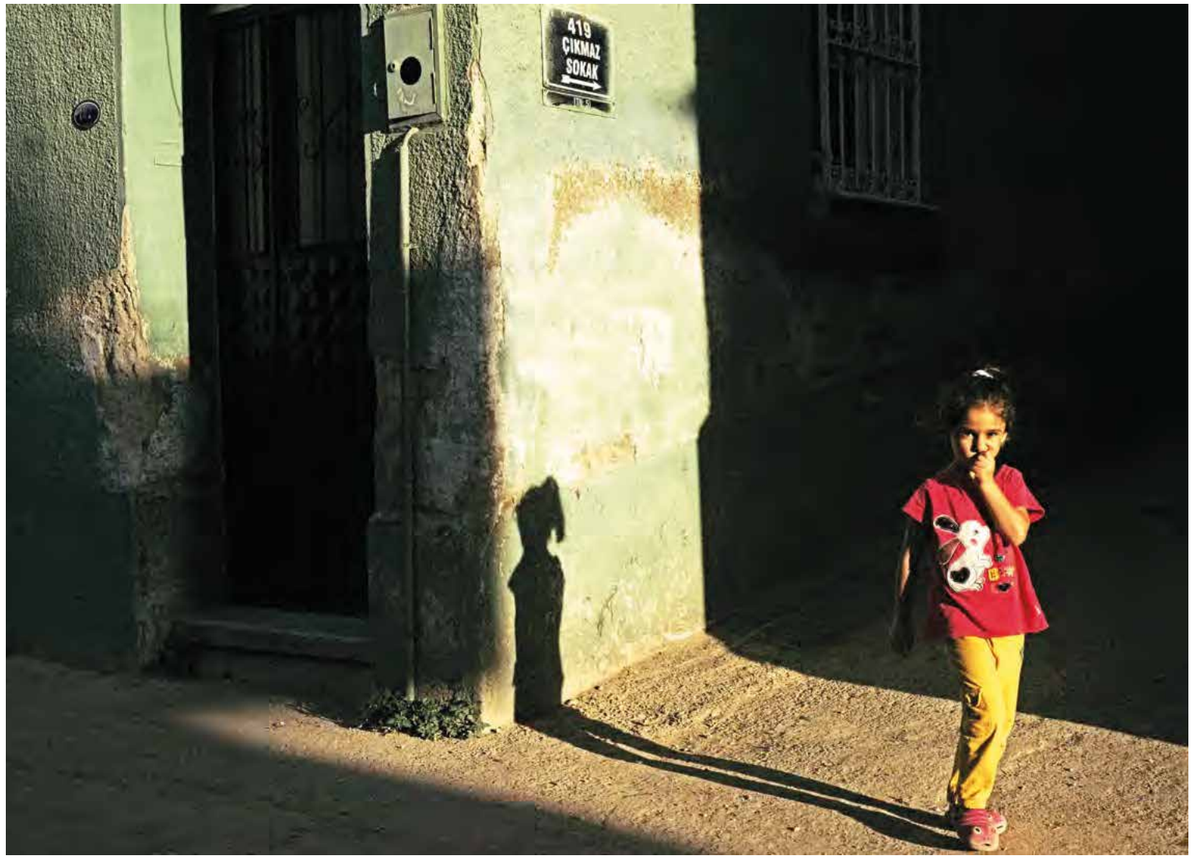

İnsanız. Umudumuz, hevesimiz de var; korkularımız, küskünlüklerimiz, açmazlarımız, isyanlarımız da. Kendimizi bir türlü bir yere koyamadığımız durumlarımız, nefesimize takatimizin olmadığı anlarımız oluyor. Sebepli sebepsiz bunalmalarımız, zihnimizde loş düşünceler, yüreğimizde buruk hissiyatlarla yana döne savrulduğumuz günlerimiz oluyor. Kimimiz için zor, kimimiz için yok oluş gibi olan anlarda; her daim acının, sıkıntının, sınavın varlığını önümüze sererek, gözümüze sokarak, her yanıyla kabule zorluyor bizi hayat.

Bağrımızın o yanan hallerinde kimimiz yorganı başına çekiyor, kimimiz dünyaya küsüp yığılıp kalıyor, kimimiz evlere, odalara sığamıyoruz. Beynimizin yılankavi kıvrımlarında neyi, nasıl, nereye bağlayacağımızı bilemediğimiz o küskün ve kızgın iç yolculuklarımızda ne doğan güne, ne parlayan yıldızlara, ne aya, ne güneşe, ne çiçeğe durmuş ağaçlara sırtımızı yaslayamamak ne acı. Şehrin sunduğu sesleri, yanıp sönen ışıkları, gülümseyen yüzleri fark edememek ne saçma. Yağmuru, çiğ tanelerini, pamuk şekerlerini, martıları görmezden gelmek ne fena. Kasvetli bir pazar günündeymiş gibi yaşamak, çıkmazlarda debelenip durmak, açmazlarımıza hep aynı zırhı kuşanıp dalmak ne kadar çaresizce. Benzerlerini yaşadığımız iç sıkıntılarımızın, aslında tanıdık ağırlık olduğunu anlamadan günleri tüketmek ne kadar hoyratça. Dalıp geçtiğimiz caddelerin, sokakların, anılarımızdaki güzelliklerini anımsayamamak nasıl da insanın zayıflığına dair. En ufak sarsıntıda yerle yeksan olanımız da, kendi tercihimizle, bile isteye sıkıntının dikenli kollarına kendini bırakanımız da çok iyi biliyor ki; o yol bir yere çıkmıyor! Yolda olma halinden, yoldaş olma durumundan, sadece beklemenin derman olacağı sızılardan koşar adım kaçtığımızı sandığımız tüm o panikli hallerimizle, ısrarla daldığımız tüm düşüncelerimiz bizi daracık, izbe, çiçeksiz, gülüşsüz, güneşsiz bir çıkmaz sokağa hapsediyor her defasında. Orta yerdeki çukuru göre göre, koşar adım yol alıyoruz o darlıkta. Neden yapar ki insan bunu kendisine? Neden sonu olmayan sorularına her seferinde aynı ritmi tutturarak teslim olur? Tam da buradan bir çıkışı olmadığını idarak ettiğindeyse oracıkta sihirli bir yol açılabilir mi peki?

BAKIP DA
ÇIKMALAR

Çocukluğumuzdan bildiğimiz kahramanlar kara bulutları apak, yolları sonsuz; çoraklığı ise nergisli, gelincikli, papatyalı bir tarla haline getirebilirler mi olanları fark ettiğimizde? Bir bakıp çıkacaktım diyerek başımızı uzattığımız o karanlık, hüp diye bizi içine daha ne kadar alacak? Yol ayrımlarında sağa sola sapmadan dümdüz çıkmazın çıkabilme ihtimalini düşleyerek ve bal gibi de bilerek bunun olmayacağını; orta yere kadar umutla, ortasından sonra korkuyla, buz gibi gelinen o son noktada kızgınlıkla kalıyorsak sokağa çok da sövmemek lazım sanırım.
Bir sokağı çıkmaz yapan nedir tam olarak? Kim karar verir buna, kim fazlayı, noksanı, doğru yeri belirler? Düzeni bozuk dünyada bir sokağın en sonundaki ev mi sorumludur her kusurdan? Ya da sonda olmak bir kusur mudur?

Her çıkmaz da kasvetli, karanlık, korkutucu olmayabilir. Sonunda bekleyen bir kaldırım, rengarenk sardunyalar, uçuşan perdelerin ardından yayılan mis gibi kokular pek bir davetkar olabilir ve hakiki gülümsememizle dalarız o sokağa, bile isteye… Çıkarmış, çıkmazmış aldırmadan, ne çıkar kendimizi bırakırsak tam da şu anda oraya? Top oynayan çocuklara sunulan bir fırsattır mesala çıkmaz bir sokak. Nispeten koruyucudur, kalabalığı tanıdıktır. Gümüşpala'nın yokuşlu çıkmazları ne kadar ürkütücü olsa da denizi sunar insana. Arabayla en uca kadar gelip asılı kalma korkusunun o deli heyecanına gün batımını ekleyebilene çıkmaz evren oluverir bir anda. Agora'nın çıkmaz sokaklarında, tarihin anıları bize neler fısıldar bir dinlesek… Umut olur mu o keşmekeş sandığımız hareketlilik telaşımıza? Korkularımız belki de yersizdir.

DARLIKTAN
SONRASI…

Bayındır'ın bir çıkmaz sokağında yıkık bir yazlık sinema varmış. Karşılaştığım an çok net hafızamda. Kaybolmuşluğu hissettiğim bir öğle arası; seralara dala çıka yürürken, tüm kapıların ve kalıpların üstüme üstüme geldiği o bahar öğlesinde eksik olan bu çıkmazdı diye kendime kızarken aydınlandığımdan beridir, sessizden severim ben çıkmaz sokakları. O duvarlardan bir yolunu bulup filizini uzatan o kök çıkmazda mıydı sahiden? Hayatın hangi anları film şeridi misali geçer gözümüzün önünden bilinmez bazen, o kokusu farklı sokaklarda. Unutulan ve aslında zamanında gülümseten anılar, şimdilerde çok uzak kasvetli anlar bir rüzgar olup geçer tenimizden usulca. Ürpermemiz biraz da son ile burun buruna gelmemizden olur sanki. Aş kardeşim, aç kardeşim, bir yolu vardır muhakkak biraz yan kardeşim yelidir o.

Sonsuz değildir der. Sonsuz değil bu yol, bu kasvet, bu aşk, bu sıcak, bu ayaz, bu bahar… Araçlara çıkmaz, bize çıkar sunan sokaklar vardır ya hani, bayılırım onlara. İşte onlar tam da hayat gibidir. Bitti, buraya kadar der sırtlandığımız yüklere ve sadece bizi alıverir öte yana. Rütbelerinden, rollerinden kurtuluverir insan oracıkta. Geçince o darlıktan insana bir güç gelir. Oh be dedirtir. Tam da şimdi bırakalım işte o yükleri. Yürüyüp geçelim öte yana ve tepemizden bakan beyaz buluta bir göz kırpalım. Ne çıkar öte tarafta kalsa tüm o karmaşa.

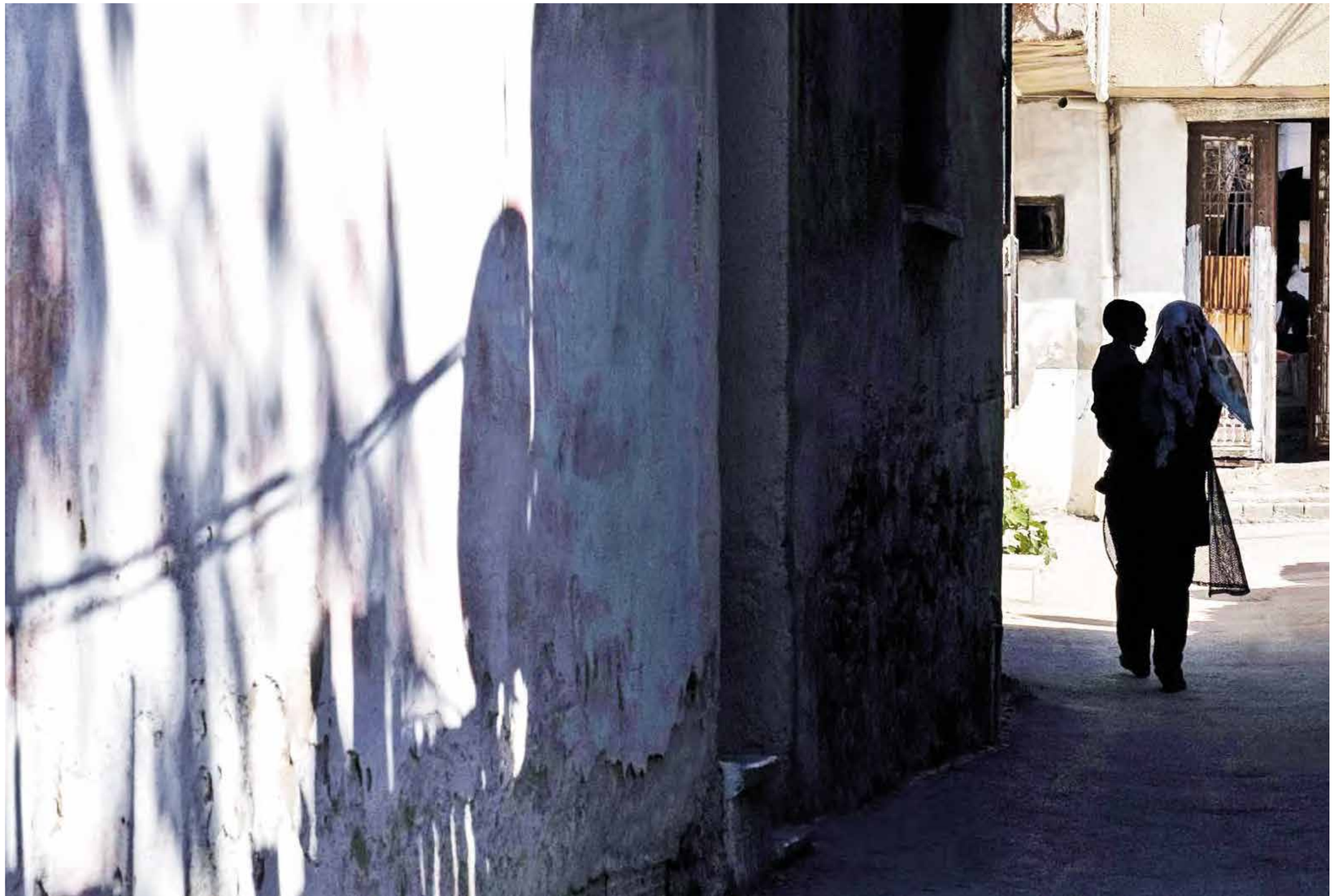

Biz kendimizi Kemeraltı'ndaki Veysel Çıkmazı'nın çıkmaz zaman hallerine atsak ve keyfimize baksak. Nağmeler aşk koksa mesela, bahar gelmişken hem de, umut koksa, geçmişimize ve hayallerime sarılsak… Çok mu zor biraz tepeden baksak ve güzel bir kadının boynu gibi uzanan çıkmazın en dar yerinde bir soluklansak. Boğazımızın düğümlendiği ne ilk ne son an olduğunu idrak etsek… Karataş' ın yokuş yukarı çıkmazlarında Sezen'i hatırlasak ve dese yine bize:

'Hayat zorlaşınca
Çıkmaz sokaklarda soluksuz kalınca
Azalınca manadan, seyyar sevdalarda parçalanınca
……

O zaman şarkı söylemek lazım avaz avaz
O zaman şarkı söylemeli çığlık çığlığa
…..'

Bu hayatın sıkıntılarının illa bir çıkışı vardır tıpkı İzmir'in sokaklarının eninde sonunda denize çıkması gibi.

Biraz umut, biraz zaman, biraz iç yangını, biraz sabır gerekiyor sadece imbatı hissedebilmemiz için tüm o çıkmazlar boyunca…

'O zaman yüreğin yükü hafifler
Belki biraz
O zaman şarkı söylemek lazım avaz avaz'

Fotoğraf: Yasemin BAKAN

Seferihisar Ürkmez'de başlayan köy tiyatrosu geleneği İzmir bütününe yayılıyor. Meydanlarda sahnelenen temsillerin tamamında, oyuncular yöre köylülerinden oluşuyor. Anadolu kültüründeki, seyirlik oyun geleneğinin yaşatıldığı köy tiyatrosu süreciyle, değerler diri tutuluyor ve gelecek kuşaklara aktarılıyor.

Köy Tiyatroları Büyüyor

Köy Enstitüleri'nin, "Okula öğretmen değil, köye öğretmen" diye bir yaklaşımı vardı. Bu yaklaşım şimdi İzmir'in köylerinde, tiyatro sanatı özelinde uygulanıyor. Bir tiyatro topluluğuna yönetmen ya da oyuncu götürür gibi değil de tüm bir köye tiyatro götürür gibi yaşama katılan bir değer, köy tiyatroları… Yaşam tekdüze akıp giderken okula sanat gönüllüsü bir öğretmen gelir, mahallesine bir sanatçı taşınır ve birden bire o çevredeki insanların hayatı değişip, zenginleşmeye başlar. Doğal bir sosyal ilişki içerisinde gelişmeye başlayan yaşamlar, çoğalır ve öylece akmaya başlar. İzmir Köy Tiyatroları da tam olarak bu işlevi görüyor. Köye bir sanatçı geliyor önce. O sanatçı orada kültürel alışveriş yapıyor. Yöre halkıyla kaynaşıyor. O sosyal ilişki bir dönüşüm başlatıyor. "Sanata dokunan el kir tutmaz" prensibiyle hareket ediliyor ve tiyatro burada başat aktör oluyor.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Köy Tiyatroları Koordinatörü Vedat Murat Güzel, Seferihisar'da çocukların gelişimi adına başlattıkları sürecin ilk olarak gençlik tiyatrosuna, sonrasında kadın tiyatrosuna ve ardından da köy tiyatrosuna evrildiğini söylüyor. Köy tiyatrosu için ilk başlarda ilgili bulmakta güçlük çektiklerini söyleyen Vedat Murat Güzel, "Bunu da çok doğal karşıladık. Köy hayatında ciddi bir koşuşturmaca olur. Hayvanın varsa sabah akşam bakılması gerekir. Tarladaki ürünün belirli bir zamanı olur. Aile işi, çoluk-çocuk, evin durumu derken zaman

ayırmak kolay değildir. Köyle ve insanlarla kaynaştığımız uzun bir süreç yaşandı. Pazar tezgahını kurarken sohbet ettik, satışlarına destek olduk, ev işlerine bile yardım ettik. Toprağı ile uğraşırken yanlarında olduk, güldürdük, sohbet ettik, yardımcı olduk. Böylece en azından sıcak bir ilişki kurmalarını sağladık. Sonunda 'Bu da iyi adam, geldi gitti bize o kadar yardım etti. Şakacı, esprili bir adam da… Kırmayalım, hadi bir gidelim' dediler.

Şimdi sahneye çıkıp oynayanların hepsi şunu söylüyor: 'Biz şöyle bir izlemeye gelmiştik, kendimizi sahnede bulduk' diyor. Tunç Soyer'in, Seferihisar'dan İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na gelmesiyle, köy tiyatrosu geleneğini İzmir bütününe yayma fikrini yaşama geçirildiğini ve kendisinin sürecin koordinatörü olduğunu söyleyen Vedat Murat Güzel şunları aktarıyor: "Tiyatronun daha sanatsal, gösterişli, şaşalı bir yanı olduğu gibi daha insan odaklı, insana

dokunan bir yönü var. Ben esas olarak bu yönünü önemsiyor, çalışmalarımda bunu öne çıkarıyorum. Bu yüzden bu çalışmaları İzmir'e yayma, etkisini çoğaltma imkanı beni de çok mutlu etti. Çünkü benim derdim daha çok insanla buluşmak, tiyatroyu daha çok insanla buluşturmak.

Kötülükler çok çabuk yayılıyor. Ama iyilikler maalesef kısık sesle, görünmeyen bir köşede kalıyor. İlk olarak dört köyde başladık. Ulamış dışında Urla'da Barbaros'ta, Güzelbahçe'de Yelki'de, Çeşme'de Reisdere'de. Pandemi sürecinde çok yayılamadık ama şimdilerde bunu İzmir'in farklı yerlerine yayıyoruz. Amacımız bütün çevre ilçelerde köy tiyatrosunun birer çekirdeğini oluşturup bunları yürütmek. Belirli bir yere kadar getirip, ondan sonra kendi dinamikleriyle devam etmelerini, ilerlemelerini sağlamak. Böyle yürümesi daha doğru. Diğer türlü hep taşıma suyla bir yere kadar gider. Oraya bir kültür aşılarsanız, gelenek oluştururseanız, anneden çocuğuna, abiden kardeşine kalır."
Evde bir kişinin farklılaşmasının o evi farklılaştıracağı gerçeğine dikkat çeken Vedat Murat Güzel, "Bu dokunuşu yaptığınızda kelebek etkisi yapıyor" diyerek şunları söylüyor: "Oyunun güzel olması tek başına bir şey ifade etmez. O yüzden oyunun güzel olmasını bırakıp, sahnelenen çevrenin güzelliğini bulmanız gerekiyor. Bunun için kafa yormanız, incelemeniz, bunlar üzerine yoğunlaşmanız gerekiyor. Sonra bu veriler üzerine oyun çağrışımlarından etkilenip bir oyun bulabilirsiniz, yaratabilirsiniz. Ben köy tiyatrosunda sahne duruşları, teatral duruş, diksiyon gibi öğelerin üzerinde durulmasına da karşıyım. O amatörlük içinde bir zenginlik, kültür var. Düzgün okuyamayacak, yanlış duracak belki ama kendi zenginliğini yansıtacak şekilde sahnede olacak. Sanatsal yönüne ağırlık verdiğinizde, amatörlerin bunu yapacak özgüvenini törpülemiş oluyorsunuz."

ETKİLEŞİM

Köylerdeki çalışmaları kapsamında, iki hocanın başat görevde olduğunu söyleyen Vedat Murat Güzel, "Bir oyunculuk eğitmeni bir de dans eğitmeni önce kendileri öğrenmeye gidiyorlar. Köyün yaşantısını, kültürünü, ağzını, köy oyunlarının figürlerini öğreniyoruz öncelikli olarak. Bir şey almak için gidilmezse, bir şey de veremezsiniz fikrinden hareket ediyoruz. Köylerimizde müthiş bir zenginlik var. Çoğu unutuluyor, kayboluyor ve her köy, her yöre tek tipleşiyor artık. Oysa bunlar bizim kültürel zenginliklerimiz. Bunların tek tek ortaya çıkarılması, gündeme getirilmesi ve aktarılması gerekiyor. Tiyatronun burada böyle bir yönünün olduğunu da düşünüyorum. Biz orada ne hikaye var, bu insanlar nasıl yaşıyorlar, nelerden besleniyorlar, birbirleriyle neyin muhabbetini yapıyorlar, nasıl davranıyorlar, nasıl dans ediyorlar önce bunları öğreniyoruz. Bunları keşfetmek çok keyifli bir süreç. Birbirimizi buna göre geliştiriyoruz" diyor. Oyun olarak, yazılı bir metinle başlamadıklarını söyleyen Vedat Murat Güzel, "Meydan tiyatrosu, köy seyirlik tiyatrosu yapıyoruz. Bu da kolay yapılabilen, o anda şekillenebilen, daha samimi, daha sıcak, onlara dair bir çalışma oluyor. Bir tiyatro salonuna ihtiyaç duymuyoruz. Hatta istemiyoruz. Tiyatro sahnesi, bir illüzyon çerçevesi aynı zamanda ve biz o illüzyondan uzak durmaya çalışıyoruz. Yaptığımız şey daha sahici. Tiyatro çok geniş bir yelpaze. Avrupa'da pek çok mahallede böyle playback tiyatrolar, forum tiyatrolar oluşmuş. Bunlar küçük, samimi gruplar, küçük kitlelere hitap ediyor. Sosyalleşiyorlar, empati kuruyorlar, algılıyorlar. Bir nevi terapi gibi de oluyor insanlara. Böylelikle o toplum iyileşiyor, birbirini anlayan gruplar haline geliyor, kutuplaşmalar zayıflıyor. Bu yüzden çok değerli" diyor. Köy seyirlik oyununun çağdaş tiyatronun bir yansıması olduğunu vurgulayan Vedat Murat Güzel, "Çağdaş tiyatroda artık dev dekorlar yok, kostümler yok, illüzyon yok. Oyunculuk ve beden dilleri var. Çağdaş tiyatroyu böyle yapıyor insanlar. Köy seyirlik oyunları da öyle. Dekorumuz yok, kostümümüz normal köylü kostümü. O anda aynı doğaçlama tiyatro gibi, bir şeye takılıyor, soruyor, o cevaplıyor, seyirciye soruyor, oradan alıyor. Sert bir ezber disiplinimiz de yok" görüşlerine yer veriyor.

KÖKLÜ
GELENEK

Anadolu kültüründe köy seyirlik oyunları şeklinde bir gelenek olduğunu aktaran Vedat Murat Güzel, "Benim büyüklerim de anlatır. Elektrik yokken, televizyon yokken, belirli bir saatten sonra toplaşır, hikâye anlatırlarmış, oyunlar oynarlarmış. Bu oyunlar hep teatral oyunlar aslında. Hikayeler hep bir anlatı, meddah gibi ya da köy seyirlik tarzında canlandırmalar. Annem de yapardı, çok net hatırlıyorum. Belki benim ilgim de oradan. Birbirine dürüstlük, iyilik, üretkenlik, merhamet gibi değerleri bu hikayelerle aktaran bir kültüre sahibiz. Şimdilerde unuttuk bunları ve biz unuttuklarımızı tiyatroyla hatırlatmak istiyoruz" diyor.

BÜYÜK
BİR AİLE

"Köylerde, 'kızım nereye gidiyorsun çoluk çocuğun var' diyen anneler, kayınvalideler bir daha nereye gideceksiniz dememeye başladı" diyen Vedat Murat Güzel şunların altını çiziyor: "Çok faydalı bir dönüşüm alıyoruz. Her köyde farklı bir kültür farklı bir renk görüyorsunuz. Bunlar da bizim en büyük zenginliğimiz. Aslında özlediğimiz bir zenginlik, bize ait olan, robotlaşmış, dünyanın her yerinde gördüğümüz aynı insan profili algılarının dışında o toprağa ait bize ait renkler var. Motifler var, duruşlar var, danslar var, renkler var, ağızlar var. Var olan zenginlikleri sahneye çıkarmayı hedefliyoruz sahne derken meydanda oynuyoruz biz. Köylerdeki oyuncu gruplarıyla aile olduk. Bizim 77 yaşında bir oyuncumuz var. Bir de aile gibi oluyorsunuz bu süreçte. Çok şey öğreniyorsunuz. Örneğin ben tarhana yapmayı, salça yapmayı öğrendim onlar da tiyatroyu öğrendi. Karşılıklı bir alışveriş var. Bunu bence sanatçıların hepsinin yapması gerekiyor. Sanata dokunan el kirlenmez diyoruz ve sanatla uğraşan insan daha vicdanlı daha merhametli empati kurabilen birey oluyorlar."

Handan GÖKÇEK
Yazar

27 Mart Dünya Tiyatro Günü'nü, birisi yazarlığıyla diğeri oyunculuğu ve yönetmenliğiyle tiyatroya can vermiş iki sanatçının söyleşisiyle selamlıyoruz. Yazar Handan Gökçek, aynı adlı romanından tiyatroya uyarladığı Elenika oyununun başrol oyuncusu Tomris Çetinel ile söyleşti.

İzmir'de Yaşamak...

Geyikler Lanetler, Sandalım Kıyıya, Bağlı, Gılgameş, Liola, Çamaşırhane, Hüzün Coşkusu oyuncu olarak yer aldığı birçok oyundan bazıları. Son olarak Elenika adlı oyunda da keyifle izledik kendisini. Tomris Çetinel, genellikle oynadığı karakterlerin iç dünyalarını hem beden dilinde hem mimiklerinde hem de ses tonunda dışa yansıtan; sahnede oynadıkça çoğalan, büyüyen; izleyiciyi bulunduğu hal zamanından alıp bambaşka bir zamana ve mekana taşıyan tavrıyla genç oyuncular için bulunmaz bir örnek. Suskunlar Kapısı, Kocasını Pişiren Kadın, Kadın Sığınağı, Tepegöz, Mola, İki Kalas Bir Heves, Nostaljik Mola gibi birçok oyunda ise Çetinel'i yönetmen koltuğunda gördük. Ayrıca Kod Adı Kaos, Nazlı Yarim, Eylül, Denizin Kanı yer aldığı bazı filmlerdir…
Türk tiyatrosunun önemli ismi Tomris Çetinel ile oyunculuk, tiyatro ve İzmir'de yaşamak üzerine konuştuk.

Sevgili Tomris Çetinel, İzmir'e geliş sürecinizden biraz bahsedebilir misiniz?

Tiyatro sürecim aslında stajyer sanatçı olarak 1975 yılında İzmir'de başladı, sonra Ankara'ya geçtim. Bir süreliğine Devlet Tiyatrosu'ndan ayrılıp özel tiyatrolarda çalıştım. Nisa Serezli Tolga Aşkıner, Ankara Çağdaş Sahne ve Levent Kırca Tiyatrosu'nda sahne aldım. Aşağı yukarı dört yıl kadar özel tiyatrolarda çalıştıktan sonra tekrar Devlet Tiyatrosu'na döndüm, yuvam orasıydı zaten. Çok uzun yıllar Ankara Devlet Tiyatrosu'nda oyuncu olarak görev yaptım. Yıllar ilerledikçe yalnız oyuncu olarak değil, yönetmenliğe de başladım. 2001 yılında bölge tiyatrolarımız yeni açılmıştı. Genel müdürümüz çok genç bir kadronun bölgelerde olduğunu, o nedenle de başlarına daha deneyimli, bir abla, bir ağabey, büyük birinin gerekli olduğunu söyledi.

Tiyatronun yazılı olmayan etik kuralları vardır, onları da birilerinin onlara öğretmesi ve söylemesi gerekir, bunlar okulda öğretilmez. Kulis adabı dediğimiz şey ya da iç disiplin gibi, yani kendi iç disiplinin… Bunları daha deneyimli birilerinden öğrenmek gerekir. Bu nedenle de bir şekilde Sivas

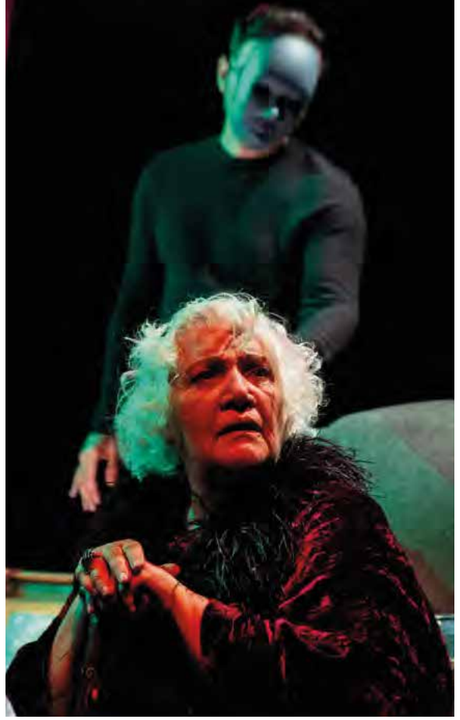

Devlet Tiyatrosu'na yönetici olarak gittim. Hem sanat yönetmenliği hem de müdürlük yaptım. Üç yıl sonra Ankara'ya dönmeyi düşünürken dediler ki "Konya'da da yeni açılan bir tiyatromuz var, seyircisi çok az, çok genç bir kadro, problemler var, biraz da oraya gider misin?" O "biraz", sekiz sene sürdü. Dolayısıyla on bir yıl sanat yönetmenliği ve müdürlük yaparak meslek hayatıma devam ettim. Konya'dan sonra başladığım yer olan İzmir'e döndüm. Emekli oluncaya kadar da İzmir Devlet Tiyatrosu'nda çalıştım. Emekli olduktan sonra da çalışmaya devam ettim, pandemi döneminde bir ara verdim. Şimdilerde özel bir tiyatroda Handan Gökçek'in Elenika romanından yine Handan Gökçek'in oyunlaştırdığı Elenika oyununda oynamaya devam ediyorum.

Oyuncu Tomris Çetinel'i izleyici olarak çok sevdik. Ben dublaj kısmını da merak ediyorum. İnanılmaz bir ses renginiz var. Sahnede hem sesiniz hem de beden dilinizi kullanarak bir karakteri üç boyutlu olarak bizlere yaşatıyorsunuz. Oysa dublaj yaparken mimik ve beden dili bir başkasına ait orada sadece sesinizle oynamak durumundasınız… Bir oyuncu olarak ikisi arasındaki fark ve duygusu nedir?

Çok büyük fark var. Sahnedeki kahramanı okuduğunuz tekstten gerçekten siz yaratıyorsunuz. Oya gibi ince ince işliyorsunuz, her şeyini düşünüyorsunuz, psikolojisini, nerden gelmiş, kaç yaşında, nasıl yürür nasıl konuşur, nasıl güler ve ağlar, beden dilini nasıl kullanır? Ya da saçını nasıl kullanır, nasıl giyinir, her şeyi ile yeniden dokuyorsunuz. Dublajda ise önemli olan şey şu: Başka biri zaten karakteri çalışıp ince ince işlemiş, siz o oynayanın duygusunu hemen hissedip oynayan oyuncunun oluşturduğu kimliğe göre ses vermek zorundasınız.

İç ve dış ritmine uymak zorundasınız diyebilir miyiz?

Elbette, dediğiniz gibi her şeyine uymak durumundasınız. Çünkü bazen çok ağır ağır konuşup hareket ediyor olabilir, yaşlı bir kadındır, sesini biraz aşağı alırsın. Bazen çok hızlıdır, daha parlak, cıvıl cıvıl, fıkır fıkır sesler kullanırsın. Bazen de normal bir kadındır, o zaman normal konuşursun. Dolayısıyla sizin kendi ritminiz yoktur, sizin kendi zamanlamanız yoktur, oynayan ne ise ona uymak durumundasınızdır.

Buradan da sesli kitaba gelmek istiyorum. Oyunculuğunuzu üç farklı alanda çok büyük bir profesyonellikle yaşıyorsunuz. Bir yazar için edebiyatın birbirinden farklı alanlarında eserler verirken hepsinin farklı dilleri ve ritimleri olduğu gibi oyunculukta da biraz böyle sanırım. Sesli kitap için neler söylersiniz?

Sesli kitapta tamamen okuduğunuzdan ne anladığınız çok önemli. Önce okuyorum, sonra karakterleri hayal ediyorum, tabii inceliklerini kitap veriyor. O inceliklere göre ses tonu nasıl olabilir? Konuşma ritmi nasıl olmalı? Kafamızda oluşturduğumuz kimlikler doğrultusunda sesimizi kullanıyoruz. Kitaptaki yazar söylemlerini normal sesimizle, kendimiz gibi yani tam bir anlatıcı gibi ama karakterleri konuşurken kendi hayalimde onları nasıl canlandırdıysam, nasıl algıladıysam ona göre konuşuyorum. Benim için bu alan hiç zor olmadı çünkü yıllarca radyo tiyatrosu yaptım, Ankara Radyosu'nun, 'Arkası Yarın'larında özellikle… Zaten orada da elinize bir metin verilir ve siz o kahramanı kendiniz canlandırırsınız, ona ruh verirsiniz, ses katarsınız ama zor olan bir yanı vardı. Burada sevgili diş doktorumu çok da sevgiyle anamayacağım implant yaptırmıştım ve özellikle konuşmamın deforme olmasını, değişmesini istemediğimi söylemiştim. Ne yazık ki çok sağlıklı bir diş yapamadı, s ve t'lerim bozulduğu için temizlemek uzun sürdü.

Peki, bunlar kayıt esnasında çok büyük problem yarattı mı? Çünkü hala zaman zaman dublaj yaptığınızı biliyoruz.

Artık teknoloji çok ilerledi. Siz artık sadece harfleri söyleseniz bile onları birleştirip sizin adınıza konuşturabiliyorlar. Yıllar önce bunun bir benzerini yaşamıştım. Ünlü bir yatak reklamının dublajını yapmam gerekiyordu. Bunun için İstanbul'a gitmiştim, o yıllarda da Altın Kızlar dizisinde Blanche'yi seslendiriyordum. O yıllarda Devlet Tiyatrosu oyuncularının reklamlarda oynaması yasaktı ama seslendirme yapabiliyorlardı. Reklamı konuştum ama bir de şarkı vardı, bestesini Melih Kibar yapacaktı ama henüz hazırlamamıştı. Bana şöyle dediler: "Tomris Hanım, gam yapabilir misiniz? Kalın do'dan ince do'ya kadar yavaş ve hızlı olarak la la la diye ses verir misiniz?" "Tamam" dedim ve yaptım. Reklam yayımlandığında bir baktım ki ben o şarkıyı söylüyorum. Notaları o kadar güzel birleştirmişler ki ben la la la diye gayet güzel söylüyorum. S ve t'lerdeki bozukluk sahnede belli oluyor ama dublajlarda ve sesli kitaplarda o deformasyon temizleniyor.

Birçok ilde bazen uzun bazen de daha kısa süreler kaldığınızı ve sanatınızı oralarda da sürdürdüğünüzü biliyorum. İzmir tiyatro ortamı ve diğer yerlerdeki tiyatro ortamlarını karşılaştırsanız neler söylerdiniz?

İzmir'de şöyle bir şey var; amatör ve profesyonel tiyatro arasındaki farkın farkında değiller, gördüğüm bu. Çünkü profesyonel tiyatro yapan tiyatrolar, sahneleri olmayabilir ama dekoruyla, kostümüyle, oyuncusuyla okul mezunu olmaları şart değil alaylı olarak da çok iyi oyuncular çıkabilir. Profesyonel bir bakış, sahneleyiş, oynayışla iki kalas bir heves, "Haydi bir araya geldik oynayalım, tiyatro yapalım…" aynı şey değil. İzmir'de bu o kadar karışmış ki herkes tiyatro yapıyorum diyor. Levent Kırca'nın bir lafı vardır, "Bu ülkenin yüzde ellisi tiyatrocu geri kalan yüzde ellisi de futbolcudur." İzmir'de futbolcudan çok tiyatrocu var. Tiyatro zor zanaat... Hakkıyla yaptığın zaman, bir rolü olması gerektiği gibi çıkarırken, karakteri oluştururken, teksti incelerken büyük bir hassasiyet gerektiriyor. Bu anlamda İzmir'de bir enflasyon var, yani oyuncu anlamında ve tiyatro olarak bir enflasyon var.

Ama bunun yanında çok iyi özel tiyatrolar da var. Geçenlerde oyunlarına gittiğim Karşıyaka'daki Batı Sahne'yi çok beğeniyorum örneğin. Gencecik çocuklar ve çok profesyonelce çalışıyorlar. Bunun gibi isimlerini hatırlayamadığım ama zaman zaman oyunlarına gittiğim, takip ettiğim iyi gruplar var. Belki çok büyük dekorlar kullanmıyorlar, çok büyük sahnelerde oynamıyorlar ama öyle profesyonelce oynuyorlar ki ayağa kalkıp alkışladığım oluyor. Tabii ki tiyatro yapmak güzel bir şey çünkü hayatın içinde hayata başka bir gözle bakmak ama gerçekten tiyatro yapmak… Dünyanın her yerinde böyle küçük tiyatrolar var ama amatör olduklarının bilincindedirler, burada öyle bir şey yok. Bir festival yapmaya kalkıyorsunuz herkes

başvuruyor. Yahu uluslararası bir festival yapıyoruz, en iyi iki tane seçip alabiliriz! Otuz tane en iyi tiyatro olmaz bir kentte, keşke olsa… Bu anlamda İzmir'de tiyatro enflasyonu var diyorum.

Peki, biraz sanatın dışına çıkıp İzmir'de yaşamak desem… Çünkü yaptığınız turneleri de sayarsak belki de Türkiye'yi neredeyse dolaştınız diyebilirim…

Her kentin kendine özgü bir yapısı var, her yerde aynı şekilde yaşayamazsınız. Hele de bir oyuncusuysanız ya da sanatçıysanız. Sivas'taki yaşam şekliyle, konuşma biçimiyle, halkla ilişkiyle, Konya'daki, Ankara'daki, İstanbul'daki ve İzmir'deki aynı değil. Dostlar soruyor, "İzmir'de ne yapıyorsun?" diye çünkü onlar beni emekli olduktan sonra Ankara'ya giderim diye düşünmüşler. Onlara şu cevabı veriyorum: "Ben İzmir'de yaşıyorum." İzmir'in şöyle bir özelliği var: En sıkıntılı, en çaresiz, kendinizi en kötü hissettiğiniz anda bile şöyle çıkıp yürüdüğünüzde bir parka uğramak, orada biraz oturmak… İlla deniz kenarına inmeniz gerekmiyor, çarşıda dolaşmak, Kemeraltı'na inmek bile hayatınıza yeni bir renk katıyor, sizi sıkan her şeyden uzaklaştırıyor. Bir de İzmir'de hayat hep rölantide… Çok genç bir kadın olduğum için yaklaşık yetmişlerime merhaba dediğim şu günlerde bu rölantiyi seviyorum. Burada her şeyin tadını alarak yaşıyor insan. Belki İzmir'in her köşesi böyle değil ama genel anlamda baktığımda kağıt toplayanlar bile aynı rölantide… Evet, İzmir'de yaşamak, İzmir'i yaşıyorsanız çok güzel.

Siz de İzmir için çok değerli ve çok önemli sanatçılarımızdansınız. Çok teşekkür ediyorum…

KNK

Keyifli seyir mekanı niteliğindeki semtlerimizden İzmir'in görünümü bir başka oluyor. Bu yerleşimlerde, bir yandan geçmiş ile köprü kurup anılar tazeleniyor bir yandan da zamanın hızı algılanıyor. İzmir'in en eski semtleri arasında yer alan Temaşalık dün olduğu gibi bugün de renkli görüntüler sunuyor.

Temaşa Hali

Gün doğumuyla açılıyor köprü ve ekmek parası derdinde olanları, kalabalık mekanlara taşıyor. O köprü; hava kararınca günün koşuşturmacasını nafakalarına dönüştürenleri bu kez barınacakları mekâna ulaştırıyor ve ardından kapanıyor. Köprü deyip geçmemek gerek.

Üzerinde gidip gelenler yaşam derdinde. Kentlerin atar damarlarıyla, gözlerden uzak barınma mekânları arasındaki güzergâhın üzerinde boyozcusu, simit satıcısı var. Çiçekçiler geçer, kahvehanelerin müdavimleri adımlar, pazarlara tezgâh kuranlar yürür. Büyük kentlerin çoğunda olan açılır, kapanır köprülerden İzmir'de bir tanesi var ki; hikâyesi

biraz daha yüklü. Kentin 16. yüzyıldan kalan semti “Temaşalık” burası. Yıllar önce, oraya doğru adımlar atılırken, şimdilerde oradan yol alınıyor başka yaşam alanlarına. Günün başlangıç anından gece yarısına kadar olan zamanda boşaltılıyor semt.
İzmir’in en keyifli halinin, Kadifekale’nin eteklerinde yer alan tarihi mekandan seyre dalındığı söylenir. Bu yüzdendir bölgenin adının Temaşalık olması. İsmini, “keyifli seyir” anlamına gelen, “temaşa” fiilinden alması haksız da değil. Körfez ayaklar altında. Karşıyaka ufuk çizgisine yakın. Öte yana bakıldığında Güzelyalı, İnciraltı göz ucunda. Tilkilik, Kemeraltı ve ünlü çarşımızın girişindeki meydan, kuş bakışı karşınızda. Seyir burada keyifli olmayacak ise başka nerede olabilir ki? 16. yüzyıl ile şekillenmeye başlayan semtin tarihsel tanıklığına, aldığı göçlerin eklenmesi farklı bir kompozisyon yaratmış.

Çok değil, bundan 50 yıl öncesine kadar şehrin prestijli yerleşimlerinin başında gelen Temaşalık’ın değişime uğrayan yapısı, eski sakinlerinin de bir bir ayrılmasına yol açmış. Nicesinin çocukluğunu, ilk gençlik yıllarını geçirdiği semte veda etmesi kolay olmamış elbet. Bölgede kapısı kilitli, kepengi kapalı o kadar çok ev var ki. Yıllar önce yaşayanların, zaman zaman da olsa gelip anılarını tazelemeleri için bekliyorlar. Köprülerden biri de Temaşalık’ın içinde.

Bırakıp gidenlerin geçmiş ile şimdi arasında kurduğu köprünün ayakları, anılara yaslanmış durumda ve halesi hüzünlü. Fotoğrafların yadigâr kaldığını söylüyorlar. Bir daha tekrarlanmayacak anların, o ana şahit mekânların nostaljik kayıtlarının, yeni yerleşim alanlarının baş köşesinde olduğunu aktarıyorlar.

Temaşalık’ın eli ayağı tutan nüfusu sabah açılan köprüyle karşı tarafa geçti. Ekmek parası derdinde. Kadınların kimi köşe başlarında sohbette, kimisi pencere kenarında geleni geçeni izliyor. Kapı önünde akşam yemeğinin tanelerini ayıklayanlar beri yanda halısını, kilimini yıkayanlar. Şehrin farklı mekânlarından gelip gezenlere karşı mesafeli yaklaşım olsa da kim olduğuna yönelik merak yok değil. Evleri otel niyetine kullananlar azımsanmayacak kadar çok. Birbirine çıkan dar sokakları labirent gibi.
Evlerin her biri mavisi, sarısı, kırmızısı ve beyazıyla rengarenk. Yokuşları Arnavut kaldırımlı ve fazlasıyla tadını çıkaran çocukları. Yüz yüze konumlanan evlerde birbirine komşu aileler ve evlerin pencerelerine sıralanan saksılar dostluğa çağrı gibi. Sakinleri, içsel dünyalarını evlerin caddelere bakan yüzlerine yazdıkları yazılarla yansıtıyor:
“Biz ayrılamayız”.

Hava kararmaya başladıktan sonra yeni bir koşuşturmaca gözleniyor. Köprünün kapanma saatleri yaklaşıyor ve kimseler dışarıda kalmak istemiyor. Semtin sokak lambalarının aydınlattığı koridora girenler telaşlı biçimde ailelerinin yanına varıyor.

Duygu
ÖZSÜPHANDAĞ YAYMAN
Gazeteci - Yazar

Halil İbrahim Hüner... Gazetecilikte sendika denince akla gelen ilk isimlerden. Mesleğinde geride bıraktığı 47 yılda, onun kaleminden ve deklanşöründen cumhurbaşkanları, başbakanlar, belediye başkanları da polis-adliye olayları da sokaktaki insan da geldi geçti. İzmir Belediye Başkanı İhsan Alyanak, Anglikan Kilisesi'nin duvarını yol açmak için yıktığında İngiltere Kraliçesi Elizabeth ile çıkan krizi, onun fotoğrafları bastırdı. Bosna-Hersek Devlet Başkanı İzzetbegoviç'in son sözlerini dünyaya o taşıdı. Ne yazarsa yazsın iki düsturdan ayrılmadı: Gazeteci yazdıysa doğrudur, dedirmek ve sendikasından ayrılmamak.

Gazeteci Yazdıysa Doğrudur

İlkokul beşinci sınıftayken babasına memur maaşıyla pahalı bir Alman fotoğraf makinesi aldıracak ve o yaşta kursa gidecek kadar fotoğrafa tutkundu. Ortaokulda fotoğraftan para kazanmaya başladı, akşam lisesinde okuyarak 17 yaşında gazeteciliğe adım attı. Mesleğin başlarında gece ayrı, gündüz ayrı gazetede çalışan, 2011'de Anadolu Ajansı'ndan emekli olana dek günde 15 saat haber peşinde koşan, tatil günlerinde hobi olarak habere giden, son on yıldır Türkiye Gazeteciler Sendikasının (TGS) İzmir Şube Başkanlığını yürüten Halil İbrahim Hüner... Gazetecilikte sendika dendi mi akla gelen ilk isimlerden. Meslekte örgütlülüğe öyle inanıyor ki yeri geldi, "İşsiz kalırım, sendikasız kalmam" deyip çalıştığı gazeteden istifa etti. İzmir'de başkanlığa geldiğinde sendikanın 19 olan üye sayısını 130'a çıkardı. Fotoğraf sevdasıyla başladığı gazetecilikte 47 yılı geride bırakan Hüner; İzmir'i belediye otobüsleriyle uçtan uca gezen, sokak sokak bilen bir gazeteci olarak yetişti. Topluma yararlı olmak ve genç gazeteciler yetiştirmek, iki düsturu oldu. Foto muhabirliği, haberciliğinin etkisini artırdı. Gün oldu, çektiği fotoğraflar İzmir Belediye Başkanı İhsan Alyanak'ın, İngiltere Kraliçesi Elizabeth'le yaşadığı krizi çözdü. Gün oldu dünya, Amerikalı askerlerin İzmir'de vurulduğunu onun fotoğraflarından öğrendi. Kenan Evren'i denizde görüntülediğinde de Bosna Hersek Devlet Başkanı Aliya İzzetbegoviç'in son sözlerini dünyaya aktardığında da gündeme damgasını vurdu. Hangi haberi yazdıysa "Gazeteci yazdıysa doğrudur" dendi ki dönem, öyle bir dönemdi. '70'lerin ikinci yarısında başlayan bir Türkiye belgeseli izlemek için Halil İbrahim Hüner'in gazetecilik hikayesine buyurun.

Yıl 2023 ve Halil ÜNER

"KİM BU
FOTOĞRAFI ÇEKEN?"

Gazeteciliğe bir idealle mi başladınız?

Gazeteciliğe 1976'da Ege Telgraf'ta foto muhabiri olarak başladım. 17 yaşındaydım. Fotoğrafa tutkundum. İlkokul beşte babamdan fotoğraf makinesi istedim. Babam polis memuruydu, zor şartlarda bana Alman makinesi Beirette aldı 520 liraya, hiç unutmam. Beşinci sınıfta fotoğraf çekmeye başladım. Cengiz Özer, Alsancak'taki fotoğraf atölyesinde ilkokullara kurs düzenliyordu, oraya gittim. Ortaokuldan itibaren arkadaşlarıma fotoğraf çekerek para kazandım. Eşrefpaşa'da Foto Burç'a fotoğrafları bastırmaya gidiyordum. Karta baskı 25 kuruştu, onların işlerini yapıyordum, bana 10 kuruşa basıyorlardı, 25 kuruşa satıyordum. Babam polis olmamı istiyordu, ortaokuldan sonra Polis Kolejine gittim ama hiç bana göre değildi, bir buçuk sene sonra kaçtım.

Lise düzeyindeydi polis kolejleri, liseden kaçmışsınız...

Gece okuyacağım, gündüz fotoğraf çekeceğim, dedim; akşam lisesine gittim. Gazeteci Vahap Dabakan, annemin dayı oğludur. Babam dedi ki, Vahap Dabakan ve Mümin Sertbaş'la konuşayım. Mümin ağabey, polis muhabiri. Kadrosu Ege Telgraf'taydı, Günaydın'a parça başı iş yapıyordu. 1976'da Ege Telgraf'a gittim. Vahap ağabeyim dedi ki, ustamız gelecek, o konuşsun seninle. Mümin ağabey geldi öğleye doğru. Bir süre konuştu, dedi ki, "Tipin bozuk, senden gazeteci olmaz!" "Gazetecilik tiple mi yapılıyor?" dedim. Vahap ağabey, "Karanlık odada çalışsın, bakalım film yıkıyor mu, karta basıyor mu?" dedi. Beni bir iki işe gönderdiler, fotoğrafları yıkayıp basınca "Tamam" dediler. Bir buçuk yıl orada çalıştım, sonra Demokrat İzmir'den çağırdılar.

Halil Üner Gençlik Yıllarında Haber Takibinde

Bu arada akşam lisesi devam ediyor.

Evet. Demokrat İzmir'de iki yıl kadar çalıştım. Gazete satılınca işsiz kaldım. '79'un başıydı. Ak Ajans'a gece muhabiri aranıyordu. İzmir Bölge Müdürü Özcan Bolkol, "Üç ay deneyelim" dedi. Ak Ajans, Tercüman'ın. Demokrat İzmir solda bir gazeteydi, Tercüman sağda. Bir buçuk ay gece çalıştım. İşe erken gidiyordum, önce biraz fotoğraf çekerim diye. Akşam altıda iş başı yapmam lazım, dört buçukta Montrö'de troleybüsten indim. Türk Amerikan Derneği'nin yanından silah sesleri geldi. Sokağın başında iki Amerikalı yerde. Üç kare fotoğraf çektim, gittim gazeteye. Yer yerinden oynuyor. "Alsancak'ta Amerikalıları vurmuşlar, onun peşindeyiz" dediler. Askerleri Amerikan hastanesine götürmüşler, oradan da ambulansla Çiğli'ye, havaalanından Frankfurt'a... Türk basınında kimsede fotoğraf yok, bende üç kare var.

Amerikalı olduklarını nasıl anladınız?

O tarihte Alsancak'ta resmi giyimli asker yok. İnzibatlar var, onları da zaten görsen tanırsın. Filmleri yıkadılar. Başka yok mu dediler? İzmir'de terör hadisesi yok, böyle bir şey ilk kez başıma geliyor. Fotoğrafları Ak Ajans

geçince bütün dünyaya servis edildi, 196 ajans kullandı. Kemal Ilıcak soruyor, “Kim bu fotoğrafı çeken?”. Özcan Bolkol beni söylüyor. Kemal Ilıcak diyor ki, “Hemen çocuğa iki maaş ikramiye gönderin.” Ertesi gün Tercüman’daki toplantıda Öcal Uluç, “Halil Hüner’i tanıyan var mı? Tercüman’a kadrolu alalım” diyor. Spora bakıyor, adliyeye bakıyor, diyenler oluyor. Biri çıkıyor, “Kökü dışarıda komünisttir” diyor. Toplantı iptal oluyor. Ertesi gün işe gittim. Akşam çayı, şekeri bitirmekle suçlandım. Bir şeylerin ters gittiğini sezdim. Mesut ağabeye sordum, senin kadro işi yattı, dedi. “Madem komünistim, zan altında kalmayın” dedim, bıraktım. Bir buçuk ay işsiz kaldım. Kapısını çalacağım tek insan Sezer (Doğan) Baba. “Gel oğlum Ege Telgraf’a” dedi. ‘80 baharıydı, Aykut Fırat askere gitti. Vahap Dabakan da gece muhabiriydi, Yeni Asır onu transfer edince Hürriyet gazetesi gece muhabirsiz kalmış. Nejat Seçen, Hürriyet Haber Ajansı İzmir Bölge Müdürü. Sezer ağabeyden beni istiyor. O da bir şartla veriyor: “Gündüz bende çalışacak, gece sende.” Hürriyet’e gittim.

“İŞSİZ KALIRIM, SENDİKASIZ KALMAM”

Gündüz öbür tarafta, gece burada. Ne zaman uyuyordunuz?

Sabaha karşı bir şey olmazsa altıdan dokuza kadar uyuyorum, Hürriyet’e ilk gelen beni uyandırıyor, Ege Telgraf’a ya da polis - adliyeye gidiyorum. Haberi öğleyin saat bire kadar getiriyorum, filmleri yıkıyorum, Ege Telgraf’a gidiyorum, gazete üçte baskıya girdi mi altıya kadar uyuyorum. Bir buçuk sene sürdü böyle. Hürriyet’te de kadromu yapmadılar. Yine Ege Telgraf’ta Sezer Baba yaptı. ‘82’de Güneş gazetesi açılırken Gazanfer Karpat, Berrin Tuncel, Özkan Korkutel ve ben transfer olduk. Güneş kapanınca bir buçuk yıl işsiz gezdim. Gazetecilikte kiminle çalıştıysam yardımcı oldum. Özellikle gençlere… Takvim Genel Yayın Yönetmeni İlker Sarıer’di, Güneş’te yanımda başlamıştı. “İstanbul’da Takvim’de başla” dedi, gidemedim. Bu kez Yeni Asır’a önermiş, Aydın Bilgin çağırdı. Son maaşımı soruyorlar. “Bu parayı bizde alan yok” dedi. “10 yıldır sendikalıydım, toplu iş sözleşmesi vardı dedim.” Bir şekilde anlaştık. 67 gün çalıştım Yeni Asır’da. Her şey iyi giderken TGS seçimi oldu. 67. gün sendikanın genel kurulu var diye izin yaptım. Hüseyin Aslan başkandı, ben ikinci başkandım, yeniden seçildik. Ertesi gün pazar, işe gittim. Türkan Kasapoğlu geldi, “Bugün seni kovabilirler” dedi. Aydın Bey ve Hamdi (Türkmen) Bey geldi, “Sendikalı olduğunu söylemedin” dediler. Hâlbuki işe giriş formunda yazmıştım, TGS ikinci başkanıyım diye.

Başından beri sendikada faal miydiniz?

1984’ten beri TGS üyesiyim. ‘86-87’den itibaren yöneticiyim. Aydın Bey dedi ki, “Bu parayı ödemeyi sana taahhüt edelim, birkaç ay dinlen, gelme.” Kabul etmedim. “Hayatım boyunca hep emeğimin karşılığında para kazandım” dedim. Hamdi ağabey, “Sendikadan istifa et, bir ay izin yap, devam edersin” dedi. Yeni Asır’dan istifa ettim. 13 günlük maaşı da almıştım, muhasebeye teslim ettim. “Seni 1475 sayılı yasayla çalıştırdık, 212 yapmadık, çalıştıktan sonra aldın o parayı, geri alamam” dedi muhasebeci. Yine de iade ettim. 2 ay çalıştım, 1 aylık para aldım.

Sendikayı hiçbir şeye değişmediniz yani. Sendikanın yeri, önemi neydi?

Sendika, gazetecileri ayakta tutan örgüttü. Sendika var olursa gazeteciler temel haklarını alıyordu. 212 sayılı yasada olmayan birçok yönetmelik, toplu iş sözleşmeleriyle hak kapsamına giriyordu. Gazetecilik yapacaksam sendikam olmalıydı. Yeni Asır’da toplu iş sözleşmesi söz konusu değildi, ona rağmen,

Dönemin TGS İzmir Şb. Başkanı Hüseyin Aslan ve İkinci Başkan Halil İbrahim Üner, gazetecilerle birlikte

Deniz polisi ile Karşıyaka’daki kaçak avlanma haberinden dönerken, 1980

“İşsiz kalırım, sendikasız kalmam” dedim. Seçim dönemiydi, Işın Çelebi ikinci bölge milletvekili adayıydı. İstanbul’dan gazeteci, PR’cı 76 kişi getirmiş. 50 gün çalıştılar. Işın Bey’e, şansınız sıfır, demişler. Etkili yerlerden Işın Bey’e beni önermişler. “Ben gazeteciyim, ANAP’lı değilim” dedim ama en son Hikmet Çetinkaya’nın ricası üzerine kabul etmek zorunda kaldım. Işın Bey, 38 bin 700 tercih oyuyla o bölgeden tek seçilen insandı. Karşısında Rıfat Serdaroğlu ve Erdal İnönü vardı. ‘92’de Narlıbahçe (Narlıdere-Güzelbahçe) ara seçimi vardı. Rıfat Serdaroğlu, Yıldırım Ulupınar’ın kampanyasını almamı istedi. Bir buçuk ay kampanya yürüttük, karşımızda da efsane İhsan Alyanak vardı. Biz kazandık. Altı ay belediyede çalıştık ama para yoktu. Önder Özçorlu Milliyet’ten aradı, gece muhabiri lazım, dedi. ‘92’de Milliyet’e geçtim. Gündüz Narlıdere’de iş yapıyordum, sonra Alsancak’ta reklam metin yazarlığı yapıyordum, gece de Milliyet’teydim. ‘97’ye kadar çalıştım. Toplu sözleşme olmadığı için çok küçük oranlarda zam yapıyorlardı. Yılbaşı gecesi ayrıldım. Üç ay boşta gezdim. Mart gibi Anadolu Ajansı Genel Müdürü aradı. Önce, dalga geçiyorlar herhalde, dedim, tekrar aradılar. “Ankara’ya gelin, işe başlatacağız sizi” dediler. Görüşmeye gittim. Genel Müdür Ekrem Karaismailoğlu, dünya tatlısı bir insandı. Gazeteciler Ümit Gürtuna, İsmet Solak, Yavuz Donat ile bir yemekte konuşurlarken, “Gazetecilik sevdası olan insan almak istiyorum” demiş. Onlar da benden bahsetmiş. “Seni 100 bin liraya başlatıyorum, dört de ikramiyen var” dedi. Zaten Milliyet’te istediğim maaş oydu. 1 Nisan’da İzmir’de ajansa başladım.

“SOKAK SOKAK GAZETECİLİĞİ ÖĞRENDİM”

Gece, polis, adliye, belediye, politika… pek çok alana bakmışsınız.

Her alana bakıyordum. Gazeteci her alana bakardı. İlk başlayan önce şehri tanırdı. İlk istihbarat şefim rahmetli Aytekin Yenisey beni habere gönderirken kroki çizerdi. “Konak’tan 57 numaralı

otobüse bineceksin, Karabağlar Kaymakkuyu'da ineceksin, sağa döneceksin, 100 metre sonra terzi muhtarı göreceksin." Aytekin Usta'm bir yıl beni İzmir'de belediye otobüsüyle gezdirdi. Gönderdiği yerler, yeni mahalleler ya da sorunları olan arka sokaklar.

Gönderen kişi de şehri sokak sokak biliyor ama...

Biliyorlar. O dönem insanlar otobüsle, dolmuşla gelip gidiyor. Kulak kabartıyorlar, vatandaş ne konuşuyor. Bize sokakları tek tek öğretirlerdi. 674 Sokak Çimentepe, 475 Eşrefpaşa Atilla Mahallesi, 276 Hatay, 88 Güzelyalı. Sokak sokak gazeteciliği öğretiyorlardı. Gazeteci toplumu tanıyor, her kesimle ilişki kuruyordu.

Sokaklardan ne gibi haberler yapıyordunuz?

Muhtarlar diyordu ki, şu sorunumuz var. Haberi yazıyordum, o sorunlar çözümleniyordu. Hem bürokratlar hem belediye başkanları kendi ekiplerinin görmediği sorunları gazeteciler yansıtınca gideriyorlardı. Gazetecilerden korkuyorlardı, yazdıysa doğrudur diye. Güven vardı gazetecilere. Kimse çıkar amaçlı gazetecilik yapamazdı. Meslek, dışarıya atardı. Aytekin Usta'm, ben Demokrat İzmir'den, Hürriyet'ten döndükten sonra dedi ki "İki gazetecilik vardır, bir ideal gazetecilik, senin yaptığın. Çok ödül alırsın, çok büyük gazeteci olursun ama aç kalırsın. Bir de gazeteciliğin nimetlerinden yararlanırsın, ufak tefek fayda sağlarsın." İkincisini biz yapamayız. Kimsenin gitmediği işlere gittim. Çatışmalara, savaşlara... Mesela

Bosna - Hersek Başkanlık Sarayı'nda İzmirli Gazeteciler, 1998

Güneş'teyken iki Almanya'nın birleşmesine... Güneydoğu'da, Kuzey Irak'ta çatışmalara çok gittim. Milliyet'teyken Bosna Savaşı'na gittim. Bergama Zeus Sunağı'nın istenmesinde Belediye Başkanı Sefa Taşkın'la Almanya'ya gittim. Hem güzel hem zor günlerimiz oldu. Demokrat İzmir'de hep yayan giderdik haberlere. Elvan (Feyziooğlu) abla ile çok güzel işlere gittik. Buca Gediz Mahallesi'nin adını kimse bilmiyordu. Her gün 17 gecekondu yapılıyordu, ertesi gün hepsi yıkılıyordu. En yakın ulaşma yolu da Karabağlar Mezarlığı'ndan sonra yürüyerek dereyi geçmek. Elvan ablayı dereden taşıyordum. Bir pazar günü Elvan abla, "Bekir Yıldız'la röportaja gideceğim, fotoğraf çeker misin?" dedi. Bilmiyordum kim olduğunu. Alsancak'ta cumbalı bir eve geldik. Çıkınca, "Çok utandım, bu adam lebiderya imiş" dedim. Hemen İleri Kitabevi'nden "Almanya Acı Vatan", "Kaçakçı Şahan", ne kadar kitabı varsa aldım, okudum. Almanya'dan kısa süreliğine dönmüştü. Elvan abla dışında kimseye de konuşmadı.

Gazeteciler Askeri Tatbikatta

Gazeteciler arasında arkadaşlık ilişkileri nasıldı?

Usta - çırak ilişkisi vardı. Okuldan da gelsen o ilişkinin içine giriyordun. Ortalama on yıl muhabirlik yapan, istihbarat şefliğine oturuyordu. Yirmi yıl geçiren haber müdürü, yazı işleri müdürü ya da temsilci oluyordu. Doyma, özümseme vardı. Egolardan sıyrılan insanlar bu görevlere geliyordu. Bize evlatları gibi baktılar. Biz de hep gelen gazeteci arkadaşlarımıza el vermişizdir. Atila Sertel, Sedat Kaya, Sedat Pişirici, Cemalettin Özdoğan o arkadaşlarımızdandır.

Hep muhabirlik yaptınız ama değil mi?

Evet. Muhabirliği çok seviyordum. Güneş'te istihbarat şefimiz Nilgün Tarkan bir dönem rahatsızdı, beni oturttular, fırsat buldum mu kaçıyordum. AA'da son beş sene yurt haberlere baktım. Ama cumartesi, pazar izinli günlerimde özel haber yapmaya gidiyordum.

Gazetecilik nasıl bir tatmin duygusu veriyor insana?

Anadolu Ajansı'nda yaptığın özel haber sekiz on gazetede, televizyonda görünüyor. Her zaman rutinin dışına çıktım. Spor fotoğrafı çekmeyi çok severdim. Görevlendirilmesem de giderdim. Kale arkasına, ters ışığa otururdum, önüme düşerse tek ben çekerdim. Yaşam, haber sokakta. Otururşan uzaklaşırsın.

Okul hayatı ne oldu bu arada?

Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesine başlamıştım ama işle beraber götüremedim, ikinci sınıftan bıraktım. Çünkü ben hiç sekiz saat gazetecilik yapmadım. 15-18 saat filan çalışırdım. Rahmetli Özkan Korkuter eşime, evlenmeden önce, benimle ilgili şöyle derdi: "Kızım Halil'le evlenirsen sen kumasın, bu adam işiyle evli." Mesela fuar zamanı bir ay fuarda yatıp kalkardım. Akşamüzeri sanayi pavyonlarında ekonomi haberleri yapardık. Akşam sekizde, onda gazinolara bir başlardık, gece ikiye üçe kadar. Filmleri yıkayıp sabah uçağına verirdik. Özkan Korkuter, Gazanfer Karpat, Berrin Tuncel dört beş kişi fuar ekibi oluştururduk. Üniversitede hep ders verdim, gençlere katkı sundum. '80'lerde üniversitede agrandizör bir taneydi, film yoktu, gazetelerde de zor bulunuyordu. Filmleri yarıya böler, yarısını Ege Üniversitesi'ne götürürdüm. En son Oğuzhan Hocam döneminde sendikacılık ile ilgili dersler veriyordum.

İNGİLTERE SARAYI İLE KRİZİ ÖNLEYEN FOTOĞRAFLAR

Gazeteciliğin en sevdiğiniz yanı ne?

İnsanlara katkı sunuyordum. Topluma yararlı olduk. Polis adliye muhabiriyken suçluya sorardım, bize söyleyeceğin bir şey var mı diye. Babalardan birine sigara ikram etmişim. Necdet Ulucan'mış. Bir gün işsizim, Konak'ta yürürken üç beş kişiyle önüme geçti; "Ben, Baba Nejdet. Sen bana emniyette sigara ikram ettin, çay getirdin unutur muyum!" dedi, kartını verdi. 2011'de Anadolu Ajansından emekli ettiler beni. TGS Genel Merkez yöneticisiyim, devral bunu, dediler. Sendikanın arabası, ödediği bir para yok, sekreterim yok. 11 yıldır kirasını da faturalarını da ben ödüyorum.

Uğur Dündar ve Atilla Sertel ile Birlikte Taksim'de Eylemde

Sendika sayesinde bugün yaşamımı idame ettiriyorum, çoluğumu çocuğumu sadece gazetecilikle buraya getirdim. Ben de ahde vefa olarak 11 yıldır bunu yapıyorum. Artık gençlere bırakmayı düşünüyorum.

Neredeyse yarım asır olmuş başlayalı, 47 yıl. İzmir nasıl bir dönüşüm geçirdi bu sürede?

İzmir '78'e kadar 280 bin nüfuslu, çok sakin bir şehirdi. Mardinli ve Diyarbakırlı kardeşlerimizin çoğu Beyrut'ta yaşıyordu, kuyumculuk ve döviz işi yapıyorlardı. '79'da Beyrut'ta iç savaş başlayınca paralıları İstanbul'a, az zenginler Mersin'e gitti, yoksul olanlar da İzmir'e geldi. Mardin'e çok benzediği için de Kadifekale'ye yerleştiler. '79 seçimlerinde İhsan Alyanak oradan çok oy alınca çok hizmet götürdü.

Yol yaptı, otobüsler koydu. Kadifekale, Ballıkuyu, Çimentepe, Ferahlı bir anda gelişti. Büyük bulvarların altında Alyanak'ın dehası yatıyor. "Saat Kulesi'nden bakacağım, Basmane'yi göreceğim. Buldozerlerimle gireceğim, Kemeraltı'nı yıkacağım, Kuşlu Camii'ye kadar Basmane görünecek" dedi bana. Demokrat İzmir'de haber yaptım; "Konak'tan bakınca Kuşlu Camii görünecek" diye.

Kemeraltı esnafı sabahlara kadar ateşler yaktı, İzmir'i bekledi. "Roma'yı Neron, İzmir'i Alyanak…" diye pankartlar astılar. Tepecik'e gidilemiyordu, yollar mezbelelikti. Gece yakıyordu, iki saat içinde itfaiye söndürüyordu, mezbelelik ortadan kalkıyordu. Alsancak'ta imara açılan bir yolda İngiltere hükümeti, kraliçe ayağa kalktı.

Anglikan Kilisesi'nin duvarına bir vurdu, 15 metre içeri aldı. Sabah Başbakan Süleyman Demirel'in haberi oluyor. Kraliçe baskı yapıyor, "İzmir'deki belediye başkanınız bizim kilise duvarını yıktı" diye. Alyanak çok akıllı adamdı. O gece benim çektiğim fotoğrafları bastırtıp Ankara'ya gidiyor. "Efendim, sormayın başımıza geleni. Yol genişletme çalışmaları yapıyoruz. Dozerin şoförü sarhoş. Sen gir, kır… Sabah haberim oldu, hemen yaptık, krizi önledik" diyor. Ama 15 metre çektiğini söylemiyor. Demirel de "Aferin" diyor. İngiltere'yi arıyor.

Tekel'in önüne kadar tek yön geliyordu, T şeklinde Alsancak'a gidiyordu. Anglikan Kilisesinin ön tarafından 5, yan tarafından 15 metre yıkarak o yolu genişletti. Talatpaşa Bulvarı'ndan şimdi dört şerit akıyorsa Alyanak'ın öngörüsü sayesinde. Kahramanlar'da da bunu yaptı, Basmane'den yol yoktu. '80'den sonra ejderha gibi büyüdü.

İlk hatırladığınız kentin sınırları neredeydi?

'70'ler, '80'lerin başında İnciraltı son duraktı. Gaziemir'den sonrası ve Altındağ jandarma mıntıkasıydı. Bütün Bornova'ya 17 polis bakıyordu. '77 yılı. Yeşilyurt çok küçük bir yer, üç caddesi var. Kordon'da üç büyük restoran var; Şakir Ağabey'in İmbat, Erol'un Yeri, Kemal'in Yeri. Yeşilyurt Belediye Başkanı Faruk Akar Karasu, her ay birinde gazetecilere öğle yemeği düzenliyor, icraatlarını anlatıyor. Haberi yapıp dönüyorum. Adamın dikkatini çekmiş, "Yemek yemedin" dedi, "Teşekkür ederim, gazetede yemek çıkıyor" dedim.

Ege TELGRAF

2 Temmuz 2004 Cuma
Fiyatı (KDV dahil) 100.000TL

Günlük Siyasi Akşam Gazetesi

At yarışı tahminleri

Merhum Belediye Başkanı Ahmet Piriştina vefatından bir buçuk ay önce efsane başkan Alyanak'ın adını Körfez Vapuru'na verdi

Piriştina'dan vefa örneği

İhsan Alyanak kimdir?

Nüfusu 5 bin olan, belediyeyi kapacak

Van'da bomba yüklü araç patladı! 5 kişi öldü, 24 yaralı var.

Gazetede filmleri yıkadım, çıktım; belediye başkanı bizim patronların odasında. "Üçtür dikkatimi çekti, sizin adamınız yemiyor" demiş. Patronlar beni çağırdı. Başkan dedi ki "Gazetecileri çok sevdiğimden, bana ışık tuttuğunuz için kendi cebimden size yemek yedirmek beni mutlu kılıyor" dedi. Mesela Üzümcü Okulu'nun çevre düzenlemesi yoktu, bir haber yapmışım, başkan orayı düzenlemiş. "İnşallah bir dahakine gelip yerim" dedim. Olmadı. 12 Eylül oldu, hepsini görevden aldılar.

"NETEKİM DENİZDE!"

"Turgut Özal ve Kenan Evren Ege Bölgesi'ne geldiğinde üç ay evden uzak kalırdık, onlarla geziyorduk. Semra Hanım'ın mayolu fotoğraflarını çektim. Turgut Özal, 'Yuh Sih militanı! Senden beklemezdim' dedi. Sakallıydım, bana Sih Militanı derdi. Kenan Evren Marmaris'te denize girecek, her tarafta jandarma, polis. Turban Tesisleri'nin oradan gireceğini öğrendik. Anadolu Ajansı'ndan Celal Yılmaz'la gittik, ben Güneş'teydim. Fotoğraf çekmek için iki saat araştırma yaptım. Bulduğum yere sürünerek tel örgülerin arasından gittik. Kimse bizi göremiyor. Bende 300'lük tele vardı, Celal Usta'mın 600'lük telesini ödünç aldım. Evren ve korumalarının bulunduğu T şeklindeki iskelenin üstünde iki kadın güneşleniyor. Mayoları da ten rengi... Filmleri Dalaman'dan uçağa verdim. İstanbul'dan aradılar; 'Kadınlar çırılçıplak' dediler. 'Yok' dedim, 'mayolular.' Aralarında mesafe var ama Evren'in ve korumaların bakış yönü kadınlara dönük. Dokuz sütun verdiler haberi, 'Netekim denizde!' başlığıyla. Bu haberle İzmir Gazeteciler Cemiyeti yarışmasında birincilik ödülü aldım. Rahmetli İsmail (Sivri) ağabey, Evren'i ödül törenine davet etti. Paşa biraz kızdı bana. 'O ne öyle, biz öyle mi baktık kadınlara!' dedi."

İZZETBEGOVİÇ İLE SON GÖRÜŞEN GAZETECİ

"1994'te Sırp-Boşnak Savaşı sırasında Bosna'da tünel açılmıştı. 800 metrelik 80'e 120 santim bir kanalın içinde emekleyerek gidebiliyorsun. Silah, mühimmat, yaralı sevkiyatı yapılıyor. Sarajevo'ya öyle gidiliyor. Orada Aliya İzzetbegoviç ile karşılaşmıştık. 1998'de gazeteciler, Karşıyaka Belediye Başkanı Kemal Baysak ile Bosna'ya gittik. Baysak, İzzetbegoviç'ten randevu istemişti. Devlet başkanlığı binasının önüne gittik. Avrupalı, Bosnalı gazeteciler bekliyor. Dediler ki, 'Biz aylardır kapısında yatıp kalkıyoruz, İzzetbegoviç kimseyle görüşmüyor, ölü mü sağ mı onu da bilmiyoruz.' Bir görevli geldi, güvenlik gerekçesiyle Kemal Bey'le birlikte bir gazeteci alabileceklerini söyledi. Arkadaşlar bana dedi ki, Anadolu Ajansı muhabirisin, zaten hepimize sen geçeceksin haberi. Kemal Bey'le içeri alındım. Labirent gibi odalardan geçtik. Bizi görünce "Oo, asker arkadaşlarım gelmiş!" dedi. Baysak, çok önemli katkılar sundu oraya. Akrabaları oralı, ona ayrı bir saygıları vardı. Devlet başkanı üç dört aydır kimseye randevu vermiyordu. Bize 20 dakika vermişlerdi, bir buçuk saat kaldık. 'Süleyman (Demirel) Bey'in katkılarını unutmam' dedi. Kemal Baysak ile ilişkilerini, Türkiye'den beklentilerini anlattı. Bana da 'Seninle tünelde karşılaşmıştık' dedi. Dışarı çıktığımızda uluslararası gazeteciler yanımıza geldi. Biz içeri girerken gülüyorlardı. 'Ankara'dan değil, İstanbul'dan değil, İzmir'den. Bir de Karşıyaka'dan… Görüşmeniz mümkün değil' diyorlardı. Sonra, 'Yaşıyor mu, ne konuştu? dediler. Sadece el salladık. Ölmeden önceki mesajlarını İzmirli gazeteciler dünya basınına aktardı."

Sefa
TAŞKIN
1989-1999 Bergama Belediye Başkanı

18 ve 19. yüzyıla gelindiğinde, İzmir'de Gayrı Müslim Mahalleleri dışında Türklerin toplandığı iki mahallenin adı kayıtlarda öne çıkar. Bunlardan biri; 'Cami Atik, Eski Cami Mahallesi'dir. Diğeri ise zamanla dolan iç limanın kıyısındaki, günümüz Hisar Camisi'nin çevresini kaplayan, 'Kasap Hızır Mahallesi'dir.

Kasap Hızır

İzmir'in kasap Hızır'ı gibi unutulup gidiyor insanlar. Oysa onu adını yüzyıllarca andı İzmirliler, belgeler kaydetti. O kadar hızla dönüyor ki dünya. Unutulmamayı istemek biraz da ölümsüz olma isteğinin bir parçası olmalı. Ölümsüz olmak varoluşundan beri insanın aradığı bir olgu. Hem maddi, hem manevi! "Öleceğini bilen tek canlı, insandır" denir! Tarihin bilinen en eski soylularından, Mezopotamyalı Sümerlerin Kralı Gılgamış bile ölümsüzlük otunun peşine düşmedi mi?

Sonsuza kadar yaşamaya doğa izin vermiyor. Kimileri de "unutulunca ölür insan", diyor! Bazı insanların adları sokaklara, mahallelere, okullara, gemilere, stadyumlara verilince hiç unutulmayacakları düşünülüyor. Pek de yanlış değil! Bu adlandırma topluma önderlik edenlerin, toplum için değer yaratanların, onların gelecek kuşaklara örnek olması isteğiyle yapılıyor. Bu onurlandırmayı hak etmeyenler de elinde tuttukları siyasal erk gücüyle kendi adlarını birçok varlığa vererek unutulmayacaklarını, ölümsüz olacaklarını umuyor. Yaşadığı günde ünlü, tanınmış olanlar için yapılan adlandırmalar hakkındaki kararı, tarih veriyor/verecek.

Mustafa Kemal Atatürk gibi, tarihe yön verenler gibi ölümsüz olmak, unutulmamak o kadar kolay değil! Bazen de yaşadıkları dönemde kendi çevreleri dışında hiç tanınmamış, ünlü olmamış kişiler de toplumsal bellekten silinmiyor. Anlatılarla, anılarla anıldıkları gibi, hiç beklenmedik bir şekilde, yer isimlerinde çıkıyor geçmişte yaşamış kimi mütevazı kişilerin adları karşımıza. Kendi küçük ortamlarında sessizce yaşamış, haklarında kayıt tutulmamış bu insanlar, çevrelerinden saygı görmüşler. Unutulmamış, adlarıyla yaşamışlar.
Kimi isimler de zamanın akışı içinde, oluşan yeni değerler bağlamında değiştirilmiş, yerlerine yeni adlar konmuş. İzmir de böyle bir yer. Her dilden, her milletten hemşehri; teriyle, emeğiyle yüceltti bu toprakları. Bilge insanlar önderlik etti, geleceğe yön verdi. Söylencelere inanılırsa, belki de İzmir'i, tarihin çok eski evresinde Smyrna adlı Amazon savaşçı bir kadın; savaşçı bir prenses kurmuştu. Eski çağda, Bayraklı / Tepekule'de bulunan kent, Meles Çayı'nın denizi doldurmasıyla terk edilmiş, Kadifekale / Pagos Tepesi eteklerine taşınmıştı. Nice imbatlar serinletti sıcak yaz günlerinde İzmir'in bağrını. Nice poyrazlar ürpertti mavi körfezin oynak sularını. Çatalkaya'dan kopan lodosun yağmuru her zaman hırçındır. Allak bullak eder denizi. Karşıyaka sahilinde sakinleşir kuzey rüzgarları.

16. YÜZYILDA 5 MAHALLE

Yakın çağa gelindiğinde İzmir kalıcı olarak Türklerin, Osmanlı'nın yönetimine 1422 yılında geçti. 16. yüzyılın başında İzmir beş mahalleden oluşan küçük bir kasaba, neredeyse büyücek bir köy idi. Prof. Mübahat Kütükoğlu'nun verdiği bilgilere göre; Türklerin yaşadığı mahallerden biri Basmane'den Kadifekale'ye doğru çıkan, bugünkü Altınordu Mahallesi'nin bulunduğu yöreydi. O zamanlar adına, Faik Paşa ya da Selatinzade (Sultanlar) Mahallesi deniyordu.

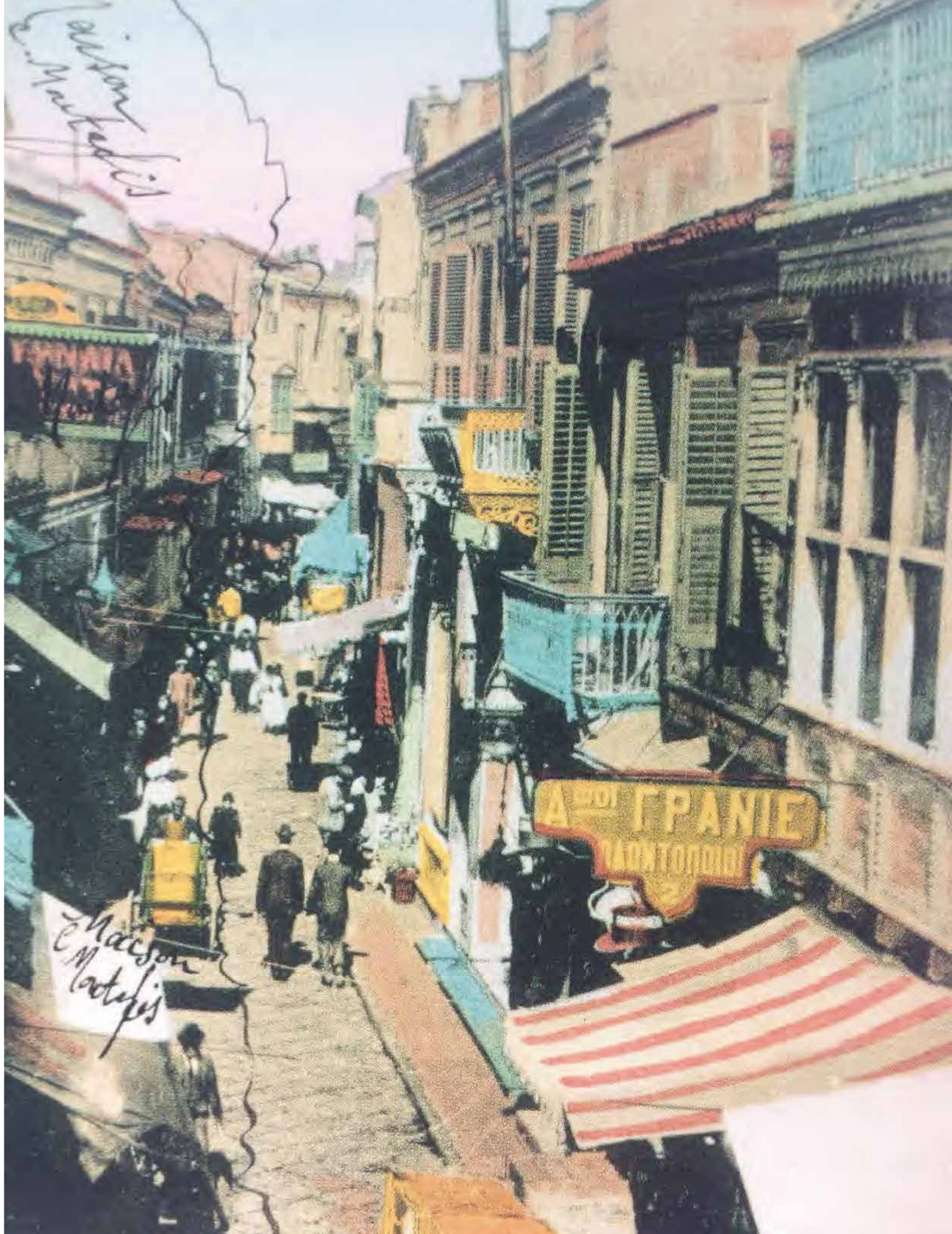

Diğeri ise antik Smyrna'nın Agorası'nın işlevini sürdüren, bugün de adı Pazaryeri Mahallesi olan, 16. yüzyılda da pazar yeri olarak kullanılan, günümüz Agora ören yerinin hemen doğusundaki yerdi. Hemen yakını Han Bey Mahallesi olarak da anılıyordu. Agora, yüzlerce yıl öncesi Smyrnası / İzmir'inin de Pazar yeriydi. "Agora" Helen dilinde de "pazaryeri" demektir. Diğer yandan, İzmir'in denize yakın kısmının coğrafyası o zamanlar günümüzden çok farklıydı. Büyük körfezin denizi,

Günümüz Kemeraltı

muhtemelen bugünkü Kemeraltı Caddesi boyunca karaya doğru giriyor, kıyısı Hisar Camisi'nin bulunduğu yerden kuzeye yönelip bir eğri çiziyor, sonra tekrar geri dönüp denize ulaşan sahil içinde kalan bir küçük iç deniz oluşturuyordu. Bu koy, İzmir'e yıllarca hizmet eden Küçük Liman, İç Liman olarak anılıyordu. Koyun kuzey ucunda bulunan, Türklerin Aşağı Kale, Okçu Kalesi (Eski Saint Pietro Kalesi) dediği yapının çevresine de "Liman" ya da Limon Mahallesi deniyordu. 1500'lü yıllarda İzmir'in beşinci mahallesinde, bugünkü Basmane ile Alsancak arasında kalan alanda Rumlar yaşıyordu. Burada yaşayanlara Türkler, Cemaat-ı Gebran, Hıristiyan Cemaatı diyordu. Adnan Menderes Üniversitesi'nden Zeycan Gündoğdu'nun verdiği bilgilere göre; Kanuni Sultan Süleyman döneminde, 1528 yılında yapılan bir sayımda kentte 225 Türk, 31 Rum hanesi vardı. Bu da yaklaşık, toplam 1300 nüfus ediyordu. O zamanlar insan değil hane/ev sayısı kaydediliyordu. 1500'lü yılların sonuna kadar İzmir'de Rumlar'dan başka gayrı Müslim yoktu. 16. yüzyılla birlikte kasaba biraz daha büyüdü. Türklerin yaşadığı Faik Paşa ve Han Bey Mahalleri çevresine Ali Çavuş, Yazıcılar, Şeyhler Mahalleleri eklendi. 1586 yılındaki bölgeyi ziyaret eden Aşık Çelebi, İzmir'in oldukça büyük bir yerleşim olduğunu söyler. 17. yüzyılla birlikte İzmir'in kaderi yeniden değişti. O zamanki siyasal ve toplumsal olaylar ortamında Halep ve İran'dan Ermeniler, Selanik'ten Yahudiler ve Sakız Adası'ndan Rumlar, Küçük Asya'nın batıya açılan en işlek iskelesi olacak İzmir'e göçtü. Prof. Kütükoğlu'nun aktardığına göre kayıtlar İzmir'de Müslümanların oturduğu mahalleler arasına Mir Ali, Yaycılar, Çiçek, Hatuniye, Cedid (Yeni), Kefevi (Kırımlı), Hasan Hoca, Kal'a–i Bala (Yüksek Kale), Camii Atik (Eski Cami), Kasap Hızır Mahalleri'nin katıldığını gösteriyor. Bu ortamda, Zaharya Mildanoğlu'nun bildirdiğine göre Ermeniler önce Kadifekale eteklerine, Türk Mahallesi yakınına yerleştiler. Sonra da Kervan Köprüsü çıkışında, bugünkü Kahramanlar semti ilerisinde bir Ermeni Mahallesi oluşturdular. Kemeraltı-Havra Sokağı çevresinde de Yahudilerin oturdukları yöreydi. Daha sonra zenginleşen Yahudiler bugünkü Karataş civarına yerleşeceklerdi.

ULUSLARARASI ÇEŞİTLİLİK

Bu yıllarda Müslüman kimlik ağırlığında çok sesli bir yerleşim gelişti Anadolu'nun Ege kıyılarında. İzmir'in yumuşak dalgalı körfezi, her yönden kolay ulaşılabilir oluşu, "Batı"ya yönelik yüzü insanları çekiyordu, demek! Bu gelişimle 1619 ve 1620 yıllarından itibaren artık kentte Fransız ve İngiliz konsoloslukları vardır. Bal veren çiçeğe geliyordu arılar. Avrupa ile ticaret bağını geliştiren; çoğunlukla Fransız, İtalyan, İngiliz olmak üzere Avrupalılar, Osmanlı'nın önceleri Frenk dediği Levantenler de İzmir'de boy göstermeye başladı. Kentte Türkler dahil güçlü bir tüccar sınıfı oluştu. İzmir'in küçük bir köy olmaktan çıkıp, büyük bir kente dönüştüğünü yazan Evliya Çelebi'ye göre 1671 yılında İzmir'de 10 bin 500 hane sayılıdır. Bu miktar abartılı olarak kabul edilebilse de yaklaşık 51 bin 500 nüfus demektir.

CAMİLERİN İNŞASI

Müslüman kimliğin başat olduğu kentte, Türklerin yaşadığı mahallelerde; Nahide Şimşir'in verdiği bilgilere göre 1592'de Hisar, 1637'da Şadırvan, 1652'de Başdurak, 1668'de Kestanepazarı, 1671'de Kemeraltı camileri inşa edildi. Günümüzde çevresi İzmir'in en eski ve canlı alışveriş alanlarından biri olan Hisar Camii o zamanlar İç Liman kıyısında inşa edilmiş ilk yapılardan biridir. Oysa Hisar Camisi'nden önce, zamanı tam bilinmiyor, İç Limanın iskelesine yakın, bugünkü Şadırvan Camisi'nin bulunduğu yerde "Cami Kebir / Ulu Cami denilen İzmir'in en eski, camisi vardı.

Şadırvan

Türklerin İzmir'deki erken döneminde Nifli (Kemalpaşalı) Hacı Hüseyin Efendi'nin yaptırdığı bu cami zamanla harap hale gelmiş, daha sonraları Kanuni Sultan Süleyman (1494-1566) tarafından onarılmış, bugünkü Şadırvan / Şadırvanaltı Camisi ortaya çıkmıştı. "Cami Kebir / Ulu Cami" adı unutulmuş, avlusundaki biri büyük biri

Hisar Camii

Başdurak Camii

küçük iki görkemli şadırvandan dolayı Şadırvan Camii olarak anılmaya başlanmıştı. Sekiz mermer sütün üstüne oturan, sütunlar arasındaki açıklık yuvarlak kemerlerle geçilen büyük şadırvanın kubbeli tavanı doğa resimleriyle bezenmişti. Ortadaki haznesinin çevresindeki musluklardan akan suyun eski Agora (Namazgâh) yöresinde bulunan mezarlık içindeki bir kaynaktan geldiği söyleniyordu. Nifli Hüseyin Efendi'nin, "Cami Kebir / Ulu Cami" olarak anılan camisi yerine Şadırvan Camisi yapılınca artık İzmir'in "Merkez Camisi", Şadırvan Camisi olmuştu ve Ulu Cami olarak anılıyordu. Ancak bu caminin çevresi, Nifli Hüseyin Efendi'nin eski camisine izafeten, yıllarca "Cami Atik", "Eski Cami Mahallesi" olarak anılmaya devam etti. Nifli Hüseyin Efendi unutuldu ama bu ad yüzyıllarca yaşadı. İzmir'de o zamanlarda mahalle adlarına verilen isimlerde, genellikle coğrafi konumu belirleyen Liman, Kal'a-ı Bala (Yukarıdaki Kale), Camii Atik (Eski Cami) gibi yer isimleri, çiçek gibi doğal

Geçmişten günümüze İzmir

varlıkların ve yaygınlıkla kişi adları öne çıkıyor. Bu kişiler Faik Paşa, Han Bey gibi tanınmış yöneticiler ya da o mahallenin kuruluşunda belirleyici olan kişiler ya da soylardır. Mir Ali, Hasan Hoca, Yaycılar, Hatuniye bu tür isimlerdir.

ATA KÜLTÜ

Bireyler çoğu zaman sırtlarını dayayacakları bir güç istiyorlar. Belki de unutulmamayı istemek, ölümsüzlük peşinde koşmak böyle acımasız denilen dünyada sığınılacak bir duygudur. Bu duygu "Ata Kültü" denen, Anadolu'da çok eski, ataların, dedelerin, babaların ruhani önderliğine inanma geleneğine, çok eskilere kadar gidiyor olmalıdır. Dokuz bin yıl önce Konya-Çatalhöyük'te ortaya çıkarılan dünyanın ilk büyük yerleşiminde yaşayan kişiler, aile büyüklerinin ölmüş bedenlerini yaşadıkları evlerini tabanına gömüyorlardı. Onların ölmediğine, hep onlarla birlikte olduklarına inanıyor olmalıydılar. Belki de ölümsüzlük isteminin kökleri de o inanca dayanıyordu.

KASAP HIZIR MAHALLESİ

Yakın zamanlara, 18-19. yüzyıla gelindiğinde, İzmir'de Gayrı Müslim mahalleleri dışında Türklerin toplandığı iki mahallenin adı kayıtlarda öne çıkar. Bunlardan biri; Pazaryeri/ Agora-İkiçeşmelik yöresinden Kemeraltı'nda, denize kadar uzanan, bugünkü Şadırvan Camii merkezli, adını Şadırvan Camisi'nden önce burada bulunan Nifli Hüseyin Efendi'nin harap olmuş camisinden alan, "Cami Atik, Eski Cami Mahallesi'dir". Diğeri ise zamanla, yağmurlarla gelen çamurlarla dolan iç limanın kıyısındaki, adını limanı korumak için yüzyıllar önce yapılmış "Kale"den alan, günümüz Hisar Camisi'nin çevresini kaplayan, "Kasap Hızır" Mahallesi'dir. Türk ahali bu yöreye neden "Kasap Hızır" adını verdi acaba? Kim idi, "kasap" namıyla beraber adı geniş bir alana verilmiş Hızır Efendi? Neden bu kişi, adı sonsuza dek unutulmayacak ölçüde saygı

Kemeraltı 1960'lı yıllar

görmüş, kayda geçmişti? Tarihsel belgeler onun hakkında bize açık bir bilgi vermiyor. Ancak kimliğini belirleyen olgunun, "kasaplık" olduğu kesin! Kasaplığın; toplum ihtiyacı için hayvan kesimi işlerinin ve et temin etmenin Osmanlı ülkesinde önemli ve saygı değer bir meslek olduğu biliniyor. Et fiyatlarının yükselmemesi, kasapların yüksek fiyatla et satmamaları için devletin özel önlemler aldığı kaydediliyor. Bu yüzden, et ticaretinde para kazanamayan birçok kasabın iflas ettiği, bu nedenle Osmanlı'nın, zarar etseler bile zengin kişilerin kasaplık yapmasını buyurduğu ifade ediliyor. Üstelik, devlet kasapların duygularını, kişiliklerini de göz ardı etmiyordu. Hayvanlara yönelik merhamet duygularının zedelenmemesi için kasaplara hayvan kesimi için altı ay süre veriliyor, diğer altı ayda bahçecilikle uğraşmaları isteniyordu.

Çevre sağlığı düşünülür, hayvan kesimi o zamanlarda da kasap dükkanlarında yapılmaz, şehir dışında gerçekleştirilirdi. Bu, İzmir'de de böyle olmalıydı. Nahide Şimşir'in verdiği bilgiye göre, 17. yüzyıl sonlarında Türk Mahalleleri, Hisar Cami yakınlarında, "İç Liman"a doğru kentin bitiminde, kasapların bulunduğu yörede son buluyordu. Muhtemelen Okçu Kalesi'nin / Aşağı Kale'nin çevresindeydi kasaplar. Hayvan kesimleri de burada yapılıyordu. İçlerinden biri çok tanınmış olmalı o devirde. Öte yandan Harran Üniversitesi'nden Doç. Dr. Yasin Taş'ın verdiği bilgiye göre bu yörede, şimdi mevcut olmayan, ancak eski kayıtlarda adı geçen bir Kasap Hızır Mescidi vardı. Bazı insanlar toplumsal yapı içinde sessiz anıtlardır. Kaya gibidir. İnsanlar sever onları. Saygı duyarlar. Toplumsal dayanışma bağlamında bilgi ve deneyimle güçlenmiş katılımcı yönetimler oluşturmadıkça insanlar bireysel önderlere, yol göstericilere hep ihtiyaç duyacaklar. "Kasap Hızır" böyle biri miydi acaba?

KAYIT DEFTERİNDE

Yine Prof. Mübahat Kütükoğlu'nun verdiği bilgiye göre; 1574 yılı tarihli bir "tahrir defterinde", İzmir çevresinde Hızırlar adlı bir yerleşiminin ismi geçer. Osmanlı Devleti'nin mali işlerinde, vergiye temel olan insan ve mal varlığını saptamak için yapılan sayımların kaydedildiği defterlerdi, "Tahrir Defterleri".

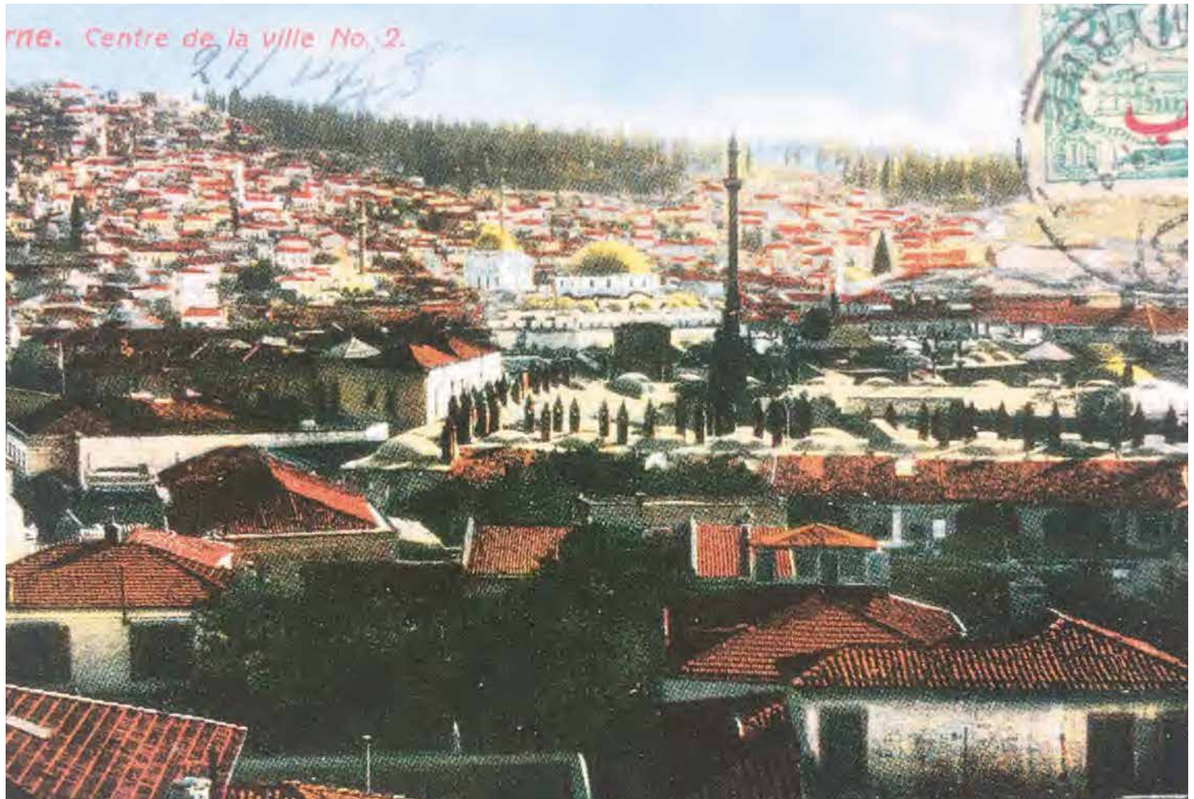

Şam dolayı Bayatlar Türkmenleri'nin Bozok kolu içinde bulunan, Hızırlı Obası ya da Anadolu ve Rumeli'nin çeşitli yerlerinden gelen konar-göçer Türkmen yörüklerinden Hızırlar adlı küme İzmir'in kuzeyinde, Çiğli yakınlarında Hızırlar adlı bir köy kurmuşlardı. "Kasap Hızır" bu boydan gelen bir kişi olabilir miydi? Öte yandan Osmanlı Devleti, 15. yüzyılda kurulan, padişahın ya da sadrazamın başkanlığını yaptığı Divan-ı Hümayun'da (Bakanlar Kurulu) alınan kararlar "Mühimme / Önem" Defterleri'ne yazardı. "Nişancı" denilen yazmanların kaydettiği; kütüphaneci Tarkan Çelik'in verdiği bilgiye göre Osmanlı'dan kalan 33 No'lu, "Mühimme Defterleri'nde", 1577 yılında "Kasap Hızır" adlı bir kişinin ölümünden ve onun işini evlatlarının sürdürdüğünden söz ediliyor.

Bu kişinin, İzmir'de sözü edilen "Kasap Hızır" Mahallesi'ne adı verilen, "Kasap Hızır" olup olmadığı belli değildir. Kökeni ister Bozok yörüklerinden gelsin ister Osmanlı Sarayı'ndan, ister İzmirli bir esnafın, bir kasabın adından; adı İzmir'in merkezi bir alanına verildiğine göre, "Kasap Hızır" İzmir'de nam salan bir kişi olmalıdır. Belki de Hızır Efendi'nin kasap dükkanı ya da dükkanları, "Hisar Camisi"ne, "Okçu Kalesi'ne" yakın bu bölgede, rastlantıyla; dikkat çekici bir konumda, yörenin ortasında ya da yöreyi belirleyen bir yerdeydi. Ya da kent evlerinin son bulduğu alanda, kasapların yer aldığı çevrede en ünlü kasap idi "Hızır Bey". Üstelik kendi adına bir mescit yaptırmıştı. Öyle ya da böyle, belki de onun mekanları konumsal bir nişan taşıydı! Ama bu isim, bu "taş", yüzyıllarca kaldı.

YENİGÜN OLDU

Kayıtlarda da "Kasap Hızır" adıyla anılan mahallenin adı 1937'de değiştirildi. O zamanın yöneticileri bu adı beğenmemiş olmalı ki "kim bu Kasap Hızır" deyip dudak bükmüş olmalı. Ya da gittikçe zenginleşen bu çevreye, "Kasap Hızır"ın adını yakıştıramamışlar ki bu isim kayıtlardan silindi. Ali Agah Bey, Hasane Nalan ve Benal Nevzat Hanımlar'dan oluşan bir komisyon tarafından hazırlanan, valilik tarafından onaylanan kararla, İzmir'in adı eski 85 mahallesinden 49'unun ismi değiştirildi. Bunları arasında, "Kasap Hızır" Mahallesi de vardı. Bu bölgenin, hala geçerli adı, "Yenigün Mahallesi" oldu. Bir mahalleye adı verilmiş, adı yüzlerce yıl insanların dilinden düşmemiş "Kasap Hızır" Efendi bir günde "Yenigün" oluvermişti. Daha nice başka isim gibi. Yeni günlerde Kasap Hızırlar'a selam durulmalı İzmir'de.

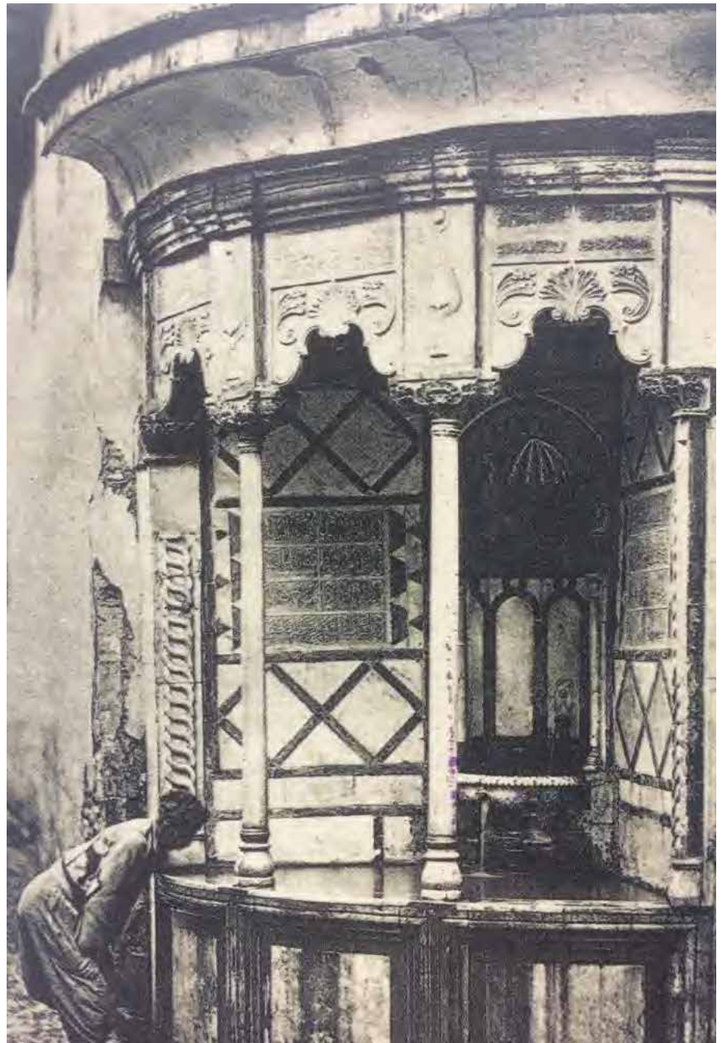

Gelecek Tarımda

Ali Ekber Yıldırım / Gazeteci - Yazar

Tarımda yeni bir dönem, yeni bir düzen var. Pandemi, iklim krizi, kendine yeterlilik, yasaklar, kısıtlamalar, korumacılık, yoksulluk bu döneme damgasını vurdu. Gıda egemenliğinin önemi arttı. Tarım potansiyeli ve üretimi yüksek olan ülkeler yeni tarım düzeninde, "zengin ülkeler" olarak adlandırılacak.

Türkiye, iklimi, ürün çeşitliliği, kendine yeterli olma potansiyeli ile yeni tarım düzeninde önemli ülkeler arasında yer alabilir. Üretirse açlık, kıtlık olmaz. Üretmezse açlık da olur, kıtlık da olur. Ulusal politikalarla bu potansiyelini değerlendiremezse dışa bağımlı, varlık içinde yokluk çeken bir ülke olur. Türkiye, yaşadığı ekonomik krizde tarımın gücünden yararlanmak yerine tarımı yok etmeye çalışıyor. Oysa çıkış yolu tarımda.

Türkiye'nin tarımdaki zenginliğini, harekete geçirilmeyi bekleyen potansiyelini bazı örneklerle bu kitapta anlatmaya çalıştım. Yaşanan zorluklara, engellemelere rağmen tarımdaki potansiyelimizi değerlendirerek zenginlik üreten çiftçilere, kooperatif, birlik, şirket, il, ilçe, bölge ve ülke düzeyinde başarılı çalışmalar yer vermeye çalıştım. Elbette çok azına yer verebildim.

Ayrıca, şu sorulara yanıt bulmaya çalıştım. Zengin toprakların fakir insanları olmamak için ne yapmalıyız? Nereden başlamalıyız? Kiminle ve nasıl yapabiliriz? Mustafa Kemal Atatürk'ün yaklaşık 100 yıl önce yaptığı gibi bozkırın ortasında bir yer alarak tarımsal üretimin nasıl yapıldığını, teknolojinin nasıl kullanıldığını yeni baştan göstermek mi gerekiyor? Buna gerek yok. Onun gösterdiği yolda, bilimin ışığında, ülkenin gerçeklerine uygun politika ve çağdaş tekniklerle tarımsal potansiyelimizi değerlendirebiliriz. Bunun için ata topraklarına, ata tohumlarına sahip çıkmak ve bugünün teknolojisinden yararlanarak potansiyelimizi değerlendirerek çağdaş tarım yapmak hedefimiz olmalı. Modern, çağdaş tarım demek; zengin iş insanlarının, şirketlerin en son teknolojiyi alarak büyük ölçekli tarım yapması demek değildir. Çağdaş tarım eşittir endüstriyel tarım da demek değildir. Küçük bir parsel üzerinde, bahçede de çağdaş tarım yapabilirsiniz.

Çağdaş tarım, binlerce yıllık birikimin üzerine çevreyle dost, doğayla barışık, akılla, bilgiyle, sağlıklı ve güvenilir üretim yapmaktır.

Tam da bunun için zengin toprakların yoksul insanları olmayacağız, dememiz gerekiyor. Oysa, "İyi ki çiftçiyim, üretiyorum, dünyanın en eski mesleklerinden birini icra ediyorum. İnsanlara yiyecek, gıda sağlıyorum. Onları ben besliyorum," diye düşünen köylülerimizin, çiftçilerimizin, üreticilerimiz olduğunda biz tarımda zenginliğimizi değerlendirmiş oluruz. Zihniyet değişimine ihtiyaç var. Tarımda ülke potansiyelinin değerlendirilmesi, katma değer artışının en üst düzeyde sağlanması için öncelikle zihniyet değişimine ihtiyaç var. Tarımı, çiftçiyi, köylüyü, üreteni yok sayan, ithalat destekçisi anlayıştan kurtulmak gerekiyor. Çağın zenginliği su ve toprak varlığıdır. Bu varlığa sahip olmak yetmiyor, korumak, iyi yönetmek gerekiyor.

Bu soruları düşündükçe kitabı yazmaktan vazgeçtiğim anlar bile oldu. Fakat bu günler de gelip geçecekti. Tüm zorluklara rağmen umudun, çıkış yolunun tarımda olduğuna inandığım için zengin toprakların fakir insanları olmayacağız diyerek kitabı yazdım. En azından ülkenin zengin potansiyelini ortaya koyarak, bu konuda örnek çalışmalar yapanları anlatarak toplumda tarım konusunda bir duyarlılık oluşturabileceğime inandım. Tarıma bakışı değiştirebileceğimiz, bakışını değiştirmeyen yönetim anlayışını değiştirebileceğimiz günler için elimizde bir yol haritası olmasını istedim.

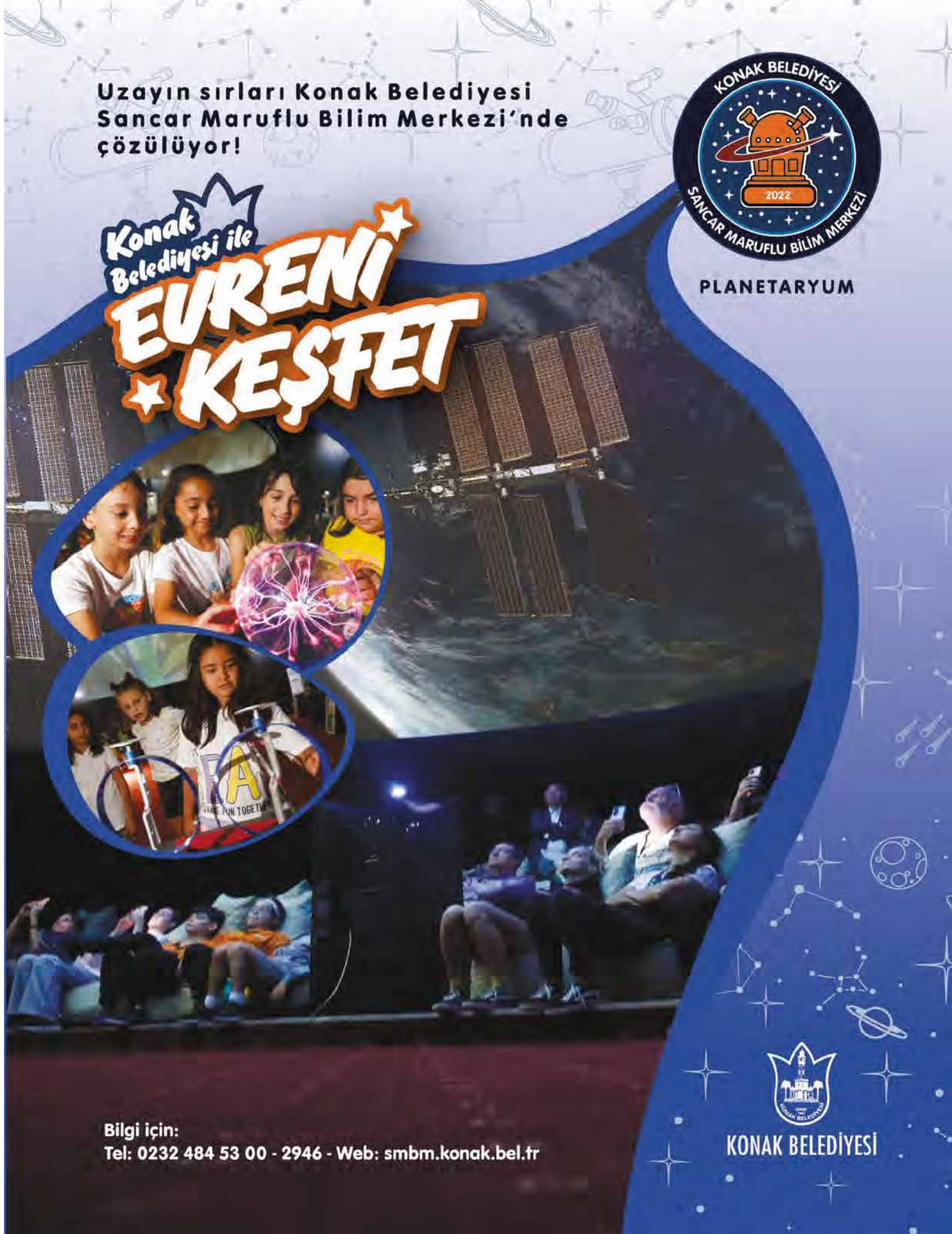

GEÇMİŞ OLSUN

TÜRKİYE

GÜN **BİRLİK OLMA** GÜNÜ

Ülkemizi derinden sarsan deprem felaketinin getirdiği büyük yıkım ve yaşadığımız can kayıpları hepimizi derinden üzdü. Bu büyük afetin ardından birlik, beraberlik ve dayanışma bilinciyle yaralarımızı hızla saracağımızı biliyoruz. Hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, tüm ülkemize sabır ve başsağlığı diliyoruz.

Abdül BATUR
Mimar
Konak Belediye Başkanı

KONAK BELEDİYESİ